

BİLİNCİN ÖZNEL EVİRİMİ

Bütün Övgüler Şri Guru ve Gaurāᅅga'ya Olsun

BİLİNCİN
ÖZNEL EVRİMİ
Güzel Tanrı'nın Oyunu

Kutsal Lütufları
SRİLA BHAKTİ RAKSHAK
SRİDHAR DEV-GOSWAMİ
MAHARAJ

SRI CHAITANYA SARASWAT MATH

©1989 Sri Chaitanya Saraswat Math
Bütün haklar Başkan Acharyya'ya aittir
Sri Chaitanya Saraswat Math, Kolerganj,
P.O. Nabadwip, Dist. Nadia, W.Bengal Pin. 741302, Hindistan
www.scsmath.com

İngilizce İlk Baskı 1989 – 3000 Kopya Guardian of Devotion Press
İkinci Baskı 1998 – 2500 Kopya Ananta Printing and Publishing
İngilizce Yayına hazırlayan
Swami Bhakti Sudhir Goswami & Swami Bhakti Vidhan Mahayogi

Türkçe İlk Baskı 2005 – 2000 Kopya Saraswata Yayınları
e-posta: saraswata@gmail.com
web sayfası: turkish.scsmath.org

Kitabın özgün adı:
Subjective Evolution of Consciousness
The Play of the Sweet Absolute

Srila Bhakti Sundar Govinda Dev-Goswami Maharaja'nın
yüksek izinleriyle, Saraswata Yayınları Krishna Bilinci, Varlık Bilgisi
ve Bhakti Yoga ile ilgili aşkın eserleri yayınlamaya devam ediyor.

Kitabın hazırlanışı sırasında yardımlarını esirgemeyen
Sripad Mahananda Dasa Bhakti Ranjan'a
&
Sripad Bhakti Lalita Akinchan Maharaj'a
en derin saygılarımızı sunarız.

Kitabın sonundaki sözlük, özel olarak okurlarımız için hazırladı.
Bazı terimlerin İngilizce karşılıkları için lütfen dipnota bakınız.

Basım evi: Pelin Ofset
Tel: 0312 418 70 93

ISBN: 975-98204-1-2

İçindekiler

ÖNSÖZ 7

FOSİLCİLİK, HİPNOZ & KOZMOS 15

YARATILIŞ 33

BİLİNÇ & EVRİM 43

YANILGI BOYUTU 53

YÜZEN DENEYİM DÜNYASI 63

TEZ, ANTİTEZ & SENTEZ 83

SÜPER ÖZNE 97

BİLGİSİZLİĞE KARŞI BİLİM 103

RUHANÎ EVRİM 113

SAF ADANMIŞLIK 121

ÖZNEL BHAGAVAD-GĪTĀ 131

GĀYATRĪ MANTRA 147

YAZAR HAKKINDA 155

SÖZLÜK 157

Önsöz

Evrimin genelde nesnel (nesneden kaynaklanan) birşey olduğu sanılır. Oysa nesnel evrim, gerçeğin yanlış idrak edilmesidir. Aslında evrim bilince dayanır ki bu da özneldir (öznen kaynaklanır). Ama cahil olanlar, öznel evrimi nesnel evrim gibi görürler.

Gerçekte Lord özne ve bizler de Onun nesneli olduğumuz halde cehalet sonucu kendimizi özne sanırız. Onun mal varlığı olduğumuz halde kendimizi mal sahibi sanırız.

Herşey Vaişnavaların yani Lord'un kullarının arzusuyla gerçekleşir denir. Bir Vaişnava, patronun isteğini dile getiren sadık bir işçi gibidir; o kendisiyle ilgili hiçbir isteğe sahip değildir: saf bir Vaişnavanın isteği Lord'un isteğinin ta kendisidir. Ama cahilliğimizden dolayı Lord'u kendi hizmetkârımız yapmaya çalışırız, oysa bu *śālagrāma śilā*'yı ceviz kırmak için kullanmaya benzer. Lord bir nesne değildir. O gören, yapan ve bilendir – o Yüce Öznedir – oysa bizler kıt aklımızla, kendimizi özne sanırız.

Öznel evrim kavramı *Śrīmad-Bhāgavatam*'da açıklanmıştır (10.14.22):

**tasmād idam jagad aśeṣam asat-svarūpaṁ
svapnābham asta-dhiṣaṇaṁ puru-duḥkha-duḥkham**

"Lord tarafından yaratılan yanlış sonucu, evren gerçek olmadığı halde gerçekmiş gibi görünür, tıpkı rüyada çektiğimiz acıların yalnızca hayalden ibaret oluşu gibi."

Akılsız insanlar özneyi nesne sanırlar. Gözü görenle, beyni bilenle karıştırmak cehaletin ta kendisidir. *Śrīmad-Bhāgavatam*'da bu şöyle açıklanmıştır (1.3.31):

**yathā nabhasi meghaugho
reṇur vā pārthivo 'nile
evaṁ draṣṭari dṛśyatvam
āropitam abuddhibhiḥ**

"Akılsızlar gökyüzünü bulutlarla, havayı içinde yüzen toz zerrecikleriyle bir tutarlar ve gökyüzünün bulutlu ya da havanın kirli olduğunu sanırlar."

Bilinç dünyanın ürünü değildir; dünya bilincin ürünüdür. Bu dünya ruhanî dünyanın çarpık bir yansımasıdır. Maddesel dünyada yani sömürü dünyasında, Darwin'in de dediği gibi, esas olan en güçlü olanın ayakta kalmasıdır. Ayakta kalmak için sömürmek zorundayız: *jīva jīvasya jīvanam*. Oysa ruhanî dünyada, adanmışlık ülkesinde herkes hizmet eden bir birimdir. Orada kendimizi adayarak mutlu bir yaşam bulacağız.

Śrī Krishna, o süper öznel ülkede en yakın hizmetkârlarıyla beraber ebediyen ilahî oyununu oynar. Ve bilincimiz, Tanrı'ya adanarak gelişme kaydettikçe en yüce umudumuzun orada, Güzel Mutlak'ın oyunlarında bir role sahip olduğumuz o yerde olduğunu anlayacağız.

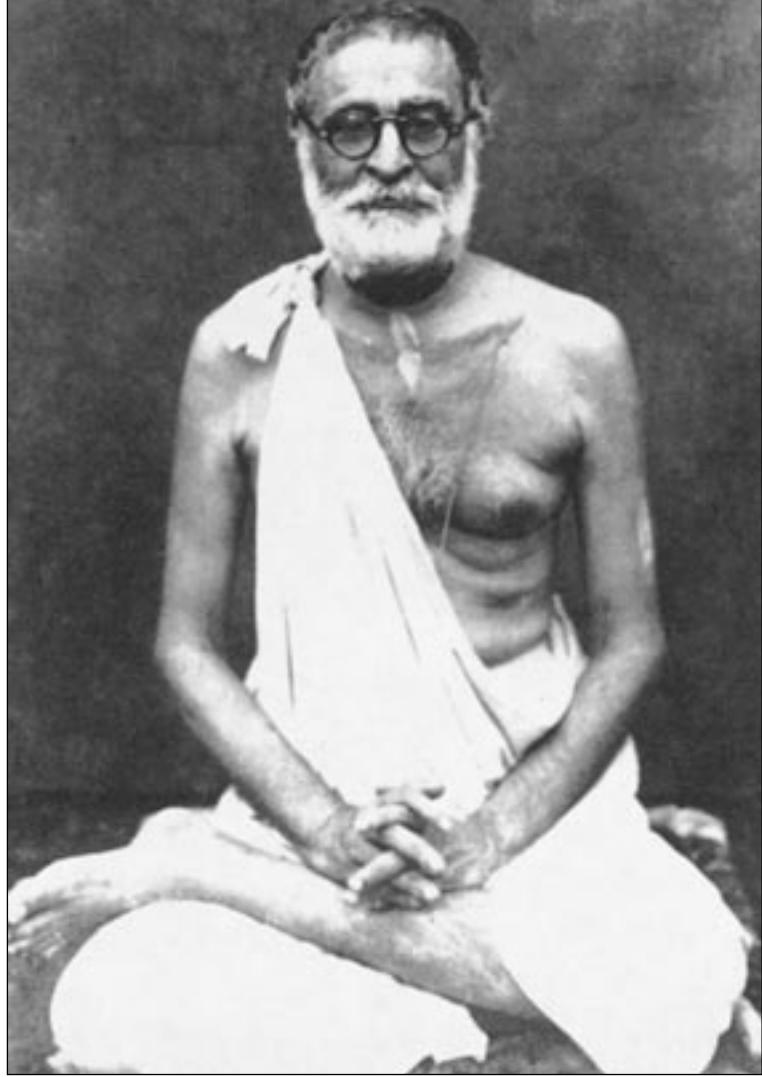

*Śrī Chaitanya Sāraswat Maṭh'in Başkan Āchārya'sı
Śrīla Bhakti Sundar Govinda Dev-Goswāmī Mahārāj*

*Śrī Chaitanya Sāraswat Maṭh'in Kurucu Āchārya'sı
Śrīla Bhakti Rakṣak Śrīdhar Dev-Goswāmī Māhārāj*

Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura

Śrīla Gaura Kīśora Dāsa Bābajī Mahārāj

Śrīla Bhaktivinoda Thākura

Śrīla Jagannātha Dāsa Bābajī Mahārāj

Fosilcilik, Hipnoz & Kozmos

Bu bölüm Śrīla Śrīdhar Mahārāj'ın, nörofizyolog Dr. Daniel Murphey ve organik kimyacı Dr. Thoudam Singh ile yaptığı konuşmadan alınmıştır.

Dr. Singh: Bilim adamları evrimden söz ederlerken yaşamın maddeden evrimleşmiş olduğunu kastederler. Sizin evrimden oldukça farklı bir kavram olarak söz ettiğinizi duydum. Siz herşeyin bilinçten evrimleştiğini söylüyorsunuz.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Evet, önce bilinç gelir, sonra madde. Maddesel olan herşeyin temeli bilinçtir ki bu da manevîdir. Bilinç bilinçle doğrudan bağlantı kurabilir. Bilinç madde düzeyine, maddesel kavrama geldiği zaman ise bulanık bir bilinçlilik deneyimleriz; önce bulanık, net olmayan bilinç vardır, sonra maddesel bilinç. Ama herşey bir manevî yöne sahiptir. Ve ebedî ruhlar olarak bizlerin doğrudan bağlantımız aslında varoluşun sadece bilinçli yönüyle olan bağlantıdır. Örneğin, Yeryüzünün kadın olduğu varsayılır. Vedalara göre Yeryüzünün baş tanrısı kadındır. Güneş ise erkek.

Ruh maddesel bilince gelirken, *cidābhāsa*'dan; bilincin bulanık bir yansımasından geçmek zorundadır. Ruh ancak o zaman maddesel bilinci deneyimleyebilir. Saf bilinç, maddesel bilinç olarak evrime uğramadan önce *cidābhāsa*'dan, bilincin bulanık bir evresinden geçecektir. O halde, her maddesel şeyin geri planında ruhanî bir kavram mevcuttur. Bunun aksi düşünülemez.

Dr. Singh: *Cidābhāsa* nedir?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Zihin gibi birşeydir. Farzedin ki bilinç maddeyi hissetmeye geliyor. Bilinç maddesel dünyayı tanımak üzere maddesel dünyaya gelirken ilk önce maddesel bilinçten geçmek zorundadır, ondan sonra maddenin ne olduğunu hissedebilir. Darwin'in teorisine göre madde, zaman içerisinde bilinç oluşturur, ama bilinci oluşturmadan önce, net olmayan, bulanık bir bilinç oluşturmak zorundadır; ondan sonra zihni ve daha sonra da ruhu oluşturur. Ama gerçekte, bunun tam tersi söz konusudur. Bir bakıma, öznel evrim, nesnel ya da maddesel evrimle paralellik gösterir. Ancak bilincin evrimleşmesinde süper özne önce gelir, bireysel ruh yani *jīva*-özne sonra gelir. Ardından, *jīvaların* öznel bilincinden madde oluşur. Ama bilinç, maddeyi algılamak için, bulanık bilinçten geçmelidir.

Ben evrim sürecinin yukarıdan aşağıya doğru hareket ettiğini söylüyorum. Mutlak Gerçek - ki eğer herhangi birşeyi mutlak gerçek olarak kanıtlayacaksak - iki niteliğe sahip olmalıdır. Nedir bunlar? İlk olarak, Hegel'in ifade ettiği gibi, O Kendi Başına olmalıdır: O kendi kendisinin nedenidir. İkinci olarak ve bizim için daha da önemli olan nitelik şudur; O Kendisi içindir: O Kendi amacını gerçekleştirmek için vardır. Başka bir varlığın hizmetinde değildir; aksi halde ikincil konumda olurdu. Mutlak Gerçek Kendi içinde tamdır. Diğer herşey Ondan gelir. Mükemmel öz zaten mevcuttur. Bize kusurlu olarak görünen her ne ise, kendi eksik duyularımıza göre iner.

Kusurlu olan, mükemmel olana, nihaî gerçeğe bağımlı olmalıdır. Tanrı, Kendi mükemmeliyetini kanıtlamak için mükemmel olmayı bu şekilde düzenlemiş olsa gerektir. Mutlak'ın mükemmeliyetini kanıtlamak için, şartlanmış ve şartlanmamış, sonlu ve sonsuz gerçeklik vardır. Bu bakımdan, mükemmel olmayan dünya, gerçeğe dolaylı bir ilişkiye sahiptir.

Ancak bilinç madde kavramına bir anda atlayamaz; maddesel bilince gelmek için bir süreçten geçmek zorundadır. Bu mad-

desel dünyanın evrimleşmesi ve yok oluşu marjinal pozisyon-
dan, yani daha üstün ebedî enerjinin eşiğinden başlar. Bu da sa-
dece *svarūpa-śakti*'nin eteklerinde olup biter. *Svarūpa-śakti*, ru-
hanî boyutun evriminden sorumlu sistemdir ve ebediyen evrim
içinde olan dinamik bir bütündür. Değişim göstermeyen, deği-
şim gösterenin kaynağı olamaz. Ebediyen değişim içinde olan
bir öz vardır. O boyut *līlā* ile, dinamik oyunlarla doludur. Eğer
statik, durağan birşeyin ebedî olduğu kabul edilebilirse neden di-
namik birşeyin ebedî olduęu kabul edilmesin? O *svarūpa-śakti*
boyutu, kendi içinde tam anlamıyla evrimleşmiştir. O boyut ebe-
dîdir. Evrimleşme ve yok oluş, sadece latif ruh-canın kaba mad-
desel platforma düşmesi ve mükemmeliyete doğru evrimleşme-
si ile ilgilidir. Burada evrimleşme ve yok oluş vardır, oysa bun-
lar *svarūpa-śakti*'nin ebedî mekânında mevcut deęildir.

Dr Singh: Nesnel evrim, modern bilmin Darwinci evrim
dediği şeydir; peki öznel evrim Krishna bilinci bilmi tarafından
nasıl açıklanır?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Hipnoz örneęine bakmanız gerekir.
Süper özne, bir tür mistik "hipnoz" yoluyla, belli birşeyi görme-
si için özneyi kontrol eder ve özne o şeyi görmeye mecbur kalır.
Kişi şöyle düşünebilir; bir taş gördüğümüzde, taş da onu taş ola-
rak görmemiz için bizi zorlar, oysa bunun tam tersi söz konu-
sudur: biz onu taş olarak görmeye zorlanırsanız çünkü herşeyi Kendi
isteğine göre sergileyen süper öznenin etkisi altındayızdır. O
"Taşı gör" diye emrettiği zaman taşı göreceğiz. Gördüğümüz
herşeyle ilgili tam kontrol Onun ellerindedir. Nesnel dünyada,
gördüğümüz şeyleri kontrol eden bir kudret mevcut değildir.
Nesnel dünya tamamen öznel dünyanın kontrolü altındadır. Bu
Bhagavad-gītā'da doğrulanmıştır, orada Krishna şöyle der,
paśya me yogam aiśvaryam; "Ben eęer, 'Benim mistik gücümü
gör,' dersem görmeye mecbursun. Başka seçeneğin yoktur."

Krishna der ki, *mattaḥ smṛtir jñānam apohanam ca*: O, hatırlamanın, unutkanlığın ve aklın baş nedenidir. O kontrol edendir. O Kendi zevki için, Kendi *lilāsi* için herşeyi yapabilir. Bu sadece maddesel dünya için geçerli değil Kendi ülkesi için de geçerlidir. Gītā'daki bu ifadenin anlatmak istediği şey, bu *brahmānda*'yı, bu maddesel dünyayı ilgilendirir. Bu ifadenin özü şudur; en alt gezegen sistemlerinden en üst sistemlere kadar olan bu evrimleşme ve yok oluş alanının tamamında herşey Onun tarafından idare edilir. Dışarıdaki herhangi birşeyin üstünlüğü söz konusu değildir. Bütün üstünlük herşeyi kontrol eden Merkeze aittir.

Ve gerçeklik öznedir. Temelinde bilinç vardır. Renk göz aracılığıyla algılanır. Bu demek değildir ki renk oradadır ve göz onu yakalayabilir. Aksine, gören kişi göz aracılığıyla görür ve renk algılar. Dolayısıyla renk bir algılamadır. Onun gerçek öz olarak yerinin süptil (ince) varoluş mekânında bulunması gerekir. Gerçekliğin yapısı böyledir: kaba olan inceden gelir. Sāṅkhya felsefesinde gerçeklik, elbette ki, ikili birşey olarak açıklanır. Sāṅkhya felsefesine göre gerçekliğin üç dalı vardır: hissetme, duyular ve duyu nesnelere. Ses kulak tarafından yaratılır, renk göz tarafından üretilir, bunun gibi.

Duyu nesnelere *tama-guna* yani cehalet halindedirler, duyu-sal araçlar *rāja-guna* yani tutku halindedirler ve hissetme gücü ise *sattva-guna* yani iyilik halindedir. Bunlardan ışık, göz ve renk; gökyüzü, kulak ve ses ortaya çıkar. Maddesel gerçeklik bu şekilde, *tama*, *rāja* ve *sattva* olmak üzere üç dala ayrılır. O halde kaba dünya, bilinç kanalı vasıtasıyla, inceden gelir. Hisseden, yani algılama aracı, kendi algılamasının nesnesini yaratır.

Bu hipnoz ilkesini anlamaya çalışın. Bütün herşey - bütün yaratılış - bir hipnotizmadır ve tamamen Yüce Özne'nin elindedir. Maddesel yasalar hiçbir anlam ifade etmezler; yasalar ve alt yasalar tümüyle öznel dünyaya aittirler.

Dr. Murphey: Ama kişi bu türlü bir hipnozu nasıl idrak edebilir?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Laboratuarda, iki gazın, hidrojen ve oksijenin birleşmesinden su meydana geleceğini önceden nasıl bilebiliriz? Kiři ancak belli bir bilimsel bilgi düzeyine ulaştığı zaman gaz gibi daha ince birşeyin su gibi somut maddesel birşey meydana getirebileceğini bilebilir. Bunun gibi, daha üstün özle ilgili bir fikre sahip olunca, kabanın nasıl olup ta inceden doğduğunu anlayabilirsiniz.

Görelî dünya, mutlak gerçeğin çarpık bir yansımasıdır. Üstün nitelikli şeylere nedensel öneme sahip olma konumu vermek gerekir. Yani daha aşağıda olan birşey daha üst olan birşeyi yaratamaz, oysa daha üst olan için daha alt birşeyi oluşturmak kolaydır. Bunu anlamak zor değildir.

Modern bilimsel yaklaşım temel olarak taşın ruhu yaratabildiğini söylüyor; ama neden ruhun taşı yaratabileceğini dikkate almıyor? Bu işleyişi, yani ruhun nasıl taş yaratabildiğini araştırmamız gerekir. Oysa biz bunu bir yana bıraktık, onun yerine taşın zamanla ruh geliştirdiğini söylüyoruz — bu doğrultuda araştırma yapmaktan çok hoşlanıyoruz. Neden? İnce olana kaba olandan daha fazla önem verilmesi gerekir. Niçin Tanrı insanı yarattı değil de insan Tanrı'yı yarattı diye düşünmek zorundayız?

Dr. Singh: O halde Tanrı sihirbazdır ve bizler de Onun kullarıyız.

Modern bilimsel yaklaşım temel olarak taşın ruhu yaratabildiğini söylüyor; ama neden ruhun taşı yaratabileceğini dikkate almıyor?

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: O sadece sihirbaz değil Süper-sihirbazdır. O bizim kendi deneyimimiz kapsamında olan bir tür sihirbaz da değildir.

Dr. Murphey: *Yogamāyā*'nın, yani Lord'un içsel enerjisinin rolü nedir?

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: O (dişil enerji), Krishna'nın ebedî refakatçileri arasında yer alır. Bizim tanrı anlayışımıza göre, *puruṣa/prakṛti*, erkek/dişi bir arada var olurlar. Kudret ve enerji*, öz ve enerji, akıl almaz bir biçimde birbirleriyle bağlantı içindedir. Aksi halde, Yüce Ruhun her türlü enerjiden bağımsız bir varoluşa sahip olduğunu kabul edersek, bu bizi, Śaṅkarācārya'nın *brahman* kavramına, yani değişim göstermeyen, ayırt edilmeyen birliğin* nihai bilincine götürür. O halde Mutlak Gerçek, kudreti ve enerjiyi — *puruṣa/prakṛti* — bilinçle enerjiyi içinde barındırır.

Aslında tanrı kavramı içinde üç ana unsur vardır: *jñāna*, *bala* ve *kṛiā*. Mutlak bütünü ebedî yönü üçe ayrılır: enerji, bilinç ve vecd. Düşünme, isteme ve hissetme. *Sat*, *cit*, *ānanda*. *Sat*, varoluşu sağlayan enerji, Baladeva'nın (*bala*) enerjisidir. *Cit*, bilinç yönü, Vāsudeva'dır (*jñāna*). Ve *ānanda*, vecd duygusu Rādhikā'dır (*kriā*). *Jñāna*, *bala*, *kriā* (bilgi, güç ve hissetme); *sat*, *cit*, *ānanda* (ebediyet, idrak ve haz); *sandhīnī*, *samvīt*, *hlādinī* (varoluş, farkındalık ve vecd): Baladeva, Krishna, Rādhārānī. Bunlar *advaya-jñāna*nın yani o tek bütünü üç safhasıdır. O tek bütün, gelişkin boyutunda üç türlü düşünülebilir: ana bilinç, ana enerji ve ana doyum. O nihai gerçeği üç evrede idrak etmemiz gerekir. Yani: *jñāna*, *bala* ve *kṛiā ca*. Düşünme, hissetme ve isteme. *Sat*, *cit*, *ānanda*. *Satyam*, *śivam*, *sundaram* (ebediyet, iyilik, güzellik). Ve bu üç ilke, ebedî olanda ve ebedî olmayanda, evrim ve yok oluş şeklinde ifade bulur.

* Kudret ve enerji: *potent and potency*

* Değişim göstermeyen, ayırt edilmeyen birlik: *non-differentiated oneness*

İnancın bu yönleri Bhaktivinoda Ṭhākura'nın *Sri Kṛṣṇa Samhitā*'sında son derece bilimsel bir şekilde ele alınmıştır. Bir zamanlar Vedik kozmolojideki gezegenler konusunu bu açıdan değerlendirmiştim. Görüyoruz ki, farklı gezegenlerin hareketi sonucu, ayın gölgesinin Dünya üzerine düşmesi, güneş tutulmasına neden olur. Halbuki kutsal yazıtlarda, tutulma sırasında Rāhu gezegeninin güneşi veya ayı yuttuğu anlatılır. Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura Puri'deyken, yaşamının son günlerinde bir tutulma meydana gelmişti, kutsal yazıtın anlamını, *siddhānta*'yı bilmesi gereken bir adanmış kul ise Prabhupāda'nın yanında oturuyordu. Birden *Bhāgavatam*'da aktarılan düşüncüyü yani ay ve güneş tutulması sırasında Rāhu'nun güneşi veya ayı yuttuğu düşüncesini alaya aldı.

Ben *Bhāgavatam*'la ilgili böyle bir ifade kullanılmasına dayanamadım ve *Śrīmad-Bhāgavatam*'ın belirttiği şeylerin hafife alınmaması gerektiğini söyledim. Sözlerime, dolaylı da olsa bir dayanak sundum. Bhaktivinoda Ṭhākura'nın, *Jaiva Dharma* adlı kitabında pek çok karakter yarattığını ancak onların hayal ürünü olduklarını sanmadığımı söyledim. Yazmış olduğu şeylerin bir başka milenyumda (*kalpa*) ya da Brahmā gününde meydana gelmiş olabileceğini ve şimdi yüzeye çıkmış olduğunu söyledim. Bu şekilde, gerçeğin kanıtlanması için gerekli olan şey ne ise, o şeyin de gerçek bir konuma sahip olması gerektiğini iddia ederek *Bhāgavatam*'ın kozmolojik konumunu desteklemeye devam ettim. Aksi söz konusu olamazdı. Tezim böyleydi ve Prabhupāda da beni destekledi.

Rāhu gezegeninin pozisyonunu kavramak söz konusu olduğunda, Śukadeva ve Vyāsadeva'nın söyledikleri şeyler coğrafî açıdan olanaksızdır ancak onların ifadeleri *Śrīmad-Bhāgavatam*'da yer almaktadır ve kutsal yazıtların sözleri hafife alınmamalıdır. Bhaktivedānta Swāmī Mahārāja, kutsal yazıtın

sözlük anlamının önemini göz önünde bulundurarak *Bhagavad-gītā Aslının Aynı* adlı eseri sunmuştu. Şöyle düşündüm, "Bhāgavatam'ın söylediklerini nasıl kanıtlayabilirim bilmiyorum. Ama *Śrīmad-Bhāgavatam*'da söylenenlerin doğru olması gerekir. Buna inanıyorum."

Kutsal yazıtlarda, evrenin kozmolojik yapısıyla ilgili pek çok ifade vardır. Eski çağların ruhaniyette ileri düzeyde olan insanları Aryanlar, herşeyi bilinç olarak görürlerdi. Onlar gölgenin de bilinçli olduğunu gördüler. Gölge, *ābhāsa*, aynı zamanda bir bilinç evresi olarak kabul edilir. Birşeyin maddesel kavramına ulaşabilmemizin tek yolu, bilincin o gölgeye benzer evresinden geçmektir. Madde kavramına ulaşmadan önce, belli bir zihinsel evreden geçmemiz gerekir ve o zihinsel evreye kişileştirme atfedilebilir. Gölgenin kişileştirilmiş halinden "Rāhu" olarak söz etmek mümkündür.

Ruh maddeye, maddesel dünyaya yaklaşır, ama ondan önce *cidābhāsa* denilen gölgeli bir bilinç evresinden geçmek zorundadır. Bilinç maddeye, bilinçsizliğe bilincin gölge düzeyinden geçer. Bilincin o gölge aşaması ise kendi kişiliğine sahiptir. O da bilinçlidir ve "Rāhu" olarak biliniyor olabilir.

Her maddesel kavram, o belli şeye ait ruhanî bir kavram gerektirir. Bilincin, eşyayı maddesel olarak algılamak için içinden geçmek zorunda olduğu gölge kişiliğe sahiptir ve *ṛṣi*ler, gerçeği görenler, *Bhāgavatam*'da bundan Rāhu olarak söz ederler. Onlar çok ileri mertebede oldukları için her yerde varoluşun kişisel yönünü görürler. Bizlerin ölü madde olarak algıladığımızı onlar bilinçli olarak algırlar. Dolayısıyla daima zati bakış açısı ile değerlendirirler.

Ruh, herhangi bir maddesel kavramı deneyimleyeceği zaman, eşyayı maddesel olarak görmesi için bilincini etkileyen bir ortamdan geçmek zorundadır. Somut maddenin ne olduğu bilmiyor. Madde bilincin etkisinden ibarettir. Maddesel olan herşey nasıl bilinçli bir kaynağa ya da kişisel bilinçte bir

kaynağa sahip olmak zorundaysa, güneş, ay, Dünya ve tüm gezegenlerin de kişisel bir kavramı olmalıdır. Biz bir gölgenin ya da herhangi bir nesnenin kavramına ulaşmadan önce, ruhun bilinçli bir aşamadan geçmesi gerekir. O aşama, kişi olarak belli bir ruhanî varoluşa sahiptir. Bu nedenle *Bhāgavatam*, güneş, ay ve Rāhu gezegeninden kişi olarak söz eder. Herşey — Dünya, ay, yıldızlar, gezegenler — kişisel bir kavram içerir. Kaba duyularımızla algılayabildiklerimizin geri planında, madde olarak adlandırılan herşeyin ardında kişi kavramı olmalıdır. Bilinç, kişi kavramının etkisi olmadan, kaba madde aşamasına ulaşamaz.

Bu nedenle, kadim yazıtlarda yüce pirlere ve *ṛşiler*in bu dünyadaki herşeye kişi olarak hitap ettiklerini görüyoruz. Bizlere göre ölü madde olsa da, onlar herşeyi kişi olarak kabul etmişlerdir. Neden? Madde, kişiliği olan varlığın gölgesidir. Kişiliği olan bilinçli varlık daha gerçektir; puslu bilinçle algıladığımız madde daha az gerçektir.

Dr. Murphey: O halde o gölge Rāhu mudur?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Biz o gölgenin kişi olarak temsil edildiğini idrak ettiğimiz zaman, o Rāhu diye bilinecektir. Herşey bilinçlidir. Gölge, gölgenin etkisi - herşey. Ay, güneş ile Dünyanın arasındayken ayın gölgesi buraya gelir, gelen şey de bilinçlidir. Herşey önce bilinçlidir — ardından madde gelir. Herşey kişi kavramından kaba bilince doğru evrimleşir. Herşey kişiliğe sahiptir. Bu nedenle *ṛşiler* gerçeği böyle görerek, nesnelere: ağaçlara, dağlara, güneşe, aya, okyanusa kişi olarak hitab ederlerdi. Saf bilinç, saf madde hakkında deneyim almaya gelirken, başlangıçta karışık bir aşama olmalıdır ve o aşama da karma'da acı çeken kişidir. Kişi, halihazırda gelişimini tamamlamış ruhanî kişi anlamına gelmez, karışık durumdaki kişi anlamına gelir. O halde, *ṛşilerin* söylediği şey — herşeyin kişi oluşu — gerçektir; uydurma değildir.

Herşey bilinçlidir. Günümüzün bilim adamları nasıl herşeyin maddeden ibaret olduğunu söylüyorlarsa, bizler de herşeyi bilinçli olarak düşünmek için gerçek nedene sahibiz. Ne görürseniz görün farketmez; kendi doğamızda var olan şeyi doğrudan hissedebiliriz. O şey bilinçlidir. Bilincimiz gelişmiş veya düşük durumda olabilir ama bilinç bize daha yakındır. Biz sadece kendi zihinsel enerjimizi hissederiz.

Dr. Murphey: Bizlerin bunu tam olarak kavraması biraz zor. Renk gördüğümüz zaman aslında neyi görüyoruz?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: O zihinsel bir durumdur.

Dr. Singh: O nesnenin gerçekliği nedir?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Gerçeklik denen şey ruhun içindedir. Sadece ruh gerçektir; 'gören' gerçektir. Özne gerçektir. Ve öznenin hissettiği ne varsa yine öznenen yayılır.

Dr. Singh: Ama öznenin algıladığı nesnelere de kişi midirler? Kırmızı rengi gördüğümüz zaman kırmızı da bir zat mıdır, bir kişi midir?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Herşey özgün, kişiliğe sahip, bilinçli, ruhanî gerçeklikte kendi temsilcisine sahiptir. Aksi halde bu boyuta madde olarak yansımaları olanaksız olurdu. Önce bilinç vardır, sonra daha kaba bir haldeyken, madde olarak görünür. Ontoloji çalışmaları sırasında öğretildiği üzere, belli birşeyi incelerken onun göze belli şekilde görünen sıfatlara sahip olduğunu ve kulağa belli bir şekilde görüldüğünü bilebilsek de bunlar dış görünümüdür. Birşeyin ontolojik yönü — ne olduğu, o şeyin gerçekliği — görünümünden bağımsız olarak bilinmez, bilinemez. Benim savım şudur ki bilinç, bilinçsiz maddeyi hissedeceği zaman, maddesel nesneyle karşılaşmak için bilinçli bir bölgeden geçmek zorundadır. Dolayısıyla, o

maddesel şeyin tam olarak algılanması bilinç gerektirir; ve bilinç her zaman kişiyi belirtir. Önce kavram vardır sonra maddesel düşünce gelir.

Bilinç dünyası çok yakındır, maddesel dünya ise çok uzaktır. Bu nedenle, düşünceleri çok gelişmiş olan yüce kişiler, çevrede buldukları herşeye sanki hepsi de kişiymiş gibi hitab ederler. *Vedalar*da, Hindistan'ın kadim kutsal yazıtlarında, azizlerin ve pirlere daima bir sürü kişiyle çevrili olduklarını görürüz; geri plandaki herşey kişidir.

Dr. Singh: Kişi ise düşünme, hissetme ve isteme demektir.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Düşünme, hissetme, isteme — bir canlı varlığın üç safhası vardır. Aynı şey Tanrı ve enerjisi için de geçerlidir. İlk önce mevcut bir özne vardır, sonra onun deneyimleri gelir. En süptil karakterin deneyimleri önce gelir ve en büyük önem bu deneyimlere verilir. Ve özne, maddeyi kavramak üzere daha uzaktaki bölgeye geldiği zaman, orası ona en uzak nokta olacaktır. O, kendisini çevreleyen herşeye kişisel kavramlarla hitab edecektir.

Kişisel kavram maddenin çok ötede olduğunun kanıtıdır. Bilincin doğrudan bağlantısı gölge iledir, yani maddenin bilinç dünyasına yansıması iledir. Ruh sadece onu anlayabilir. Eğer madde bağımsız olarak var olabiliyorsa, o zaman maddenin de bilinçli dünyada bir gölgesi vardır ve ruh da o gölge ile meşguldür.

Bir başka deyişle, önce kişi vardır; beden sonra gelir. Beden nasıl bilinçli canlı aracının ürünüyse, madde de ruh-canın ürünüdür. Maddesel bilinci hesaba katmaksızın, ruhla doğrudan ilişki içinde olan şey kişiliğe sahiptir. *Cidābhāsa* içimizdeki zihinsel unsura benzer birşeydir.

İki tür kişi vardır, *kṣāra* ve *akṣāra*: saf özgür ruh ve madde içinde savaş veren ruh. Özgür olan ve özgür olmayan kişiler, is-

ter hareketli ister hareketsiz varlıklar olsunlar, ya da konumları ne olursa olsun, maddesel alışverişler dünyasında birleşip karıştıkları zaman yine de kişi olarak kabul edilmelidirler. Herşey bir bilinç ünitesi olduğuna göre herşey kişisel varoluşa sahiptir.

Dr. Murphey: Bu durumda dıştan bakınca Ganj'ı su olarak görüyoruz ama gerçekte o bir kişi.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Herşey kişidir. Maddesel kavrama varmadan önce o şeyin kişisel kavramından ya da kişisel yönünden geçmeliyiz. Vṛndāvana'da herşey bilinçlidir ama bazı şeyler pasif tavrı içindedirler. Ancak hepsi de bilinçlidir: Yamunā nehri, inekler, ağaçlar, meyveler — herşey bilinçlidir, ruhanîdir ama farklı tavrı sergilerler. Aryanlar, herşeydeki bilinçli özelliği fark edebildikleri için tüm doğayı bilinçli ve şahıs olarak gördüler ve herşeye bilinç olarak hitap ettiler.

Bilinç ve kişilik gerçeğin evrensel temelidir. Deneyimleyebileceğimiz herşey bilinçlidir. Maddesel bir nesnenin yansımaları benim içimdedir ve benim içimdeki boyut bilinçlidir. Özne bilinçtir ve nesne ne türden birşey olursa olsun yansımaları bilinç boyutuna gönderir. Herhangi bir nesnel gerçeğin gözlemcisi, baştan sona sadece bilinçle uğraşır ve bilinçten ayrı bir madde kavramına sahip olamaz.

Dr. Murphey: Bilinci zihinden nasıl ayırt edebiliriz?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: *Bhagavad-gītā*'da bilinçle zihni birbirinden ayırt etme yolu önerilir: *indriyāṇi parāṇy āhur. Ātmā*, ruh nedir, ruhanî anlayış nedir? Dünya kavramına belli bir yöntemle ulaştık. Eleme yöntemiyle zihnin ne olduğunu bulabiliriz. Zihnin temelinde kabul etme ve reddetme olduğu söylenir: *saṅkalpa-vikalpa* — "Bunu isterim, onu istemem." Zihin nedir? Dış dünyaya karşı sempati veya ilgisizlik içeren şey. Zihin odur.

O şeyin ne olduğunu içimizde adım adım ilerleyerek bulmak zorundayız. O bizim içimizdedir ve insanın kendi içine girmesi ve zihnin ne olduğu hakkında kişisel bir deneyim edinmek için çaba göstermesi gerekir. O zaman kişi, içsel analiz yoluyla, "Akıl nedir? İçimdeki yeri neresidir?" diye sorarak yargı becerisiyle, muhakeme yoluyla, akılla doğrudan bağlantı kurmaya çalışabilir. Bizler onu bulmaya ve onunla doğrudan bağlantı kurmaya çalışmalıyız. Şu soruyu yöneltmeliyiz, "Zihin nedir? Halihazırda benim içimdedir. Ama

*Śrīla Bhaktisiddhānta
Sarasvatī Ṭhākura*

tam olarak nedir? İçimde var olan muhakeme nedir? Zihnin ve aklın kaynağı nedir? Ve yargı becerisi düzeyini aştıktan sonra ruh nedir? Bir yoginin yaptığı gibi, içimizde var olan elemanlarla doğrudan temas kurmaya çalışmalıyız. Zihin ve akıl her birimizin içinde mevcuttur. Neden tam olarak ne olduklarını bulmaya, içsel olarak ne olduklarını keşfetmeye çalışmayalım?

Dr. Murphey: İnancımız belli bir yönde gelişirken yaşadığımız farkındalıkların, çevrenin etkisinden, bizi çevreleyen koşulların etkisinden değil de kendi içsel özümüzden, içsel bilincimizden geldiğini nasıl bilebiliriz?

Śrīla Śrīdhār Mahārāj: Özben uyku durumundadır, ama bir tür dışsal yardımla yeniden uyandırılabilir. Aynı uyumakta olan bir kişinin dışarıdan müdahale edilerek uyandırılabilirdiği gibi. Bunun gibi birşey. Bir kişi uyku halindedir, ama dışsal yardımla uykusundan uyanınca yeniden kendisinin farkına varır. Bir kez uyandı mı ve öz-farkındalığı geri geldi mi, bir anda "Böy-

leydim; şimdi böyleyim," diyerek durumunu anlayabilir. Arkadaşlarımızın yardımı sayesinde sağlığınıza kavuşabiliriz. Aynı şekilde eğer *bhakti* yöntemini uygularsak kendi özümüzün ve gerçeğin gitgide daha fazla bilincinde olacağız. Biz kendimizin güvencesiyiz.

Dr. Murphey: Bir noktayı netleştirmek istedim. Kapila'nın analiz sistemi Śāṅkhya'da Kapila şöyle der; *pradhāna* "o ebedî, zuhur etmemiş maddedir." Siz herşeyin bilinç olduğunu söylüyorsunuz. *Pradhāna* da bilinçten mi oluşmuştur?

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: Evet. Maddesel olan ne varsa yanılığın ibarettir; yanlış ise tüm maddesel varoluşun nedenidir. Ama o da Devī, tanrıça olarak kişiliğe sahiptir;

Dünya yanılığının içinde başlar. Doğru kavrama sahip olduğunuz zaman her yerde Krishna *līlāyī* okuyabilirsiniz. Herşey sizi Vṛṇḍāvāna ile bağlantılı olarak heyecanlandırır. Eğer yanılığın kurtulmuşsanız, dışta olanı görmezsiniz. Bir deli kötü yönlendirilmiş bir beyne sahiptir. Dostları arasında olabilir ama deliliği, paranoyası aklını başından alır. Normal durumuna kavuşunca karşısında aynı şeyi — tüm dostlarını bulur. Aynı bunun gibi; herşey doğrudur — yalnız hastalığın, yanılığımızın yok edilmesi gerekir.

Dr. Murphey: Hastalık Krishna bilincinden yoksun oluşumuz.

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: Bilinçten yoksun olmak demek yanlış, hastalık demektir. *Śrīmad-Bhāgavatam* bunu açıklıyor: *bhayaṁ dviṭīyābhīniveśataḥ* — hastalık ayrı menfaat, ayrı çıkar peşinde olmaktır. Normal ruhanî durumumuzdan sapma, yanılığın gelişmesi; ayrı çıkarın cazibesi ve beklentisine dayanır. Bütün yanılığın ana nedeni odur. Sınırlı, kısır menfaat, gerçeğin doğru idraki ve yanlış arasındaki farkın nedenini oluşturmuştur. Bizler merkez kavramından uzaklaştık. Evrensel

bilinçten bu sınırlı boyuta geldik. Ve bilincin sınırlıdan evrensel ile doğru gelişmesinin sıralamasına göre, kendimizi çok farklı gezegenlerde veya boyutlarda bulabiliriz: *bhūr*, *bhuvah*, *svāh*, *jana*, *mahār*, *tapa*, *satya*, gelişmenin bütün bu farklı aşamaları bu sınırlılık ve evrensellik süreci içerisinde yer alır. Ama merkez bilincinin kaybolması, bütün bu maddesel varoluşun baş nedenidir.

Öte yandan, organik bütünü bilincinde olan kişi, en sağlıklı pozisyonadadır. Doğru uyum budur; kötü uyum ise şimdiki hastalıklı durumumuzun nedenidir. Ortama uyum sağlamak yaşamdır; özgür yaşamdır; kötü uyuma yem olmak ise acıya ve mutsuzluğa yaklaşmak demektir. Ortamdaki herşey yolunda gidiyor; tek zorluk bencil özel menfaat anlayışında bulunur. Evrensel menfaate sırt çevirmek, bütün kavramından, mutluluktan ve sağlıktan uzaklaşmamızın nedenidir. Sağlıklı pozisyonumuzun mutluluğundan mahrum kaldık, bunun nedeni ise bencil menfaattir.

Mutlak Otokrat mutlak iyidir. O halde ondan şikayetçi olmaya yer yoktur. Krishna şöyle der: *suhṛdam sarva-bhūtānām*. O herşeyin sahibidir; bununla kıyaslanınca bizler hiçiz. Ama yine de O bizlerin dostudur. Bunu unutmamalıyız. Bizim adımıza davranan Odur. Ondan ayrılışımız, acısını çekmekte olduğumuz bütün dertlerin nedenidir. Bizler ve bizim gibi başkaları Ona olan inancımızı yitirdik oysa O bizlerin dostudur. Bizler Onu kıskanıyoruz ve şöyle düşünüyoruz, "Ben efendi değil miyim? Bir başkası efendi — buna tahammül edilemez. Söz sahibi değilsem vergi vermem." Oysa bizim çıkarlarımız Krishna bilincinde iyi savunulur. O kavrayışımızın da ötesinde bizden yanadır, bize ilgi gösterir. Bunu neden unutuyoruz?

Eğer o inançtaki yerimizi yeniden alırsak, herşey yolunda gidecektir. Acı çekiyor olmamız bizim hatamızdır; nitekim evrensel açıdan bakıldığında görüş farklılığı diye birşey yoktur. *îśād apetasya*, efendimize sırtımızı çevirdik. Oysa Onun efendimiz

olduğunu hatırlamalıyız, O bizim iyiliğimizi ister, O bizim koruyucumuzdur. Bu bilinçten sapma, sonsuz mutsuzluk getirir. Nedeni ise son derece ince ve küçüktür; ayrı çıkar zihniyetidir. Ve bunun sonucu olarak, düşman kamp tarafından esir alınmış olduk.

Patañjali, akıllıca ve organize bir şekilde kötülüğe doğru ilerlediğimizi söylemiştir. Patañjali'ye göre bu sadece delilik değil zalimlik; delilikten de beterdir. Ruhu böylesine acınacak durumdan ne kurtarır? Bir deli herşeye sahiptir — bir tek aklına sahip değildir. Bilincinin doğru bir şekilde uyarlanması gerekir. O zaman anlayacaktır, "Ah, herşey yolunda — eve gitme zamanı geldi." Şu anda bilinci bir yana fırlatılmış durumdadır. Evde değildir; bilincinin eve doğru itilmesi gerekir.

Bütün mesele budur. Guru Mahārāj'ımız şöyle derdi, "Bu dünyada, Krishna bilinci dışında herhangi bir kıtlık olduğunu kabul etmiyorum: *jaḡate eka mātra hari-kathā-durvikṣā chād'ā āra kona durvikṣā nāi.*" Ne zaman heyecanlansa bu ifadeyi kullanırdı. Şöyle derdi, "Kapı kapı herkese söyleyin, 'Krishna En Yücedir, sizler hepiniz Krishna'nın hizmetkârlarıdır.' Kapı kapı dolaşın, herkese bunu hatırlatın. O zaman şunu anlıyorsunuz, "Ah, ihtiyaç duyduğum herşeye sahibim. Ben Krishna-*dāsa*'yım, Krishna'nın hizmetkârıyım, Krishna ile bağlantı kurmalıyım." Bu bağlantı sağlanmalıdır, işte o zaman herşey yolunda gider. Hiçbir şeyden korku duyulmaz. Krishna'yı, Efendimizi unutmuş olmamız dışında gerçek mutsuzluk yoktur. Üzerinde çalışmamız gereken tek nokta budur. Bu evrensel bir ihtiyaçtır. Bunun dışında başka ihtiyaç olduğunu kabul etmem.

Bu dünyada durmadan yanan bir ateş var; ama ateşi söndürmeye gerek yok, çünkü bizim yanıp kül olacak bu dünyayla işimiz yok. Bütün içsel taleplerimiz yalnızca Krishna bilinciyle karşılanır. Bunun dışındaki şeyler gereksizdir. Yanıp kül olabilirler ya da sel sularına kapılıp yok olabilirler. Bunlardan hiçbir-

ri bizi gerçek anlamda ilgilendirmez. Aksine, bizleri yanlış şeye sürükleyen o maddesel bağılıklardır. Ve bunun sonucu olarak zihnimizin Krishna'ya cezbolmasına izin veremeyiz. Bu dünyanın şeyleri, bağılıklar negatiftir; bu şeylerin hepsi bizim düşmanımızdır. Bütün evren yanıp kül olabilir ama bizler bundan hiçbir şekilde etkilenmeyeceğiz. Dünyanın sonu gelebilir — Yeryüzü, güneş, ay, yıldızlar — herşey yok olabilir ama biz kalırız. Ruh ebedîdir. Ve eğer Krishna ile bir bağlantıya sahip olabilirsek, bu dünyaya ait şeyler bizim için ve başkaları için gereksiz hale gelir. Kendimizi et ve kanla özdeşleştirip neden bu ölümlü dünyada yaşamaya gelemiz? Bizler sadece doğmakta ve ölmekte olduğumuzu düşünürüz. Oysa bu yanlış bir düşüncedir.

Herşey bilinçlidir. Ve biz bunu tam olarak anladığımız zaman, ruhanî dünyada, *svarūpa-śakti* ülkesinde yoğunlaşacağız. Orada, birbirinden değişik canlı varlıklar madde olarak, örneğin Yamunā olarak, su olarak, sarmaşık olarak, ağaç olarak rol alabilirler; ama hepsi de farklı şekillerde rol almış bilinçli birimlerdir.

Dr. Murphey: Söylendiğine göre Krishna Yamunā'da yıkanmaya gidince, bütün dalgalar Krishna'yı kucaklamak için ona koşarlar.

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Bazen Krishna'nın lotus ayaklarının altındaki taşlar onun temasıyla erirler. Herşey bilinçlidir. Aynı şey Rāhu ve Ketu'nun ve diğer gezegenlerin durumu için de geçerlidir. Kutsal yazıtların her yerinde ruhanî olarak gelişmiş bilgelerin, sanki bir şahısla konuşuyormuş gibi doğayla konuştukları görülür. Ve bu gerçektir. Oysa bizim bilincimiz cehalet yüzünden yolundan sapmış durumdadır.

O halde, bilim adamları olarak fosilcilik felsefesini ezmelisiniz. Bhaktivedānta Swāmī Mahārāja, size Batının bilim topluluğunda güçlü bir yer edinmenizi ve fosilciliği ezmenizi emret-

miştir. Neden fosilciliği kabul etmek zorundayız? Önce bilinç vardır. Bu Berkeley'in teorisidir. Zihin dünyanın içinde değil, dünya zihnin içinde. Herşey bilince dayanır; bilinç olmadan hiçbir kavram — hiçbir şey ayakta kalmaz. O halde sonuç olarak, istenmeyen ne varsa hepsi zihinsel safsatadan ibarettir.

Yaratılış

Śrīla Śrīdhara Mahārāḡ: *Mānu Saṁhitā* (1.1.5-6), yaratılışı şu noktadan anlatmaya başlar:

āsīd idam̐ tamo bhūtam
aprajñātam alakṣanam
apratarkyam avijñeyam
prasuptam iva sarvataḥ

tataḥ svayambhur bhāgavān
avyaktavyam̐ jayan idam̐
mahābhutādi vṛtaujāḥ
prādur āsin tamonudaḥ

Yaratıcı devinim başlamadan az önce, Lord'un marjinal enerjisi denge durumundaydı. *Tatasthā* denge demektir: *āsīd idam̐ tamo bhūtam*. Herşey karanlığa gömülüydü, tamamen cehaletle sarmalanmıştı. *Alakṣanam* herhangi bir tahminde bulunma olanağı yoktu, anlamına gelir; gerçekliğin yapısıyla ilgili varsayımda ya da çıkarımda bulunmayı sağlayacak hiçbir gerçeklik belirtisi mevcut değildi. Ve *aprajñātam*'dı: bilim varoluşun o evresini araştırarak kapasiteye sahip değildir. Buradan söyleyebildiğimiz tek şey, onun derin uykuya dalmış olduğuydu. Derin uyku benzetmesi bize o döneme ait bir kavram verebilir: *prasuptam iva sarvataḥ*. Maddesel varoluş sanki derin uykuda gibiydi.

O sırada, ruhanî boyutun içinden devinim başladı ve ışık geldi. Işık görenler tarafından görüldü. O ışık önceden de varoluşa

sahipti ama görenler onu görecek bakışa o sırada sahip oldular. Görmeye başladılar. Bu maddesel dünyanın ışıktan sonraki ilk kavramı suydü. Işık, suya benzer bir maddeyi gözler önüne serdi.

O ilk ışık kişilikle kıyaslanır. Işık bilinç demektir ve bilinç ise şahsiyet, kişilik demektir. O ışık veya kişilik önce izleyenleri, maddesel varoluşu hissedenleri doğurdu, ardından da su gibi nesnel bir unsur. O su *virajā* veya nedensel unsur diye bilinir. Vaişnava sözlüğünde *brahmaloka* diye bilinen bilinç dünyası — ışıkla temsil edilir; *virajā* yani nedensel madde ise suyla temsil edilir. Bilinç dünyası ışıkla temsil edilir ve ilk nesnel gerçeklik suyla temsil edilir. Sonra bilinç tohumları, o ışığın gölgesi olan nedensel suya ekilir. Gerçek su elemanı bundan çok sonra yaratıldığı halde, maddenin ilk kavramı suya benzer çünkü su, barındıran, devinen bir sıvıdır. Sanskrit dilinde su yerine kullanılan *apa* sözcüğü "daha alt kavrama ait" demektir. Daha alt yaratılış bu şekilde başladı.

Ardından, bilinç tohumlarıyla ve ilk su ile bağlantılı olarak *mahat-tattva* diye bilinen bir sonraki ürün geldi: yani maddeyle kitle şeklinde karışmış olan, ışıkla temsil edilen bilinç enerjisi. Kitlesel madde, ışık bilincinin enerjisiyle aşılandığı zaman buna *mahat-tattva* denir.

O varlık daha da geliştiği zaman çok sayıda ego elemanı — *ahankara* birimlerine bölündü. *Mahato ahankara*. Önce *ahankara*, bir bütün şeklindeki kitlesel ego vardır. Kümesel ego elemanına *mahat-tattva* denir. Nesnel öz, bilincin etkisiyle evrimleşirken kendisini; görülebilen, koklanabilen, duyulabilen, tadılabilen ve dokunulabilen beş temel karışımla ifade eder. Bu beş eleman maddesel varoluşun ilkel prensipleridir.

Ve o beşli ilke üç aşama halinde; iyilik, tutku ve cehalet — *sattva, raja, tamah* olarak evrime, gelişime uğradı ve kendisini eter, ses, duyma ve kulak; hava, kitle, dokunma ve deri; ateş, renk, görme ve göz; su, tat, tat alma duyusu ve dil; toprak, aro-

ma, koku duyusu ve burun olarak ifade etti. Yirmi dört tane eleman vardır. Özben, üç ince eleman — *prakṛti*, *mahat-tattva* ve *ahaṅkara*, beş kaba eleman, beş duyu, beş duyu nesnesi, duyu toplayan beş araç — maddesel dünyanın gelişimi bu şekilde, inceden kabaya, bilinçten maddeye doğru işleyen bir yöntemle açıklanır. Ve bu maddesel varoluş, yüce irade tarafından geri çekildiği zaman kaba incenin içinde erir gider. Bütün maddesel varoluş, en kabadan başlayarak gitgide daha da incelik ve sonunda maddesel varoluşun ince, süptil ifadesi diye bilinen *prakṛtiye*, suya benzer süptil nedensel maddeye dalar.

Maddesel enerjinin dağılmasıyla birlikte, *ātmā* yani bireysel ruh, ayırt edilmeyen, değişimsiz bilinç kitlesine, *brahman*'a karışır. Ruhânî enerjinin değişik türlerinin durumu Krishna tarafından *Bhagavad-gītā*'da (15.16) aşağıdaki şekilde anlatılmıştır:

**dvāv imau puruṣau loke
kṣarāś cākṣara eva ca
kṣaraḥ sarvāṇi bhūtāni
kūṭa-stho 'kṣara ucyate**

**uttamaḥ puruṣas tv anyah
paramātmety udāhṛtaḥ
yo loka-trayam āviśya
bibharty avyaya īśvaraḥ**

"İki tür varlık vardır – mükemmel, değişmez ya da kusursuz ruhlar ve kusurlu ruhlar. Kusurlu ruhlar maddesel dünyada bulunurlar, kusursuz varlıklar ise ruhanî dünyada bulunurlar." Krishna der ki, "Ben ruhanî özün kusurlu ve kusursuz (*kṣara* ve *akṣara*) yönlerine aşkın olarak varlığımı sürdürürüm, bu nedenle Ben Puruṣottama'yım, Vāsudeva'yım, Param Brahma'yım, Yüce Mutlak Gerçeğim. Yetki alanımın tamamı yine Benim içindedir."

Vaikuṅṭha, Goloka — bütün yaratılış, Puruṣottama ya da Vāsudeva adıyla temsil edilir. Dolayısıyla bir kişi Vāsudeva'nın ülkesine girince, sınırları belirlenmiş pek çok farklı bölgeyi, gerçekliğin aşamalarını, oyunları ve aşkın ilişkileri, faaliyetleri görebilir. Mükemmel varlıkların orada, ebedî dünyadaki adanmış yaşamlarında faaliyet içinde olduklarını görür.

Ruhanî dünyanın genel kavramı Vaikuṅṭha'dır; oradaki adanmışlıkta hesap kitap olduğunu görürüz. Onun da üzerinde kendiliğinden, koşulsuz adanmışlık boyutu bulunur. O ülke Goloka'dır ve orada çok çeşitli türden oyunlar bulunmaktadır. Goloka'da Tanrı'yla değişik ilişkiler tam olarak ifade bulur: *śānta*, pasif, *dāsya*, hizmetkârlık, *sakhya*, dostluk, *vātsalya*, ebeveyn, *mādhura*, eş ilişkileri. Ve eşler arasındaki sevgi tadı ikiye ayrılır; *svakīya*, evlilikteki aşk ve *parakīya* sevgililer arasındaki aşk. Kuşkusuz bu çok üst bir konu. Ama yine de bu konular hakkında belli bir görüşe sahip olmalıyız çünkü kaderimiz aslında bunun gibi üst şeylerle bağlantılıdır ve bu bağlantı bize Śrī Caitanya Mahāprabhu ve Bhaktivinoda Ṭhākura gibi yüce *āchāryalar* tarafından verilmiştir, ayrıca *Śrīmad-Bhāgavatam* ve *Chaitanya-caritāmṛta* da bunlardan söz eder.

Onların öğretilerinde Goloka ile ilgili ne varsa bizim umudumuz, özlemimizdir. Adanmışlık anlayışımıza, zevkimize göre geliştireceğiz, üstelik daha üst bir kaynaktan duyma yoluyla aldığımız tat gelişme kaydedebilir. Farklı düşünceler, aşkının farklı modelleri bize gösterildiği zaman seçim ruhumuz gelişebilir. Ve içsel seçimimize bağlı olarak en fazla cezbolduğumuz şey ne ise, ona göre hareket etmek durumunda kalırız.

Soru: Bireysel ruhlar, yaratılış sürecinde ne rol oynarlar?

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: Onu açıklamış bulunuyorum. İlk önce genel, kümesel sahte ego (*ahaṅkara*) yaratılır. *Brahma-Saṁhītā*'da buna *śambhu* denir. Oradaki açıklamada ruhun bir

bilinç ışını olarak maddesel enerjiiyle nasıl karıştığı anlatılır. Bilinç ve *prakṛti*, enerjinin en ilkel kavramları, kategorik olarak farklıdır. Kümesel bilinç, kitlesel enerjiiyle temasa geçer ve birbirlerine karışıkça genel bir ego ortaya çıkar. O genel ego, yavaş yavaş sayısız egolara bölünür ve kümesel bilinç kendisini maddesel enerjiye yoğunlaşmış bireysel bilinç birimleri olarak yayar. Böylece, şartlanmış bireysel ruhlar yavaş yavaş aşağıya inerler ve maddesel dünyaya tutsak olurlar.

Bireysel ruhlar, ilkel durumunda, ortak bir bütün olarak toplandıkları zaman, kümesel sahte ego yani *ahaṅkara*, *mahat-tattva* diye bilinir. *Mahat-tattva* evrimleştikçe, sayısız bireysel birimler halinde çeşitlilik gösterir. Bir atomun daha küçük atom parçacıklarına, elektronlara, protonlara, nötronlara v.b., bölünmesi gibi kümesel ego da yavaş yavaş kendi parçaları olan bireysel egolara, *jīva* ruhlara bölünür. Pozisyonları *taṭastha*'dır, marjinaldir (sınırsaldır) ve belirsizdir. Bilinç önce bir bütün halinde, marjinal enerjinin o ince, belirsiz boyutundan belirli olan boyuta evrimleşir ve ardından egonun o kitlesel yığından yani *mahat-tattva*'dan sayısız bireysel ruhanî birimler tezahür eder. Yaratılışın diğer elemanları da yavaş yavaş bu negatif sömürü boyutundan gelişirler.

Bu dünya bazen öne çıkar, bazen geri çekilir. Kalbin tekrar tekrar daralıp genişlemesi gibi bütün evren de daralır ve genişler. Bir içerisinde toplanırlar ve birçok olarak yeniden tezahür ederler — bir ve birçok — maddesel evrenin evrimleşmesi ve yok olması gerçekleşir. Kalbin genişleyip daralması gibi bütün evren de tezahür eder ve geri çekilir.

En küçük birimde karşımıza çıkan özellikler daha büyük birimlerde de gözlenebilir. Bütünü az çok anlamamızı sağlamaya yarayacak öneri budur. Ayrıca bilgimize eklenecek olan bazı yeni elemanlar da vardır. Böylece, bu evrende bulunanlar kısmen bilgi sahibi olabilirler.

Ama bağımsız olanlar, daralan ve genişleyen dünyanın dışındakiler, tarafsız seyirciler gerçek tarihçeyi anlatabilirler. Bu

vahyolunan gerçektir, insanların kapasitelerine, zamana, yere ve koşullara göre taksitler halinde dağıtılan gerçektir. Vahyolunan gerçek farklı derecelerde İncilde, Kuranda, *Vedalar*da ve dünyadaki diğer kutsal yazıtlarda mevcuttur. Gerçek, bu yöntemle, dünyanın değişik yerlerindeki belli insan topluluklarının düşüncü ve kapasiteleri ölçüsünde belli oranda açıklanır. Vahyolunan gerçek güvenilirdir ancak yine de ulaştığı kişilere uyması için değişime uğramıştır.

Bu nedenle, vahyolunan gerçeğin farklı uyarlamalarında farklılıklarla karşılaşırız. *Śrīmad-Bhāgavatam*'a göre bilgisiz kişileri tedavi ederken, ilaç şekerin içine saklanabilir; aynı bunun gibi vahyolunan gerçek de, bilgisiz, cahil insan sınıfına yardım etmek için, sıradan dinin maddesel kabulleri içine saklanabilir, *parokṣavāda vedo 'yam*.

Bununla beraber, Vedik vahiy, vahyolunan gerçeğin tüm uyarlamaları içerisinde otoriteler tarafından en kadim ve de en mükemmel olanı diye bilinir. *Śrīmad-Bhāgavatam* ve Śrī Caitanya Mahāprabhu tarafından sunulan vahiy, en gelişmiş tanrı anlayışı olarak kabul edilmelidir. Orada anlatıldığına göre, yaratılmış olan bu dünyanın ötesinde, ebediyen dans eden dünya bulunur. Burada daralan ve genişleyen dünyaya tutsak olduk, oysa ruhanî ülkede herşey ebedî, neşeli bir danstır. Buna rağmen oradaki gerçek bile, *rasa*'nın — transandantal tadın, *ānandamın*, vecdîn — yapısına göre daha alt ve daha üst türdendir. *Rasa*, her bilinçli birimin arzuladığı özdür.

Soru: Krishna'nın oyunları ebedîdir. Krishna bu evrendeki bir oyununu tamamlayınca, bir başka evrende başka oyunları başlar. Bütün evrenlerin geri çekildiği topyekûn yok oluşta, Krishna'nın oyunları nasıl sürer?

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: Evren, bütün yıldızların ve gezegenlerin toptan yok oluşu, *mahāpralaya* sırasında ortadan

kalkınca — bu taraf hemen hemen sıfıra eşitlenir. Denge haline gelir. Oysa ruhanî dünya her an tam bir faaliyet içindedir. Krishna'nın oyunları zarar görmez çünkü onlar ebedî yapıya sahiptir.

Soru: Ama Krishna'nın buradaki Yeryüzündeki *lilā*larına ne olur?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Bir ağaçtan meyve düştüğünü farzedin. Düşen meyve zamanla dağılıp gider ama ağaç ayakta kalır. Bunun gibi birşey. Bu maddesel dünya sıfıra eşitlenebilir ama Krishna'nın oyunları ebediyen sürer.

Soru: Krishna'nın oyunlarının geçtiği aşkın dünyadaki yer olan Goloka ile Krishna'nın bu dünyasal boyuttaki zevk ülkesi Gokula arasında ne fark var?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Gokula Vṛndāvana ebedî varoluşa sahiptir ama bazen onu görenler hep birden yokturlar. Gokula ideal dünyada varlığını sürdürür ve buraya uzanır. Ne görüyorsak, varoluşun farklı konumlarından görürüz, ama Gokula hep oradadır. Eğer birşeyi görmek için göze sahip değilsen, o şey görülemez. Eğer dokunmak için elin yoksa, dokunulamaz. Gokula da aynı bunun gibidir. O öyle bir boyuttadır ki orada, maddesel enerji üzerinde kontrole sahip çeşitli dışsal uygulamalar Gokula'daki ince varoluş idealine dokunamaz.

Dünyanın yok olması, bütün bu güneş sisteminin yok olacağı anlamına gelmez. Güneş sistemi kalabilir ama yeryüzündeki insanlar artık onu göremezler. Onun yeryüzündeki etkisi artık hissedilmez olur. Aynı bunun gibi, Gokula bir başka boyutta varoluşunu sürdürmektedir. Onun varoluşu, gerçekliğin en ince boyutundadır. O yaratılışın ötesindedir, evrimin ve yok oluşun ötesindedir. Böylesine ince bir enerjiyi anlayabilmek için onu eterle kıyaslayabiliriz. Dünya yok olsa da, eter yok olmayabilir.

Eter dünyanın içinde ve dışındadır, ama dünyanın dağılmasıyla birlikte eter de kaybolmaz, var olmaya devam eder. Gokula'nın pozisyonu buna benzer. *Śrīmad-Bhāgavatam* (2.9.35) bunu şöyle doğrular:

**yathā mahānti bhūtāni
bhūteṣūccāveṣv anu
praviṣṭāny apraviṣṭāni
tathā teṣu na teṣv aham**

"Ey Brahma, lütfen bil ki, evrensel elemanlar kozmosa girerler ve aynı zamanda kozmosa girmezler; aynı bunun gibi, Ben de herşeyin içinde varım ve aynı zamanda herşeyin dışındayım."

Krishna'nın pozisyonu aynı bunun gibidir: O oradadır ve orada değildir. O, *Bhagavad-gītā*'da (9.4-5) Arjuna'ya der ki:

**mayā tatam idaṁ sarvaṁ
jagad avyakta-mūrtinā
mat-sthāni sarva-bhūtāni
na cāhaṁ teṣv avasthitaḥ**

**na ca mat-sthāni bhūtāni
paśya me yogam aiśvaram
bhūta-bhṛn na ca bhūta-stho
mamātma bhūta-bhāvanaḥ**

"Ben her yerdeyim ve hiçbir yerde değilim. Herşey Benim içimde ve yine hiçbir şey Benim içinde değil. Benim tezahürsüz formum Bütün bu evrene yayılır. Benim mistik servetime; Benim aynı andaki birliğime ve farklılığıma* bak! Bütün canlı varlıkları muhafaza ettiğim halde ve her yerde olduğum halde bunların hiçbirisiyle bağlantım yok.

---

*Aynı andaki birlik ve farklılık: *simultaneous oneness and difference*

Neden ve sonuç arasındaki ilişkiyi anlamamız gerekir. Neden ve sonucun türleri farklıdır. Hatta iş neden ve dış neden bile farklı pozisyonlara sahip olabilirler. Beden huzursuz olabilir ama zihin olmayabilir. Zihin huzursuz olabilir ama ruh olmayabilir. Bundan yola çıkararak, neden ve sonuç, ince ve kaba, madde ve ruh arasındaki farkı anlamamız gerekir.

Bilinç & Evrim

Prakṛti, maddesel doğa, fosilcilikteki gibi bilinç geliştirmez. Ama öte yandan, her ikisi de bilincin içinde yer alır. Burada ruhun hareket etmesine gerek yoktur. Ruh, bu zevk boyutunda eylemsizdir, kayıtsızdır, pasiftir. Bu farklı orjinal bir anlayış. Ruh negatif tarafta yerini almaz; o pozitif taraf için planlanmıştır. Ama *prakṛti* — maddesel doğa yani beden, ruhun geri planda olduğunu kabul ederek onun adına faaliyet gösterir. Beden ve ruh arasındaki ilişki, rüştünü ispat etmemiş bir gençle onun sahte hamileri arasındaki ilişkiye benzer. Gençin durumundan yararlanıp mirasını yağmalamak ve kendi zevki için kullanmak isteyen yöneticilerin haline benzer. *Baddha-jīva* ruh alt pozisyondadır. Ruh bu isyankâr yöneticileri, beş duyuyu kontrol edemez. Üst bir ruhla temasta olması gerekir. O üst ruhun yardımı ve rehberliği ile yöneticilerine boyun eğdirebilir ve kendi mirasına sahip çıkabilir. Düşmüş bir ruhun durumu bu genç mirasçıya benzer. Çaresizdir. Hiçbir şey yapamaz: herşeyi, onun kaynaklarını kullanarak yöneticiler yapar; onlar herşeyi mirasçı adına yaparlar. Ruh eylemsizdir, iş birliği içinde değildir. Ama beden, zihin, akıl ve sahte ego, sanki ruh yani gerçek ben onlardan yanaymış gibi ruh adına çalışırlar. Oysa ruhun Paramātmā ve Bhagavān'a bağlı olan üst bir ruh tarafından gerçek çıkarını farketmesi sağlanırsa, o zaman ruh orada kendi ortamını bulacaktır. Duyularını ve zihnini kontrol edecektir ve onları Lord'un hizmetinde

kullanacaktır. Şöyle diyecektir, "Herşey Krishna için, benim için değil."

Dolayısıyla Krishna şöyle der, *sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ saraṇaṁ vraja*: "Bütün görevleri bırak ve Bana gel. Şu anki iyi ya da kötü görevlerini, halihazırdaki durumundan idrak ettiklerini bırak ve doğruca Bana gel. Ben senin herşeyim." İşte Krishna bilinci budur. Krishna bize diyor ki: "Sen Bana aitsin, Benim malımsın. Sen herhangi bir malın efendisi olduğunu söyleyebiliyorsan, aynı şekilde Ben de senin Bana ait olduğunu, Benim kölem olduğunu söylüyorum." Gerçek budur ve bu gerçeği kabul ederek daha üst bir boyutta yaşayacağız. Kazanan biz olacağız ve normal pozisyonumuza kavuşacağız. Şu anki anormal pozisyonumuzda, "Gözlemediğim herşeyin efendisiyim, kralıyım," diye düşündüğümüz için acı çekiyoruz. Ama eğer adanmış hizmette ilerleyeceksek, o tür ego bizlerin en kötü düşmanıdır.

Krishna'ya hizmet ise çeşitliliklerle doludur. Bir genel hizmet vardır, bir de belli tipte hizmetler vardır: *śānta*, *dāsya*, *sakhya*, *vātsalya*, *mādhura*. Ve ardından, adanmışlığın kurallı ya da kendiliğinden oluşuna göre ayrımlar bulunur. Böylece, adanmışlık durumunun gelişiminde bir hiyerarşi vardır.

En üstün gelişme *ujjvala-rasa*dır. *Ujjvala-rasa* en ince, en parlak, herşeyi aşan, Krishna ile her türlü yasadan bağımsız eş ilişkisi anlamına gelir. Otokratik eş ilişkisi. Bu özel yapı ve davranış, Rūpa Goswāmī'nin yazmış olduğu *Ujjvala-nīlamanī* adlı kitapta açıklanmıştır. Adanmışlığın ilk bölümü *Bhakti-rasāmṛta-sindhu*'da anlatılır. O kitapta Rūpa Goswāmī bizleri, sıradan uygar bir dinsel yaşamın en başından alır, en yukarıdaki değişik adanmış ilişkilere, *śānta*, *dāsya*, *sakhya*, *vātsalya*, *mādhura-rasaya* götürür. Fakat, *mādhura-rasa*nın detayları, Krishna ile en yüce ilişki Rūpa Goswāmī tarafından *Ujjvala-nīlamanī*'de açıklanmıştır. Nīlamanī yani Krishna, *ujjvala* yani en üstün parlaklığı içinde. Nīlamanī, eş ilişkisi içinde. Krishna'nın özellikleri

nedir? *Mādhura-rasada* etrafındakilerle nasıl oynar? Bunlar detaylı olarak *Ujjvala-nīlamanī*'de açıklanmıştır.

En üstün edebiyatçılar bile Rūpa Goswāmī'nin kitabında ilahî aşkın bu derece incelikli ve detaylı bir şekilde çözümlenmiş olmasını hayretle karşılarlar. İnce, latif noktalar çözümlenmiş, sıralanmış ve o kitap vasıtasıyla dağıtılmıştır. Büyük araştırmacılar ise orada yer alan böylesi ifadeler karşısında hayrete düştüler. *Bhāgavatam* şöyle der, *muhyanti yat sūrayaḥ*. Giriş bölümünde *Bhāgavatam* bilim adamlarına şu uyarıyı yapar: "Bu boyuta gelmeye kalkıştığınız zaman hepiniz hayretler içinde kalacaksınız. Bilim, burada gelişmenize izin vermeyecek." O boyutun doğası öylesine gizemlidir ki, büyük bilim adamları bile oraya girmek için uygun sayılmazlar.

Bu ince adanmışlık noktalarını yalnızca teslim olmuş ruhlar anlayabilir ve hissedebilirler. Objektif sorgulamacı ve araştırmacı durumunda kalan yabancılar, oraya girme olanağı bile bulamazlar. Orası üstün öznel boyuttur, süper öznel boyuttur. O boyut ruhun boyutundan bile yukarıdadır.

Ve bunu anlamak için, öncelikle ruhu sorgulamalıyız. Önce zihin, *manaḥ* vardır. Sonra akıl, *buddhi* gelir. Ardından ise ruh, *ātmā* gelir. Ruh yapraklarını dökmeyen ağaçlar gibi her zaman yeşildir: ölmez. Ruh ebedîdir, süreklidir. *Upaniṣadlar*'da ve *Gitā*'da söylendiği gibi, eğer bir kez ruhumuzla karşılaşsak yaşantımızda yüz seksen derece değişim meydana gelir. O zaman şunu fark ederek şaşkınlığa düşeriz, "Ah, burada, benim içimde böylesine üstün nitelikli birşey var! Cehalet sonucu bu dağılmaya mahkum bedeni ve bu oynak zihni kendi gerçek benim olarak düşünüyordum. Oysa maddesel duyular ve zihin benim alanıma tecavüz eden unsurlar, onlar benim gerçek benime karşı düşmanca eğilimler içindeler. Ben ruhum: Bunların hiçbirine ihtiyaç duymuyorum. Bu gereksiz maddesel şeyler olmadan da yaşamımı sürdürebilirim! Ruhun, bu maddesel boyutun sınırları içerisindeki besinlere ihtiyacı yok. Ruh bağımsızdır. Ne hariku-

lade bir var oluşa sahibim! Aslında ben ruhum ve ruhun doğası öyle asil, öyle yüce ve öyle iyi ki." Bu noktada bilinç yüz seksen derece değişime uğrar ve kişi o daha üstün ülkeye girmeye çalışır. Bizler için gerekli olan şey ruhanî gerçekliktir. Bizler ruhuz, maddeden bağımsızız. Böylesine aşkın bir var oluştan meydana geldik. Hiçbir şey ruhun varlığını tehdit edemez — ne atom bombası, ne nükleer savaş, ne yıldırım, şimşek, ne de depremler. Bu maddesel dünyanın bütün sorunları bu bedenle sınırlıdır ve bu beden ise bana yabancı bir kemik yığınıdır, benim gerçek özümün gerçekle ilgisi olmayan, çarpık bir temsilcisidir. Benim gerçek özüm ruhanî boyutta, daha üst mertebede varlığını sürdürür. Eğer biz o farkındalığa bir nebze sahip olabilsek, gerçek kimliğimizi bir an olsun görebilsek, eğer derinden derine, ruhun maddeden bağımsız olduğunu hissedebilsek, o zaman zihinlerimizde devrimsel bir değişim gerçekleşir. O zaman ruhanî yaşantıda ilerleme girişimimiz gerçeklik kazanır. Aksi halde, gelişimimiz şüpheli ve kuşku dolu olur. Onu entellektüel bakış açısıyla kavrarız ve şöyle düşünürüz, "Evet, bir deneyelim bakalım. Ruhânî yaşamda iyi bir umuda sahip olduğumu kuşkusuz duyuyorum; aklım sayesinde birşeyleri izleyebilirim. Çaba göstersem iyi olur." Halbuki entellektüel boyutta ilerleme tereddüt-lü bir ilerlemedir. Ama kişi kendi ruh boyutuna gelince, kendi özünü bulur ve farkına varır, "İşte buradayım!" O anda, uzun süreden beri tutunduğu bütün sahte kavramlar bir düş gibi yok olur. Hepsi sona erer ve kişi şöyle düşünür, "Yeni bir yaşama başlamam gerekir." Ve önünde daha üst boyutta ilerlemesi için yepyeni bir umut kapısı açılır.

Ruh yanibaşımızdadır. Eğer maddesel elemanları eleyebilirsek ruhun ne olduğunu anlayabiliriz. Bu *Upanişadlar*'ın yöntemidir ve *Bhagavad-gītā*'da ifade edilmiştir: *indriyāṇi parāṇy āhur* (3.42). Her şeyden önce, duyularımızın başta geldiğini bilmeliyiz. Eğer duyularım olmasa, deneyimler dünyası benim için tamamen bir hiç olur. Dış dünyanın varlığını sadece duyularım

vasıtasıyla farkedebilirim. Duyular, gözler, kulaklar çıkarılırsa dünya bana görünmez. Sonra, duyuların da üzerinde zihin bulunur. Zihin nedir? Zihin kabul ve red ile uğraşır: *sankalpa vikalpa*. Bir başka deyişle, zihin şöyle düşünür, "Bunu isterim, onu istemem." Onun uğraşı bağıllık ve nefrettir. Kimin düşman, kimin dost olduğunu, bu benim, o senin seçimini zihin belirler. Eğer zihni anlamak istersek içimize bakmamız gerekir, içsel gözlem yapmamız gerekir: içimde dostları arayan, düşmanlardan sakınan unsur nedir? O nerededir? Zihin bazen ortadadır; bazen saklıdır. Zihnin nerede var olduğunu, ne tür malzemeden oluştuğunu bulmam gerekir. Analiz yoluyla, içsel özümün hangi yönü zihindir, anlayabilirim. Ardından, zihnin ne olduğu hakkında bir fikre sahip olunca, muhakeme ile uğraşan kısmımı, akıllı analiz edebilirim. Akıl nedir?

Zihin birşey talep edince, akıl şöyle der, "Onu alma, onu yeme." İçsel sorgulama yoluyla içime bakabilirim ve içimdeki akıl yürüten ilke nedir? O ince şey nerededir? Yapısı, malzemesi, var oluşu nedir? Bunları keşfedebilirim. İçsel gözlemimiz sırasında onu yeterince keşfetmeye çalışırız. Eğer bu mümkün olursa, o zaman bir sonraki adım bizi ruha götürecektir. Akıllı, eylemi yaratan, muhakemeyi mümkün kılan, zihni istemeye yönelten ve duyularımıza nesnelere bağlantı kurma gücünü veren o ruh nedir? O bilgi kıvılcımı nedir? O ruh içimde nerededir? Hangi pozisyonadadır? Onunla yüz yüze gelmek istiyorum. Böylece, bu yolla, beden ve zihinle ilgili yanılgıları bir anda buharlaştırabiliriz. İçsel gözlem yoluyla ruhu bularak, farkındalığın şimşek gibi deneyimini yaşayabiliriz.

O anda, bütün dünya yüz seksen derece farklı bir çizgiye geçecek ve nesnelere olduklarından farklı göreceğiz: "Ah, bu maddesel yaşam arzulanacak birşey değil! Bu duyular dost kılığına bürünmüş düşmanlar. Eğer şimdi onlarla yüzleşecek olsam, bana saygın bir dostluk kurabileceğimizi ve onlar olmadan yaşamamın olanaksız olduğunu söyleyebilirler. Oysa bu palavra."

Milton'un Paradise Lost (Kayıp Cennet) adlı eserinde, Şeytan şöyle dedi, "Cehennemde saltanat sürmek cennette hizmet etmekten daha iyidir." Oysa bizler bunun tam tersini deneyimleyeceğiz. "Cennette hizmet etmek, cehennemde saltanat sürmekten iyidir.

adlı eserinde, Şeytan şöyle diyordu, "Cehennemde saltanat sürmek cennette hizmet etmekten daha iyidir." Oysa bizler bunun tam tersini deneyimleyeceğiz. "Cennette hizmet etmek, cehennemde saltanat sürmekten iyidir." Cennette hizmet etmek cehennemde saltanat sürmekten çok daha yücedir.

Ölümlü dünyada enerji ve güç sorunu önemlidir, oysa sürekli ve ebedî dünyada bu tür enerjinin değeri yoktur. O boyut ebedî malzemedен oluşmuştur. Her an parçalanan, her an yok olan, her an düş kırıklığı yaratan bu dertli boyuta benzemez. O ilahî boyut süreklidir. Yaşam orada yiyeceğe, dinlenmeye, ilaca gerek kalmadan sürer. O daha üstün boyutta ekmeğini kazanmak için çalışmak gerekmez. Herşeyin sürekli ve ebedî değere sahip olduğu gerçeğin boyutunda bütün bunlar gereksizdir. Bizi çılgınca meşgul eden bütün bu problemler bir dokunuşta kolayca elenir. O boyutun yapısı böyledir. Ve eğer bizler o boyutun üye-

Ruhun farkındalığından, o harikulade bilgi noktasından geçen kişi bilgi okyanusunu görebilir. Öznel alanda neyin bulunduğunu görmeye başlar ve o ilahî ülkeyle nasıl bağlantı kurabileceğini bilmek ister. O zaman, kişinin yaşamının akışı tamamen yön değiştirir ve arayışımız, yaşamdaki beklentilerimizin standardı tamamen değişir. Ve arayışımız adanmışlıkta somut şekline ulaşır. İşte bu şekilde, daha üst ortamın ve oraya nasıl girebileceğimizin araştırmasına başlamalıyız. Orası, bu sömürü boyutunun karşıtıdır. Milton'un *Paradise Lost (Kayıp Cennet)*

leri olduğumuzun ayırđına varırsak, o zaman ne yapmamız gerekir diye sormalıyız. O daha üstün boyuta nasıl yaklaşmalıyız? Problemimiz bu olacaktır. Oraya zorla giremeyiz; bize vize bahşetmeleri gerekir. O daha ince ülkeye hükmedemeyiz — onun tarafından kullanılmamıza izin vermeliyiz. Başka bir deyişle, köle durumuna gelmeliyiz. Fark etmemiz gerekir ki, bu ölümlü dünyadaki efendilik bir lanettir. Ve *Bhāgavatam* o daha üstün boyuta yönelen geliştirici yürüyüşümüzde bize yardımcı olacaktır.

**naşta-prāyeşv abhadreşu
nityam bhāgavata-sevayā
bhagavaty uttama-śloke
bhaktir bhavati naişthiki**

Śrīmad-Bhāgavatam'la ve adanmışlarla olan hizmet ilişkimiz sayesinde, içimizdeki saf olmayan, hoşla gitmeyen şeyler neredeyse tamamen yok olacaktır. *Sādhu ve śāstra*. Bu şekilde, içimizden dışarıya, Krishna bilinciyle sürekli bir bağlantı çıkar. Vazgeçmişlikten ve zevk alma eğiliminden kaynaklanan durdurucu unsurlar kaybolur, perdeler kaybolur ve içteki sürekli akış, saf Krishna bilinciyle olan bağlantı dışarıya çıkar.

İki perde vardır: sömürme eğilimi ve vazgeçme eğilimi — *karma* ve *jñāna* — sömürme anlayışı ve özgürlüğe götüren bilgiye eğilim. Onlar ruhumuzun, gerçek varlığımızın doğru unsurları değildirler; sadece perdeden ibarettirler. Ve *Śrīmad-Bhāgavatam*'la ve adanmışlarla olan hizmet ilişkimiz sayesinde, perdeler kalkar ve içteki Krishna bilinciyle olan sürekli akış dışarıya çıkar.

Niştha demek *nairantaja*, yani sürekli demektir.

**ādau śraddha tataḥ sādhu-
saṅgo'tha bhajana-kriyā
tato'nartha-nivṛttiḥ syāt
tato nişthā rucis tataḥ**

Śrīla Rupa Goswāmī

Perdeler kalkınca, içimizde o Krishna bağlantısının sürekli akışını fark ederiz ve tamamen net ve arınmış olan *niṣṭhikī-bhakti* ortaya çıkar. *Bhaktir bhavati niṣṭhikī*: sonra *niṣṭha*'ya yani sürekli akışa bağlı olarak pozitif tarafta daha fazla ilerleme, *āsakti* — bağlılık elde edilir. Sonra *bhāva* — ruhanî coşku, sonra *prema* — ilahî aşk; bu şekilde adanmışlığın içsel yönleri zaman içerisinde kendisini gösterir. Ve gerçeğe derinlemesine dalabiliriz. Dışsal perdelerden vazgeçtikçe, dış dünyada ölüm olarak nitelenebilecek şeyi — yaşamak için öl ilkesini — deneyimleyince, içeriye gitgide daha fazla gireceğiz.

Soru: Bu ayet *naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu*; saf olmayan şeyler hemen hemen yok olur, diyor. Neden tamamen yok olmaz?

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: Bu, zaman içerisinde yavaş yavaş yok olur anlamına gelir. Orada anlatılan, gelişmenin zaman içerisinde olduğudur. *Naṣṭa prāyeṣu* demek, *niṣṭha* evresi geldiğinde, arzu edilmeyen herşey hemen hemen tükendiği zaman onu gerçekten de göz ucuyla görebiliriz demektir. Güneş doğmadan önce, sabahın erken saatindeki alacakaranlık zamanı, güneş yoktur ama karanlık da kaybolmuştur. Aynı onun gibi. Karanlık genel olarak kalkmıştır ama güneş de henüz doğmamıştır. *Bhāgavatam*, *bhakti*'nin zaman içerisinde benzer şekilde nasıl geliştiğini açıklıyor. *Naṣṭa prāyeṣu*: bir anda olup bitmez; zaman içerisinde uygulanan bir *sādhana* süreci, yani hedefe götürülen araç söz konusudur. Ve zamanla, yavaş yavaş, adanmışın kapasitesine ve çabasına yani *sādhana*ya göre kişide *bhakti*

gelişir. Karanlık neredeyse tamamen sona erince, duyarlı olmayan, anormal, çıkarıcı belirtiler örneğin çevreyi sömürmek gibi bayağı girişimler zamanla yok olur. Ve bu şekilde yavaş yavaş daha fazla ilerleme kaydederiz. Bir anda, bir dokunuşla herşey berraklaşmaz. Onun yerine, *bhajanamıza*, *sādhana*ımıza, girişimimize bağlı olarak, istenmeyen unsurlar yavaş yavaş giderler. Ve değişik evrelerden geçerek amacımıza ulaşırız.

Bu evreler Rūpa Goswāmī'nin *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.4.15-16) adlı eserinde aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

**ādau śraddha tataḥ sādhu-
saṅgo'tha bhajana-kriyā
tato'nartha-nivṛtṭiḥ syāt
tato niṣṭhā rucis tataḥ
athāsaktis tato bhāvas
tataḥ premābhyudañcati
sādhakānām ayam premaḥ
prādurbhave bhavet kramaḥ**

"Başlangıçta inanç olmalıdır. Sonra, kişi saf adanmışlarla ilişkide olmaya ilgi duyar. Ardından ruhanî öğretmen tarafından inisiye edilir ve onun emri altında düzenleyici ilkeleri yerine getirir. Bu şekilde kişi istenmeyen alışkanlıklardan kurtulur ve adanmış hizmete odaklanır. Daha sonra kişide tat alma ve ardından bağlılık gelişir. *Sādhana-bhakti*'nin, düzenleyici ilkeleri doğrultusunda adanmış hizmet yapmanın yolu budur. Zamanla, ruhanî duygular tezahür eder ve yoğunlaşır ve sonunda ilahî aşk uyanır. Krishna bilincine ilgi duyan adanmışın zaman içerisindeki gelişimi böyledir."

Rūpa Goswāmī *niṣṭhā*'nın "sürekli bağlantı" olduğunu söyler. *Niṣṭhā*'dan sonra maddesel negatif taraf elenir, ardından pozitif tarafta ilerleme kaydederiz. Sonra, daha üst aşamalar gelir: *āsakti*, *bhāva* ve *prema*. *Prema* içerisinde de farklı aşamalar var-

dır: *sneha, mana, rāga, anurāga, bhāva, mahābhāva*. *Bhakti* bu yolla en üst boyuta, *mahābhāva*'ya doğru gelişir. *Mahābhāva* Rādhārāṇī demektir. *Bhaktinin*, başka hiçbir yerde bulunmayan olağanüstü yoğunluğu sadece Onda mevcuttur. *Mahābhāva* buna denir. Bu şekilde, *bhakti* — ilahî aşk — en üst seviyeye gelene kadar farklı evrelerden geçer.

Yanılğı Boyutu

Bu bölüm Śrīla Śrīdhar Mahārāj ile nörofizyolog Dr. Daniel Murphey, organik kimyacı Dr. Thoudam Singh ve Dr. Michael Marchetti arasında geçen konuşmadan alınmıştır.

Anlamamız gerekir ki bizler yanılğı boyutunda* yaşıyoruz. Herşey bütünüyle sahte. Hepsi illüzyonun, yanılğının bir parçası. İllüzyon dünyasında belli şeylerin bir yeri olabilir ancak bizler asıl gerçeğı irdelediğimiz zaman herşeyin bir rüya gibi olduğu sonucuna ulaşacağız. Bu dünyanın tamamı bir rüya gibidir, bir yanlış algılamadır. Dolayısıyla, dünyanın herhangi bir bölgesi de yanılğı ürünüdür. Birşey gerçek dünya ile bağlantılı olarak değerlendirildiğı zaman gerçek olan nedir, hakikat nedir, belli olur. Ruhanî gerçeklikle gerçek bağlantıda olan azizlerin yanında olmak, onlarla ilişkide olmak bize bu iletişimi kazandırır.

Gerçek olan nedir, gerçek olmayan nedir? Ruhla, gerçek özben ile bağlantısı olan ne varsa gerçektir. Ruh, saf bilinç dünyasındaki bilinçtir. Sahte egonun zihin dünyasında ise, zihinle bağlantısı olan ne varsa hepsi sahtedir. Sahte olanın parçası da sahtedir, aşırı sahtedir. Ama kendine özgü negatif yarara sahiptir.

Herşey, ancak Mutlak Gerçekle bağlantılı olduğu zaman gerçektir. Herşey orada, mutlağın içindedir. O halde sonlu*

*Yanılğı boyutu: the plane of misconception

*Sonlu/sonsuz: finite/infinite

olan, sonsuzun içinde bulunmayan hiçbir şey üretemez. Dolayısıyla, sonlu dünya, aslına bakılırsa, topyekûn gerçekliğin gölgesi veya çarpık bir yansımasıdır.

Savunduğum görüşün temeli şudur: Caitanya Mahāprabhu, bu çarpık yansımanın varlığını Śaṅkarāchārya'nın inkar ettiğini oysa bizlerin onu görmezden gelemeyeceğimizi anlattı. Eğer dünya varoluşa sahip değilse Śaṅkara neden Vedanta vaaz etmek üzere geldi? İllüzyon demek “bu o değil” demektir. Birşey başka birşey gibi görünebilir. İllüzyon görüldüğü gibi olmayan demektir ama var oluşa sahip değildir anlamına gelmez. O anlamda gerçektir. Var oluşa, mevcudiyete sahiptir.

Lord'un içsel enerjisinin, *svarūpa-śakti*'nin yardımıyla yaratılan gerçek dünya içerisinde bu illüzyon dünyasına yer yoktur. Ama şartlanmış dünya, görelilik olarak, şartlanmamış dünya ile dolaylı bir bağlantıya sahiptir. Dolayısıyla *māyā* mevcuttur. O anlamda gerçektir. Ama peşinde olduğunuz arzulan sonuca size veremez, bu anlamda sahtedir. Bütünüyle gerçek dışıdır.

Dr. Marchetti: Vaiṣṇavism, maddesel doğanın bir yansıma kadar gerçek olduğunu söyler. Ama ruhanî dünyanın mutlak gerçekliği kadar gerçek değildir. Açıklayabilir miydiniz?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Gerçeklik, gerçek olmayan ve gerçek olan malzemedan meydana gelmiştir. Bu şekilde değerlendirebiliriz. Burası yanlış algılama dünyasıdır. Yanlış algılama, “Birşeyin bana ait olduğunu düşünüyorum ama aslında bana ait değil” anlamına gelir. Herşey Mutlak'a aittir. Herşey Ona aittir. Ama bizler “bana ait” deriz ve birbirimizle savaşıyoruz. Aslında bu dünyada var olan herşey başkasının malıdır. Ama yanlış algılama sonucu birbirimizle savaşıyoruz ve o savaştan ne kadar çok tepki doğuyor. Zorluk şurada ki ruh bu sahte savaşa tutsak oldu. Oysa bu çatışma ve yanlış algılama dünyasının hiçbir

değeri yoktur. Ama ruh-can zerresi, ruhanî gerçekliğin o bölünemez, zerresel parçası bu dünyaya tutsak oldu ve bu sahte sa-vaşla ilgileniyor. Bu dünyadaki ruhanî enerji olmasa hiçbir şey ayakta kalmazdı. Bir sihirbazın el çabukluğu yanılığa dayanır. Sahtedir. Buna rağmen mahareti karşısında büyüleniriz. Bu da bir gerçek. Bir sihirbaz veya hipnozcu, gerçek olmayanı gerçekmiş gibi gösterebilir; ama bizler büyüünün etkisi altındayken onun gerçekliğini inkar edemeyiz.

Herşey, kendimiz de dahil Krishna'ya aitiz. Ama güçlük, Krishna'dan başka birşey gördüğümüz zaman doğar. Ayrı menfaat. Ayrı çıkar bilinci, bütün kötülüklerin kökenidir. Bizler Krishna ile biriz ancak farklı çıkar tohumu filiz vermeye başlayınca ve farklı çıkara sahip olduğumuzu düşününce, Krishna'nın çıkarına dahil olmadığımızı düşününce, bu yanlış algılamamızın kökeni olur.

**bhayaṁ dviṭiyābhiniveśataḥ syād
īśād apetasya viparyayo 'smṛtiḥ
tan-māyayāto budha ābhajet taṁ
bhaktyaikayeśaṁ guru-devatātmā**

Kutsal yazıtlar, yanlış kavram hastalığına veya uydurmasına bu şekilde teşhis koymuşlardır. Bizler boş emellerle kurulmuş mutluluk cennetinde yaşıyoruz. Ve maddesel varoluşun başlama noktası ayrı çıkardan kaynaklanıyor. *Advaya-jñānadan* ilk sapış, ayrı çıkar anlayışıdır.

Soru: Neyin gerçek olduğunu nasıl bilebiliriz?

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: Kutsal kitaplardaki ad *śraddhā* veya inançtır. *Sukṛti*'nin ya da ruhanî marifetin gelişmiş evresidir. İnançımız gelişince, bizi *sādhu saṅga*'ya, azizlerin yanına götürür. Gerçeğin boyutunda yani bu yaratılış dünyasının ötesindeki

Śrīla Bhaktivedānta Swāmī Mahārāj

nirguṇa dalgasında yaşayan ilahî dünyanın aracıları, ruhumuzda gerçekle ilgili bir bağlantı kurmak üzere gelirler. Bu en derin unsurdur. Azizlerle bağlantı inanç yaratır ve inanç gerçeği görebilir.

Sadece inançla yaklaşılabilen bir dünya, *śraddhāmayo'yaṁ loka* bulunmaktadır. Rengin gözle, sesin kulakla algılanması gibi o dünya da sadece inançla algılanır. Sadece inanç

onu görebilir ve hissedebilir. Yüce Gerçek başka herhangi bir duyuyla idrak edilemez. İnanç, ruhun gerçek işlevidir ve o da Vaikuṅṭha'nın aracıları olan azizler vasıtasıyla uyanır. İnanç vasıtasıyla, kişinin azizlerle bağlantısı artar ve bu alışveriş sayesinde gerçeklik gelişim gösterir. Zaman içerisinde, bu uygulama süreci bizleri tam anlamıyla bilinçli yapar. O zaman bu içinde yaşamakta olduğumuz dünyanın geçici olduğunu, yuvamızın ise başka bir yerde olduğunu fark ederiz. Gerçek yuvamız, saf bilinç dünyasında yer alır.

Soru: Bu uygulama, maddecinin bu dünyayı gerçek olarak görmesini sağlayan uygulamayla aynı mı?

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: Hayır. Ruhânî gerçekliğin farkındalığı, her türlü maddesel kirlilikten ve yanlış algılamadan bağımsızdır. Ruhumuza zerkedilen bu aşı Vaikuṅṭha tarafından, Viṣṇu'nun ebedî refakatçileri tarafından yapılır. Ruhânî gerçekliğin idraki, ruhun işlevi, ruhun fonksiyonudur, maddesel ego-nun ya da duyuların değil. Ondan bağımsızdır. Hasta bilinçsizken doktor ona iğne yapar. Sonra bilinç uyanır ve ardından rahatsızlığının belirtilerini anlatmak suretiyle doktorla bağlantı

kurabilir. Ama onun doktorla bağlantı kurabilmesi için, öncelikle doktorun bilinçsiz hastaya yardımcı olmak üzere bazı şeyler yapması gerekir. Aynı bunun gibi, maddesel uğraşlarımıza tam olarak yoğunlaştığımız zaman gerçeğin üst boyutundan gelen azizler bilincimize bir miktar ruhaniyet anlayışı iğnesi yapmak için doktor gibi davranırlar. Bu şekilde kendi ruhanî çıkarımızı, ruh bilincimizi uyandırmaya çalışırlar.

Charles Darwin

Dr. Singh: Bir zamanlar Bhaktivedānta Swāmī Mahārāj bizlerden bilim yardımıyla maddenin candan geldiğini kanıtlamamızı istedi. Nasıl başlayacağımı bilemedim. Maddenin candan geldiğini nasıl kanıtlayabiliriz?

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: Darwin'in evrim tanımına göre can fosilden gelir. Oysa biz bunun tam tersini söylüyoruz. Bilincin içinden ortaya çıkan evrimleşme, gelişim, bu dünyanın değişik şeylerini görmemizin nedenidir. Evrimleşme içeriden olur. Genelde bizim sandığımız gibi, dışarıdan olmaz. Vedānta'nın öğretisi budur. Gerçek, mükemmel olmayandan mükemmel olana doğru gelişmez; sadece mükemmel olanın bir kısmı mükemmel değilmiş gibi görünür. Mükemmel olmayanın mükemmeli ürettiğini varsaymak gülünçtür.

Mükemmel olanın bir parçasının her nasılsa kusurlu hale dönüştüğünü düşünmek çok daha akla yakın ve kolaydır. O parça bizler tarafından kusurlu olarak algılanır. Bu doğal ve çok daha akla yakın bir çıkarımdır. Darwin'in söylediklerinden bazı-

larını kabul etmek durumundayız ama fosil nereden gelir? Üstelik fosilin sonsuzu üretebildiğini öne sürmek aptalca bir fikirdir.

Beden harikulade oluşlarıyla doktorları hayrete düşürüyor. Onlar birçok soruya derinlemesine inemiyorlar. Beden nasıl oluştu? Bilinç, akıl ve deha beyinde nasıl yer alır? Beyinde bulunan o harikulade şey, dahîce düşünceler maddesel birşey tarafından üretilmedi. Başlangıç noktasının o harikulade şey olması gerekir. Bizler onun, o harikulade şeyin, bütün harikaların kaynağının gerçekten var olduğunu söylüyoruz.

Herşey harikalarla dolu. Eğer atomu analiz edecek olursak, hayretler içinde kalırız. Halbuki biz sınırlamalar dayatıyoruz. Oysa ağacın ya da taşın atomik yapısını analiz edecek olursak hayran oluruz. Sonsuzluk her yerdedir. Mükemmeliyet her yerdedir. Sorun, sınırlı düşüncemizle sınırlı bir dünya yaratmış olmamızdan kaynaklanır. Ama "bilimsel" düşünce tarzı tarafından tutsak edildiğimiz için bunu kabul etmeye hazır değiliz. İçinden çıkılması zor olan budur. En büyükten en küçüğe kadar, en aşağıdan en üstün olana kadar herşey harikuladedir. Oysa biz bunu kabul etmemekte kararlıyız. Fosil kavramına yöneliriz, herşeyi fosilin ürettiğini söyleriz. Peki ama o fosil nedir?

Dr. Marchetti: Ama bilim adamlarına, maddenin candan geldiğini nasıl ispatlarız? Bunlar felsefi tartışmalar. Bilim adamları şöyle diyeceklerdir, "Felsefi tartışmalar ne işe yarar?"

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Elektrik üretiminin başlangıç döneminde, ünlü bilim adamı Michael Faraday elektrik gücüyle ilgili, herkese açık bir gösteri düzenlemişti. Bir deney sırasında, Faraday elektrik üretti. Dinamodan gelen elektrik akımıyla kağıt parçacıklarını hareket ettirebildi. Akım dalgasının kağıt parçacıklarını hareket ettirini izleyen bir kadın ona kafa tuttu, "Dr. Faraday, elektriğiniz ne işe yarar?" O şöyle cevap verdi, "Bayan, lütfen bana söyler misiniz, yeni doğmuş bir bebek ne işe yarar?"

Ölüm felsefi midir? Siz eğer felsefeye sığınmazsanız ölüm herşeyi boşa çıkarır. En büyük düşman ölümle sadece felsefe başa çıkabilir. Ölüm belli birşeyle sınırlı değildir; bütün dünyayı içine alacaktır. Güneş, ay, yıldızlar, bu küre ve herşey zamanı gelince kaybolacaktır. Bilim adamları da bize böyle söylüyorlar. Eğer ölüm boyutunun ötesinde yaşamak istersek, barış dolu ebedî bir yaşama sahip olmamızda bize felsefe yardımcı olacaktır. Bunu bize sadece felsefe verebilir.

Piskopos Berkeley

Bütün bu teknolojik bilimler, sırf bu yaşamın sahte parlaklığını artırma girişimidir. Onlar ruhun düşmanıdır, ölümcül düşmandır. Hepsi de bizleri yalnızca mezara götürür. Mezar gerçektir ve mezarla felsefi açıdan uğraşmak bizleri rahatlatacaktır. Aksi halde, hepimiz biteriz. Bu maddesel, bilimsel kavramlar bizleri saran kurnaz düşmanlardır. Bizleri tahrik ederler, “Maddesel dünyada yaşa. Biz sana yardım ederiz.” Bu yanılıdır.

Dr. Marchetti: Dünya zihindedir dediğiniz zaman, bu idealizm değil mi?

Şrıla Śrīdhar Mahārāj: Berkeley’in idealizmi budur: biz dünyada değiliz, dünya bizim zihnimizde. Elbette daha ileri anlayışa göre bizler zihinle ilgilenmiyoruz. Maddesel zihin de yanılı dünyasının bir parçasıdır. Ruh, ruh bölgesinde yaşar ve zihin, ego ve diğer herşey ruha dayanır. Ruh geri çekilirse, hiçbir şey kalmaz. Ve eğer can giderse, beden dağılıp yok olur.

Eğer ruhlar bu dünyadan geri çekilseler hiçbir şey kalmaz. Ruh gerçeğin kendisidir. Bu maddesel gerçeklik ise, insanda ortaya çıkan rüya gibi ruhta ortaya çıkan yanılgıdır diye tanımlanmalıdır. Ve eğer ruh, ruh dünyasına dönerse ve bilinç bu boyuttan çekilirse, geride hiçbir şey kalmaz. Herşey karanlıktan ibaret olur. Bu boyut, bağımsız olarak varlığını sürdüremez. O halde bu maddesel gerçeklik ruhun baş kaldıran yaklaşımıyla, sağlıksız tavrıyla yaratılır.

Bu, hasta durumda olan adamın sanrı görmesi gibidir. Sanrının nedeni hastalıktır; sanrı bağımsız varoluşa sahip değildir. Halüsinasyon, hastanın zihni dışında mevcudiyete sahip değildir. Eğer sanrıyı, hezeyanı yok etmek isterseniz, tedavi uygulanması gerekir. Hastanın zihninin ilaca ihtiyacı vardır. Tedavi olunca sanrı dünyası yok olur. Aynı bunun gibi, ruh hastalıklı bir durumdadır ve sanrı görerek acı çeker. Ve ruhlar topluluğu, toplu halde bu sanrıdan mustarip olduğu için bu dünya gerçekmiş gibi görünür. Bir sürü yanlış yönlendirilmiş sanrılı insan, toplu halde bu maddesel gerçeklikle bağlantıya girip çıkmaktadır.

Dr. Murphey: O halde gerçeklik dünyası ve maddesel dünya arasındaki fark nedir?

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: Bu maddesel dünya topyekûn gerçekliğin yalnızca bir yansımasıdır; bize heyecan veren bir kavramdır. Bizler kendi çıkarımız için zevk alma dürtüsüyle Lord'un bu yaratılışına sarıldık. Ruhanî gözümüzü kapatan önyargı göz-lükleriyle, etraftaki şeyleri çarpık bir şekilde görüyoruz. Bunun suçu Lord'a yüklenmemelidir; suçu gözlüklerimizde aramalıyız. Herşey Onun içindir; bizlerin gerçekle ilgili görüşümüzdeki tek fark, görüşümüzün bencil çıkarlarımızın renkleriyle lekelenmiş olmasıdır. Maddesel dünyadaki farklı gezegen sistemleri de zevk alma ve sömürü boyutundaki değişik alt boyutlardır. Çarpık bilincimiz, bizi çevreleyen farklı renkteki şeylerin kaynağıdır.

Ve bu yanilgi ürünü kavramlar tam anlamıyla ortadan kalkınca, her yerde sadece Krishna'nın ve Krishna'nın olduğunu göreceğiz. Ve Lord ve Efendi şeklindeki Tanrı anlayışı ortadan kalkınca, faaliyetlerinin itici gücünü Krishna bilincinden alan ruh, kendisini Vṛndāvana'da bulacak. Ama o mertebeye ulaşmak için bu bedenle, ya da zihinle ilgili, ülke kavramıyla, ulus kavramıyla ya da küresel kavramla ilgili bir bilince sahip olmamalıyız. Sınırlı kavrama sahip bütün boyutlar aşılmalıdır. Ruhtan Süper Ruha ilerlerken ruh gerçeğin derinliklerine daha fazla dalmalıdır. Orada herşeyi bulacaksınız. Orada Rādhārānī ve Krishna'nın sahate olmadıklarını göreceksiniz. Bu ne şiidir ne de hayal gücü.

Gerekli olan tek şey self determinasyon (kendi geleceğini belirleme) yoluyla içimizdeki daha derin yapıyı, öz kimliğimizi geliştirmektir. Hegel'in diliyle, self determinasyon hepimize doyum sağlar. Self determinasyon, Vaişṇava kavramında *svarūpa-siddhi* yani ruhanî kimlik demektir. Ben kimim? Zihnimin ve aklımın ötesindeki daha derin özben nedir? Neredeyim? Benim içsel çıkarım nedir? Ben gerçeklik boyutuna girmeliyim, doğru özümü geri almalıyım. İçinde bulunduğum ortama Krishna'yla bağlantıda kalarak dahil olacağım ve dünyanın aslında ne olduğunu göreceğim.

Bana bir parça şarap ya da zehir verilse kendimden geçirim. Objeleri çarpık şekilde görürüm. Kızkardeşimi veya annemi tanıyamam ve hayvansı yapıyla harekete geçerek herşeyi zevk alacağım bir obje olarak görürüm. Kaba şehvet eğilimi benim herşeyle ilgili görüşümü perdeler. Sonra, aklım başıma gelince, yine aynı şeyleri görürüm ama onlarla ilgili algılamam değişir.

İşte bu şekilde, yüzeysel gerçeğin altına, daha derinlere inmeye hazırlıklı olmalıyız; kim olduğumuzu ve gerçek öz çıkarımımızın ne olduğunu bulmalıyız. Gerçeğin malzemesini, donanımını kendi öz çıkarımımız açısından görmeye çalışmalıyız. Self determinasyon yoluyla, herşeyi şu anda gördüğümüzün tam tersi olarak

görmeyi öğrenmeliyiz. Kendimizi nasıl bulacağımızı anlamaya çalışmalıyız. Ve kendimizi Krishna'nın ilgisine teslim ederek yuvaya, Tanrı'ya gitmeye çalışmalıyız.

Yüzen Deneyim Dünyası

Ateist felsefecilerin çok sayıda okulu vardır. Hint felsefesindeki en ünlü ateist Charvaka Muni'ydi. Onun felsefesi, Batı felsefesinin aşırı ateistleri ile aynı paralelde kabul edilir. Onların düşüncelerine göre bilinç, farklı maddesel cevherlerin kimyasal karışımlarının yan ürünüdür. Bu fiziksel beden sona ermesiyle birlikte ne ruh kalır ne de bilinç. Geride sadece beden farklı elementlerinin fiziksel karışımı kalır. Farklı kimyasal maddelerin bileşimi, nasıl o kimyasal maddelerin kendilerinden daha üstün birşey üretirse, farklı maddesel elementlerin fiziksel bileşimi de bilinci ortaya çıkarır. Bu et ve kemikten oluşan bedenin sona ermesiyle birlikte geride hiçbir şey kalmaz. Bu felsefenin Batıdaki öncüsü Epikür'dür.

Sonra Budizm vardır. Budistler derler ki, fiziksel beden yok olunca süptil (ince) beden, zihinsel sistem bir başka doğum alır. Budistler bir bedenden diğerine geçişi yani reenkarnasyonu kabul ederler. Onlara göre, bu beden yok olabilse de *karmamıza* göre bir başka bedene girmemiz gerekir. Eğer belli bir şekilde uğraş verirsek o zaman süptil beden, zihinsel sistem eriyip gider ve hiçbir şey kalmaz. Budistlere göre ruh yoktur.

Şaṅkarāchārya'nın felsefesi de az bir farkla buna benzer. Budist öğretiyeye göre bireysel ruh mevcut değildir. Onlara göre sürekliliği olan bireysel ruh yoktur. Şaṅkarāchārya da sürekliliğe sahip bireysel ruhun var olmadığını söylemiştir.

Buda

Fakat Śaṅkarāchārya'ya göre bilinçli öz, Brahman, nihai gerçeklik olarak mevcuttur. Śaṅkarāchārya ve Budistler arasındaki fark budur. Śaṅkara'ya göre, bilincin kendisi gerçektir; sahte olan yalnızca ayrı var oluşun bilincidir. Onun görüşüne göre bireysel ruh, nihai gerçeklik olan bilinçli özün yalnızca bir yansımasından ibarettir. Zihinsel sistemin erimesiyle birlikte, her bir ruhun bireysellik bilinci yok

olur; bireysel ruh, o nihai gerçeklik boyutunda mevcudiyete sahip değildir.

O ay ve ayın aynadaki yansıması örneğini verir. Aynayı çekince, yansıma yok olur. Onun görüşüne göre, bütün bireysel ruhlar ortak bir kaynağın, Brahman'ın, bilincin yansımalarıdır. Bu bakımdan Śaṅkarāchārya, bireysel ruhların gerçekte Brahman'la bir ve aynı olduğunu söyler.

Śrī Chaitanya Mahāprabhu'nun Vedānta yorumu Śaṅkarāchārya'nın yorumundan farklıdır. Śrī Chaitanya, Vedik gerçeği, bütünlüğü içerisinde hiçbir değişiklik yapmadan kabul etmeliyiz der. Śaṅkarāchārya gerçeği kısmen ifade eden Vedik özdeyişlerden yalnızca birkaçını kabul etmiştir. Onun *Vedalardan* alınmış dört temel önermesi şunlardır: *ahaṁ brahmāsmi*: "ben Brahman'ım"; *tat tvam asi*: "Sen osun"; *so'ham*: "Ben oyum"; ve *sarvaṁ khalv idaṁ brahma*: "Herşey Brahmandır." Śrī Chaitanya, *sarvaṁ khalv idaṁ brahma* özdeyişinin anlamını şu şekilde çözümlendi; Śaṅkarāchārya'ya göre herşey birdir. O der ki, *brahma satyaṁ jagan mithyā*: Ruh gerçektir, dünya sahtedir. Śaṅkarāchārya, *brahma* (ruh can) mevcuttur, *sarva* (herşey) mevcut değildir der. Eğer bu gerçekten doğru ise ve eğer herşey bir ise, o zaman

varoluş veya varolmayış sorunu neden ortaya çıksın?

Sarvam khalv idam brahma, sarva özdeyişinde sarva — herşey varoluşa sahiptir ve *brahma* — ruh-can — da varoluşa sahiptir. Bu ifadede, birçok varoluşa sahiptir, bir de varoluşa sahiptir. Çok şey ve bir şey var.

Ve yine eğer herşey bir ise, o zaman şu soru doğar: kime hitaben konuşuyoruz? *Vedalar* kim için bu öğütle geldiler? Göreli olan ve mutlak olan birlikte var oluşa sahipler; bir arada varlar. Mutlak ve göreli, Vedantik özdeyiş *tat tvam asi* ile temsil edilir: Sen osun. *Tat* ya da "o" orada ve *tvam* "sen" de oradasın. Çeşitlilik ve birliğin *tat tvam asi* özdeyişinde temsil edildiğini görebiliriz ama *Śaṅkarāchārya* birini kabul, diğerini ise reddeder. Dolayısıyla onun açıklaması, *Vedānta-sutraların* özgün anlamının yanlış yorumlanmasıdır. *Vedaların* doğru yorumu değildir çünkü *Vedānta* adına kendi düşüncesini ve kavramını ileri sürmüştür. *Śaṅkarāchārya*'nın *Vedānta* yorumu yapaydır. Bencildir ve sınırlıdır.

Śrī Chaitanya Mahāprabhu *Śaṅkarāchārya*'nın savını böyle çürüttü ve bizlere göre de bunu başka türlü değerlendirmek olanaksızdır. Eğer *Śaṅkarāchārya*'nın yorumunu izlemeye çalışırsak, o zaman, *Upaniṣadlar*'ın şu ifadesi ne anlam taşır: *yato vā imāni bhūtāni jāyante yena jātāni jīvanti?* "O ki herşey Ondan gelir, herşeyi muhafaza eder, herşey Onun içindedir ve yok oluş zamanında herşey Onun içine girer, O Mutlak Gerçektir." Bunun anlamı nedir? Bu ifade Mutlak Gerçeğin ayırt edilmez olduğunu mu söylüyor? Bu ifadenin dolaysız, net anlamını kabul etmek bizim için yeterlidir. Kendi kendisini açıklayan bu sözcüklerin

Śaṅkarāchārya

Başının üzerinde Gaṅgamāyī (Ganj) ile Lord Śiva.

anlamı, *Upaniṣadların* bu basit ifadesini anlamak için yeterlidir.

Śrī Chaitanya Mahāprabhu, Śaṅkarāchārya'yı sağ duyu sayesinde yener. Onun savunmasının eşsiz özelliği budur. O felsefî muhaliflerini zor, soyut, entellektüel tartışmalarla değil sağduyu ile yener.

Śrī Chaitanya, Nārāyaṇa'nın Śiva'ya üstünlüğünü göstermek istediği zaman, kişinin Ganj Nehri'nin durumunu dikkate almasının yeterli olabileceğini söyledi. Ganj, Nārāyaṇa'nın ayaklarını yıkayan sudur ama durduğu yer Śiva'nın başıdır. Buradan, hangisinin daha

üstün pozisyonda olduğunu, sağduyumuzu kullanarak, kolaylıkla anlayabiliriz. Śrī Chaitanya, Krishna'nın Nārāyaṇa'dan daha büyük olduğunu göstermek isteyince Lakṣmīdevī örneğine işaret etti. Lakṣmīdevī Krishna ile beraber olmanın özlemini çeker. O, Nārāyaṇa vasıtasıyla herşeye sahip olduğu halde Krishna'nın beraberliğine hasrettir. Öte yandan *gopiler* Nārāyaṇa'ya hiç ilgi duymazlar. Nārāyaṇa ile karşılaştıklarında, Onun lütfuyla Krishna'ya olan adanmışlıkları artsın diye dua ederler.

Bu şekilde, sağduyu ve sezgi uygulayarak gerçekliğin doğasını ölçebiliriz. Sezgi, karmaşık tartışmadan daha fazla yardımcı olacaktır. *Vedānta, tarko-pratiṣṭānat* öz deyişiyle bunu onaylar: "Tartışma bizlere gerçek sonuca ulaşmamızda asla yardımcı olamaz." Onun yerine aslında bize sadece sezgi ve sağ duyu yardımcı olabilir. Śrī Chaitanya'nın önerisi budur. O, pek çok bilgi adamını, hatta Kashmir'in bütün dünyayı fetheden yüce *digvijaya paṇḍita*'sını bu şekilde dize getirdi.

Soru: Budistlere göre, kişi duyuşal deneyimi aştıktan sonra bu deneyimlerin hiçbir yaşamsal temele sahip olmadığını anlar. Kişi anlar ki, orada boşluktan başka birşey yoktur. Onların öğretilerine göre, deneyimimiz yok olduktan sonra ruh da yoktur, var oluşun dayandığı herhangi bir temel de yoktur. Vaişnava *āchāryalar* Budizmi nasıl ele alıyorlar?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Güney Hindistan’da, özellikle de Andhra Pradesh’te çok sayıda Budist bilgin vardır. Śrī Chaitanya Mahāprabhu, Güney Hindistandan geçerken onlarla karşılaşmıştı. Chaitanya Mahāprabhu *veda nā māniyā bauddha haya ta’ nāstika* der. Yani Budistler Vedik yazıtları kabul etmedikleri için ateist olarak kabul edilirler. Śaṅkarāchārya, üstü kapalı bir şekilde Budistler adına vaaz verir. Aralarındaki fark şudur; Śaṅkarāchārya temel gerçeklik olarak Brahman’ın varlığını kabul eder oysa Budistler, sonunda hiçbir şey yoktur derler.

Vaişnava *āchāryalar*, Śaṅkarāchārya ve Buda ile aynı görüşü paylaşmazlar. Onlar jivanın bireysel, ebedî ruh olduğunu söylerler. *Jīva* veya ruh can diye bilinen bu ruhanî enerji parçacığı, yerdeki toz zerresi ya da güneş ışını gibi son derece küçüktür. Yüce Sonsuz Ruh ya da Bilinç vardır ve sonlu bilinç kıvılcımları vardır. Onların ilişkilerini, büyük bir ateşle o ateşten yayılan kıvılcımların ilişkisine benzetmek mümkündür. Ateşten yayılan kıvılcımlar karanlık tarafından yutulabilirler ama tekrar o büyük yangının alevlerine girdikleri zaman, mükemmel konumlarını yeniden elde ederler.

Budistlerin ateist görüşünü çürütmek için Avrupalı modern filozof Descartes’a bakabiliriz. Descartes şöyle dedi, “Ben herşeyden kuşku duyarım. Sizin söylediğiniz herşeyden kuşku duyarım.” Descartes sonra da, akla gelen sorunun şu olduğunu söyler; “Kuşkucu kişi mevcut mudur: evet mi hayır mı?” Gerçeği arayışınız oradan başlamalı. Ben kimim? Gerçekle ilgili ne anlatılırsa anlatılsın, ne tür fikir öne sürülürse sürülsün kişi,

Descartes

“Ben o ifadeye karşıyım. Kuşku duyuyorum,” diyebilir. O zaman şu soru ortaya çıkar, kuşku duyan kişi mevcut mudur yoksa mevcut değil midir? Eğer mevcut değilse o zaman kuşku sorunu da olmaz. Eğer bir kişi aşırı septik (kuşkucu) ise kendi durumunu açıklamalıdır. Şöyle diyebilir, “Sizin söylemiş olduğunuz ne varsa hepsinden kuşku duyuyorum,” oysa kendisinin gerçekten var

olup olmadığını kesinleştirmesi gerekir. Daha ileri sorgulamaya geçmeden önce başlangıç noktası bu olmalıdır.

Ve kuşku duyan nedir? Bir atom mudur? Bir toz zerresi midir? Bilgiden yoksun mudur? Eğer öyleyse, o zaman nasıl olur da kuşkudan söz edebilir? Bu sorunun incelenmesi gerekir. Kişi her kuşku duyduğunda şu soru sorulmalıdır, “Kuşku duyan kim? Bilinçli mi? Muhakeme gücüne sahip mi? Varoluşa sahip mi? Yoksa hayal ürünü mü? Soruyu soran madde mi? Yoksa soruyu yöneltten bir bilinç birimi mi? Bu sorunun kaynağı ne? Bu soruyu kim soruyor? Soru bilinç bölgesinden mi geldi? Eğer öyleyse o zaman varoluşun temeli olarak neyi kabul edeceğiz? Bilinci mi yoksa maddeyi mi? Bir fosili mi yoksa Tanrı’yı mı?”

Birinci Dünya Savaşından önce üniversitede hukuk öğrencisiydim. Son yıl Mr. Stevenson adlı bir profesörün yanında felsefe okudum. Stevenson bir Alman bilim adamıydı ama savaş sırasında Hindistan vatandaşı olmuştu. Verdiği ders ontoloji ve psikolojydi. Profesör Stevenson’un dili çok sadeydi ve tezini kanıtlamak için ince savlar öne sürerdi. Ateizme karşı dört savı vardı, içlerinden birini çok yararlı bulurum: “Herşeyin başlangıç noktası bilinçtir.” Söylediğiniz herşey bilinç gerektirir. Herhangi bir ifade, bilinç gerektirir.

Eğer fosili incelersek ne görürüz? Siyahtır, serttir, belli bir kokuya, bazı özelliklere sahiptir, peki ama nedir bunlar? Bunlar bilincin değişik aşamalarıdır. Bilincin yardımı olmadan iddiada bulunmak olanaksızdır. Hiçbir iddia öne sürülemez. Bir kişi fosilin en ilkel madde olduğunu söyleyebilir ama fosil ne anlama gelir? Bir miktar renk, duyu, sertlik, tat; ama geri plan bilinçtir.

Herşey analiz edildikten sonra bunun bir fikir, bir düşünce olduğunu anlayacağız. Berkeley'in teorisi budur. Herşey bilinç okyanusunda bir fikirdir. Buz dağı tuzlu okyanusta nasıl yüzerse, fosil de bilinçli okyanusta öyle yüzer. Aslında herşey, öne sürdüğümüz herşey, deneyim dünyamızda var olan herşey, bilinç okyanusunda bir buz dağı gibi yüzüyor. Bu nokta asla çürütülemez.

Ben bunun deneyimini şahsen yaşadım. Yirmi üç yaşındayken dünyaya karşı derin ve doğal bir kayıtsızlığım vardı. O dönemde, bilincin gerçekliği ile ilgili bir deneyim yaşadım. Kaymak süt üzerinde nasıl yüzerse, maddesel dünyanın da bilinç üzerinde öyle yüzdüğünü hissettim. Bilincin gerçekliği, bizim şu anki deneyimlerimizin gözle görünen gerçekliklerinden çok daha derindir. Deneyim dünyası sütte yani zihinde yüzen kaymak gibidir. Fiziksel dünya, zihin dünyasında yüzen gerçeğin sadece görünen kısmıdır. Bunu ben kendim hissettim. Çok fazla miktarda süt olduğu zaman, sütün üzerinde yüzen ve sütü kaplayan kaymak belli belirsizdir. Aynı bunun gibi, bu fiziksel dünyanın, gerçeğin yalnızca belli belirsiz bir parçası olduğunu ve şu anda geri planda olan ince süptil dünyanın ise çok daha geniş olduğunu o dönemde hissedebildim. Zihinsel dünya uçsuz bucaksız bir gerçekliktir, fiziksel dünya ise o zihinsel dünya üzerindeki küçük bir örtüdür.

Gözle, kulakla, dille, burunla, deriyle – dış duylardan herhangi birisiyle – algılanan herşey yalnızca gerçekliğin üzerini örten örtüdür. *Śrīmad-Bhāgavatam*'da Prahlāda Maharaj der ki, *na te viduḥ svārtha-gatiṁ hi viṣṇum, durāśyā ye bahir-artha-māninaḥ*.

Bizler gerçekliğin örtüsüne çok fazla değer veriyoruz, bizler zihnimizi dış örtüye adıyoruz – *bahir-aritha-māninaḥ* – ama ebedî öze derinlemesine dalmıyoruz. Eğer gerçeğe dalacak olsak, orada Vişnu'yu bulacağız. En huzur verici öz içtedir ama örtülüdür; aynı sütün kaymakla örtülü olduğu gibi. Bizler ise o örtüyü çok fazla önemsiyoruz. Gerçek öz içeridedir; nasıl ki meyve kabuğuyla örtülüdür aynen öyle. Şu anda deneyimlediğimiz örtüdür, kabuktur ve bunu çok fazla önemsiyoruz, kabuğun koruduğu asıl özü ise göz ardı ediyoruz.

Gerçeği arayışta ilk adım bu kabuğu delmek ve içteki bileni bulmaktır. Ardından çözümlenemize başlarız. O nedir? O atomik toz zerresi gibi bir atom mudur? Yoksa bilinç boyutunda fantastik bir atom mudur? İlk başta gerçekliğe bu türlü yaklaşmalıyız. Ortada bilen ve bilinmeyen, sorgulayan ve sorgulanan vardır.

Kendinizi bulmaya çalışın. Sonra zamanla, ruh olduğunuzu, içteki bilinç zerresi olduğunuzu anlayacaksınız. Ve siz nasıl maddeyle örtülü ruh can iseniz, bütün dünya da aynen öyledir; içteki ruhanî gerçek örtülüdür. Kendinizin ruh can olduğunuzu fark edince herşeyin bilincin bir parçası olduğunu görebileceksiniz. Bilinç dünyasının içinde değişik türden deneyim dünyaları yüzer. Deniz, güneş, ay, ağaçlar, taşlar, insanlar, dostlarımız, düşmanlarımız hepsi de bilincin içinde yüzerler. Ruhanî boyuta yaklaştıkça onun kendi gerçek özümüze daha yakın olduğunu göreceğiz. Ve böylece maddenin çok ama çok uzakta olduğunu, oysa ruhun yakın olduğunu anlayacağız.

Gerçeği bu doğrultuda idrak etmeye çalışın. Ruh, ruh can, bilinç, ruha daha yakındır ve siz de o toprağın çocuğusunuz. Madde çok ama çok uzaktadır. Oysa engelleyici boyutlar birbirlerine öylesine yakındırlar ki ruhanî gerçeğin yapısını görmeyiz. Elinizi gözlerinizin üzerine kapattığınız zaman elinizi göremezsiniz, aynı onun gibi. Ama eğer el sadece otuz santim ötedeyseniz onu çok net görebiliriz. Bazen çok yakın olan şeyi göremeyiz. Pek çok şeyi görebilirim ama kendimi göremem.

Budistler ve diğer ateistler bilincin maddesel birşey olduğunu iddia etseler de ben hiçbir şey maddesel değildir diyorum. Bilincin maddeden kaynaklanıp kaynaklanmadığı sorusuna cevap verecek olsam, o zaman hiçbir şeyin maddesel olmadığını söyledim. Hissettiğimiz herşey yalnızca bilincin bir parçasıdır. Herşey bir düşüncedir, fikirdir: taş, ağaç, ev, beden — hepsi düşüncedir. Bilinç boyutu bize idrakimizin ötesinde yakındır. Ve belli bir nesne olarak gösterilen ise çok uzaktadır. Bizler sadece düşüncelerle uğraşmaktayız. Bunun dışına çıkamıyoruz. Deneyimimizin kapsamında olan herşey zihnimizin bir parçasıdır.

Soru: Purāṇalar'a göre 8.400.000 tür yaşam vardır. Onlar da düşünce mi?

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: Hepsi düşünce. Bilinç her zaman en başta yer alır. Ancak bu düşünceler de gerçekler çünkü ruhanî gerçeklikte, Vṛndāvana'da özgün halde mevcuttur. Bizim gerçeklik kavramımızda hiçbir şey elenmez; herşey birbiriyle uyum içindedir. Herşeyin belli bir konumu vardır; hiçbir şeyin elenmesi gerekmez. Gerekli olan tek şey uyumdur. Sadece görüşümüzün, bakış açımızın değişmesi gerekir. Ama o türlü bir bakış elde etmek için ben merkezci olmaktan vazgeçmek zorundayız. Hem sömürü hem de vazgeçme (inziva) terk edilmelidir. Bu halüsinasyona bu iki şey neden olur. Herşey Yüce Merkezin hizmetine kendi katkısını yapar ve eğer biz bunu anlayabilirsek bu görelî dünyadan özgür oluruz. Maddesel dünya ruhanî dünyanın yansımasıdır. Burada hoş gitmezlikler vardır. Evrende en üst konuma sahip olan Brahmā'dan en alt yaratığa kadar (*ābrahma-bhuvanāl lokāḥ*) herkes yanılı eğilimindedir. Oysa Vṛndāvana'daki herşey Rādhā-Govinda'nın oyunlarına katkıda bulunur.

Vṛndāvana'daki herşey; her ağaç, her sarmaşık ve her çalı Krishna bilincindedir. Nasıl olur da yararsız veya sıradan çalı ya

da sarmaşık olabilirler? Uddhava, Krishna'nın en yüce kuludur ve Vṛndāvana'da bir çalı veya bir sarmaşık olarak doğum almak ister. O halde Vṛndāvana'daki çalıların ve sarmaşıkların değeri nedir? Uddhava'nın beklentisinin gerçek değerden yoksun, hayal ürünü veya teorik olduğunu mu düşünmeliyiz?

Vṛndāvana'daki herşey Rādhā-Govinda'nın oyunları için gereklidir. Ruhanî ortamda bulunan herşey dolaylı değere sahiptir. Buna *śanta-rasa* veya pasif haz denir. Bunu şöyle anlayabiliriz: eğer bir kişi hiç kimseye, hatta bir sineğe veya bir sivrisineğe bile zarar vermiyorsa bu onun felç olduğunu veya hastalıklı olduğunu göstermez; sadece pasif bir ruh hali içindedir. Aynı şekilde Vṛndāvana'da da hizmet pasif bir şekilde sunulabilir. Yamunā nehri, ağaçlar, kuşlar ve böcekler pasif ruh haliyle hizmet sunarlar.

Bunun nasıl gerçekleştiğini tiyatro benzetmesiyle anlamak mümkündür. Bir tiyatro oyununda bir aktör ölü adam rolü oynayabilir. Bedeni taşınırken hiçbir şey söyleyemez; hareket edemez. Bu onun ölü olduğu anlamına gelmez. Aynı şekilde, *śānta-rasada*ki adanmış kul, Rādhā-Govinda *līlā*nın coşkusu artırmak üzere Vṛndāvana'da bir sarmaşık, bir çalı veya bir ağaç rolü üstlenmiş olabilir.

Bir adanmış kul, hizmetli rolünü de kabul edebilir. Gerçekte bir kral olabilir ama Lord'a doyum sağlamak için çöpçü rolü oynayabilir. Kişi, çöpçü rolünü öylesine güzel oynar ki etrafındaki insanlar alkışlarıyla takdirlerini gösterirler. O halde hizmetkârlık ruhu da Krishna'nın hizmetine katkıda bulunur.

*Śānta-rasa*nın bir başka örneği Rādhā-kunḍa'dır. Śrīmatī Rādhārānī'nin yıkanma yeri ve Krishna'nın eşlere özgü aşk oyunlarını oynadığı yer olan Rādhā-kunḍa, Vṛndāvana'da en üstün yer olarak kabul edilir. Tanrılar ve adanmış kullar Rādhā-kunḍa'ya övgüler yağdırırlar. O yeri sıradan bir su birikintisi olarak mı düşünmeliyiz? Aksine, Rādhā-kunḍa'nın konumu ne kadar da yücedir.

Sonra Govardhana Tepesi gelir. O da bir tür roldür. Govardhana görünürde bir tepedir ama ona Krishna'nın Kendisi gibi ibadet edilir. O taş olarak, *śalagram* olarak görünür; O Deitylerin formunda görünür.

Śrī Chaitanya Mahāprabhu Kendisini bir *vibhinnāmśa jīva* olarak ifade edip şöyle dua eder, "Ah Lordum, lütfen beni kutsal ayağının tozu gibi gör." Ayak tozu genelde cansızdır. Ama Chaitanya Mahāprabhu "Beni ayağının tozun gibi gör," diye dua ederken, sözünü

ettiği toz maddesel değildir; bilgi ve aşkla dolu bilinçli bir birimdir. Lord'un lotus ayaklarının tozu, bilgi ve vecdin simgesidir. Ruhânî ülkede, varoluş ve bilgi gereklidir. Ama onun da ötesinde, oradaki ruhlar Vṛndāvana ve Navadvīpa'daki ilahî aşk zerreleridir. Ve bu dünyadaki ruhların toptan değişimi gerçekleşince, her yerde Tanrı'nın krallığını göreceğiz. Krishna'nın krallığı, Mahāprabhu'nun krallığı mevcuttur; ama bizler onu görebilecek doğru bakış açısını yitirdik. O bakış açısını bir kere daha ele geçirmemiz gerekir. Şu anda düşmanlar arasındayız ama eğer bakış açımız değişirse, şöyle düşüneceğiz, "Hayır, dostlar arasındayım."

Ve o bakış açısı öylesine engindir ki o şekilde gören kişi korkusuz olur. Jaḍa Bhārata haydutlar tarafından kaçırılmıştı ve Kālī deitiesine kurban edilecekti ancak bakış açısı öyle engindi ki, hiçbir şeye aldırmadı. Şöyle düşündü, "Ne gerçekleşiyorsa Lord'un iradesiyle oluyor. O herşeyin sahibi ve şahididir.

Śrī Chaitanya Mahāprabhu

O herşeyi görür. Herşey onun iradesidir ve sonuç bana bağlı değildir." Jaḍa Bhārata bu düşünceyle, nereye götürüldüyse direnmeden gitti. Kurban edilmek üzere olduğu halde, dert etmedi. Şöyle düşündü, "Dostlar çemberindeyim. Hiçbir tehlike yok." Öyle bir bilinç boyutundaydı ki, korku, tehlike ona etki edemedi; şöyle düşündü, "Krishna'nın koruması altındayım." Bu bakış açısının salt felsefe veya hayal olmadığı, gerçek olduğu Jaḍa Bhārata'nın örneğiyle ispatlanmıştır. Bu gerçektir.

Krishna'nın ilahî iradesi, var olan herşeyin geri planındadır. Ve kişi o üstün güçle, o özgün gerçeklik boyutuyla bağlantıya girince hiçbir kaygıya sahip olmayacaktır; korkusuz olacaktır, *māyā santuṣṭa-manasaḥ sarvāḥ sukha-mayā diśaḥ* (*Śrīmad-Bhāgavatam 11.14.13*).

Yine de, Krishna'ya *jñāna-śunya bhakti* ile — bilgidен bağımsız adanmışlıkla ibadet edilen o gerçeklik boyutunda o türlü bir tavır alma bulunur. Orada görünürde korku ve endişe vardır ama o endişe maddesel kaygılardan oldukça farklıdır. *Gopīler* ve Krishna'nın arkadaşları, *yogamāyā*'nın etkisiyle Krishna'nın nerede olduğunu bilmek isterler, "Krishna burada değil! Nerede?" Ve böylece, *gopīler* ve sığır çobanları oraya buraya koşarak Krishna'yı ararlar. İnekler bile kaygılanırlar ve otlamayı bırakırlar ama tüm bunlar *yogamāyā* tarafından Krishna'nın hoşnut edilmesi için düzenlenir. *Jñāna-śunya bhakti* boyutundaki *līlā*'nın doğası böyledir.

Bizler gerçeğin içsel arayışıyla uğraşyoruz. Ve sorumuzun cevabı, kutsal yazıtlarda vahyolunan gerçeğin özü, *Vedalarda* tek bir sözcükle özetlenebilir, *om* yani "Evet!" — O "Evet" in anlamı nedir? "Ne istiyorsan; evet, o şey mevcuttur. Ne arıyorsan; evet, oradadır! Yaşamak ve gelişmek olan içsel arayışın doyuma ulaşacaktır: ara, bulursun." Eğer kendini incelersen ve en derin ihtiyacını ararsan görürsün ki, vahyolunmuş gerçek şöyle diyor, "Evet, susuzluğun giderilecektir. En iyi şekilde besleneceksin."

Soru: *Bhagavad-gītā*'da Krishna, *jīva-bhūtām mahā-bāho yayedaṁ dhāryate jagat* der: maddesel dünyayı ruhanî enerji besler. Bunu nasıl anlamamız gerekir?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Bu dünyanın yanlış yönlendirilmiş ruhları *taṣṭha-loka*'dan, marjinal, sınırsal boyuttan gelirler ve yanlışlığın yanlış yönlendirmesiyle bu yanıltıcı bakış açısını benimserler.

Krishna bu dünyanın ölü madde olduğunu söyler. Ruhlar buraya girdiler ve devinim geldi. Bu maddesel kavrama girdiler ve onu hareket ettirmeye başladılar. O anlamda, evreni ayakta tutuyorlar, *yayedaṁ dhāryate jagat*. Ama nihai anlamda herşeyi besleyen, ayakta tutan Odur.

Krishna bir yandan da *ahaṁ sarvasya prabhavo* der: "Herşey Benden yayılır." Ve *Vedalar*da da şöyle denir, *yato vā imāni bhūtāni jāyante*. Herşeyin yaratılışının, muhafazasının ve yok edilmesinin kaynağı Odur. Oysa burada, bu maddesel dünyada, düşmüş ruhlar, sayısız kıvılcıklar halinde, ateş böcekleri gibi, karanlık bölgeye girmişlerdir ve bölgeyi sarmalayan karanlığı belli ederler. *Jīva* ruhlar, bu maddesel dünyanın karanlık gecesindeki ateş böcekleri gibidirler. Her nasılsa karanlıkta kalmayı sürdürüyorlar. Biz onları karanlıktaki belli belirsiz ışık olarak zorlukla seçiyoruz. Neredeyse tamamen karanlıkla örtülüler ama yine de ayırt edilebilirler. Ruh can kendisini bilebilir.

Soru: Batıdaki ateist felsefeyi kimin yorumladığımı söylemişsiniz ?

Śrīla Śrīdhara Mahārāja: Epiküros Batının, Charvaka Muni ise Doğunun en büyük ateistiydi. Epiküros'a göre, bu fiziksel beden sona erince geride hiçbir şey kalmaz. Ve ona göre zihin sistemi de yoktur; rüyamızda karşımıza çıkan zihin sistemi ayrı bir

var oluşa sahip değildir. Oysa Śaṅkara ve Buda, her ikisi de fiziksel bedenın içerisindeki zihin sistemini kabul ederler. Onların felsefelerine göre ruhun geçişi de kabul görür. Ancak, Buda, zihin sistemi — *sukşma śarira* — dağılınca geride birşey kalmaz der.

Öte yandan Śaṅkarāchārya, zihinsel beden içerisindeki bilinç Brahman'ın yansımasıdır ve Brahman ise gerçek varoluştur der. Onun görüşüne göre, bedenın yok olmasıyla Brahman dışında hiçbir şey kalmaz. Śaṅkarāchārya şöyle der,

**śloka dhenu pravakṣyāmi
yad aktam yānti kotibhiḥ
brahma satyaṁ, jagan mithyā
jīva brahmaiva na paraḥ**

"Ciltler dolusu kutsal yazıtın ifade ettiği gerçeği ben iki satırda özetliyorum. Sadece iki satırda bütün gerçeklerin özünü vereceğim: *brahma satyaṁ, jagan mithyā*. Brahman, ruh gerçektir — bu dünya sahtedir. Ve *jīva* ise Brahman'dan başkası değildir. Bütün kutsal yazıtların özü budur. "

Buda'nın ve Śaṅkarāchārya'nın felsefe sistemleri vasıtasıyla doğru bilgiye ulaşmak olanaksızdır. Eğer söyledikleri şey, dünyanın sahte oluşu gerçek olsa o takdirde şu soruyu sormamız gerekir, "Neden konuşuyorsunuz? Kime hitap ediyorsunuz? Eğer herşey sahte ise sizin felsefeniz de hayal ürünü mü?" Śaṅkarāchārya'ya sormamız gerekir, "Bu dünyaya gelmenin, Budizmi çürütmenin ve nihai gerçek olarak bir olma kavramını tesis etmeye çalışmanın hiçbir anlamı yok mu? Kime vaaz vermeye geldin? Eğer bu dünya gerçekliğe sahip değilse neden vaaz vermeye geldin? Eğer bu dünya sahte ise neden felsefeni açıklamak için bunca sıkıntıya giriyorsun? Ne için? Senin misyonun da hayal ürünü mü?"

Śaṅkarāchārya'nın ilk büyük muhalifi Rāmānuja idi. Rāmānuja'nın karşı tezi çok güçlüydü ve sağlam temele dayanı-

yordu. Rāmānuja şu iddiada bulundu: "Eğer herşey hayal ürünüyse, Śaṅkarāchārya'nın kendi felsefesini kurmak için bunca enerjiyle çaba harcamasına ne gerek var? Dünyanın sahte olduğunu söylemek intihara benzer bir durumdur. O buraya hiçbir şey yapmamak için mi geldi? O bizi düzeltmeye ve hatalardan özgür kılmaya geldi ama hataların olması gerekir. Hata veya yanlış gerçeğe dayanır, aksi halde bunca ifadeyi çürütmek için bu kadar çok enerji harcamaya ne gerek var? *Māyā* vardır. *Māyā* ebedîdir. Bireysel ruh ebedîdir ve *māyā* da ebedîdir."

Maddesel var oluşun temelinde *taṣṭha jīvanın* hata işleme ve yanlışlığa düşme olasılığı bulunur. Ruh *anu cetanadır*, atomik bilinçtir. Ve atomik bilinç birimleri olduğumuz için özgürlüğümüz mükemmel değildir. Bu yanlışlığın nedeni kusurlu özgürlüğümüzdür. Ruh özgürlüğe sahip olmalıdır. Bir suç işlenmeden önce suç işleme olasılığı sıradan barış sever öznedede mevcuttur. Hastalık olasılığı vardır, dolayısıyla hastaneler, ilaç, özel diyet hepsi de gereklidir. Aynı şekilde, ruhun içinde yanlış olasılığı mevcuttur çünkü zayıfız ve sınırlıyız.

Māyā, ölçüm dünyası, Mutlak için gereksizdir ama görelî pozisyonda olanlar için gereklidir. Sadece bir tek öz çıkar söz konusu olduğu zaman *māyā* gerekmez. Ama bölünmenin, ayırt etmenin ve dağıtımın olduğu yerde, öz çıkarla ilgili çok sayıda düşünce olduğu zaman *māyā* gereklidir.

Yanlış dünyasında, *māyā* toprağın yasasıdır. Yasa, yasaları uygulayanlara yardım eder, yasalara karşı gelenleri cezalandırır. Yasa herkes için aynıdır; ve o aynı yasa iyilerin korunması kötülerin ezilmesi demektir. Yasa, hakları bölüştürmek demektir. Tek ve aynı yasa iyilerin korunmasını ve kötülerin cezalandırılmasını sağlar. *Svarūpa-śakti*, Lord'un içsel enerjisi, iyilere yardım eder, *māyā-śakti* ise kötülerini cezalandırır.

Śakti yani enerji Lord'un amacına hizmet eder ve bu nedenle kaçınılmaz olarak kötülerini cezalandırmak ve iyileri ödüllendirmek için iki yönlüdür, *paritrāṇāya sādḥūnām vināśāya ca duṣkṛtām*.

Rāmānujachārya

Lord Kendisi görüldüğü zaman amacı iki yönlüdür: biri iyiler için, diğeri ise kötüler için. O, bu ortak amaçla buraya gelir. Bu bakımdan, O bir olduğu halde bizler Onun karakterinin bu iki yönünü görürüz.

Mutlak birliğin bayat, ayırt edilmeyen birşey olmadığını anlatan anlayış, Rāmānuja tarafından ortaya atılan bir teoridir. Buna *viśiṣṭādvaita-vāda* yani farklılığı olan birlik* denir. Öte yandan Śāṅkarāchārya'nın felsefesi ise

kevaladvaita-vāda, salt birlik diye bilinir. Rāmānuja Mutlak Gerçeğin bir olduğunu kabul eder ama ona göre bu birlik ayırt edilen birliktir. O ayırt edilmeyen birliği kabul etmez. Bir olduğundan kuşkusu yoktur. Ama ona göre o birin özelliği, ayırtı ve ayırt edilmedir. Bu Hegel'in panenteizm'ine benzer.

Soru: Anlattığınız şeylere göre, madde de bilinçlidir çünkü Yüce Bilinç olan Lord'dan gelir. Başlangıçta, madde ve ruh canı birbirinden ayırt ederken maddenin ölü olduğunu ve canlı varlıkların onu kullandıklarını öğreniriz ama daha üstün bir farkındalık geliştirdiğimiz zaman maddenin de canlı olduğunu görürüz.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Evet, ve bu da *śānta-rasa* olarak bilinir. Daha üstün bir farkındalık aşamasında bilincin her yerde: camda, taşta, toprakta, ağaçta — maddenin görünebileceği sayısız şekil ve renkte var olduğunu görebiliriz.

Biz her zaman bilincin içindeyiz. Bilinç her yere yayılmış durumdadır ama farklı kavramsal sıralamalara göre yer alır.

* Farklılığı olan birlik: *oneness with difference*

Kavramsal sıralamalar değişebilir ama hepsi bilincin kapsamı içerisindedir ve ebedîdir: *paśu-buddhi-taturājanam hariṣyeti*. Bizler kendimizi kendi gerçeklik boyutumuzda tutmaya çalışmalıyız. Orada, bu ölümlü unsurun yardımı olmadan mutlu bir şekilde yaşayabiliriz. O aşkın boyut ayırt edilmeyen bir dünya değildir. Orada bireyselliğiniz yok demek değildir. Eğer ayırt edilmeyen bir bilinç kitlesi kabul edilebiliyorsa, bir bilinç sisteminin varlığını neden kabul etmeyelim? Rāmānuja bunun bir sistem olduğunu söyler. Śaṅkarāchārya ise sadece ayırt edilmeyen ışıklı bilinç kitlesi vardır der. Rāmānuja bunu kabul etmez. O gerçekliğin temelini ayırt edilebilen ışıklı bilinç kitlesi olduğunu söyler. Ayırt edilmeyen veya farklılık içermeyen değil.

Ve Śrī Chaitanya Mahāprabhu, gerçeğin temelini *acintya bhedābheda*, idrak edilmesi olanaksız çift yönlülük* olduğunu söyler. Her yerde ortak birşey ve farklı birşey vardır. Karşı çıktığınız noktalardan bazıları ortak bazıları farklı birşey olacaktır. Hiçbir şey bir başka şeyin aynısı değildir. Ve herşey bir yana, sonsuz avucumuzun içinde değildir. O idrak edilemez. Gerçeğin birleşen ve ayrımlaşan, farklılaşan karakteri idrak edilemez; onun sırrı Yüce Tanrının elindedir. Sizin keyfinize bağlı değildir. Yine de, Mutlak'ın o ayırt edilen karakteri, Onunla olan öznel ilişkimize göre farklı şekilde görülecektir.

Bunun örneği *Śrīmad-Bhāgavatam*'da mevcuttur (10.43.17)

**mallānām aśanir nṛṇām nara-varaḥ
strīṇām smarō mūrtimān
gopānām sva-jano 'satām kṣiti-bhujām
śāstā sva-pitroḥ śīśuḥ
mṛtyur bhoja-pater virāḍ aviduṣām
tattvam param yoginām
vṛṣṇinām para-devateti vidito
raṅgam gataḥ sāgrajaḥ**

*Çift yönlülük: bipolarity

"Lord Krishna, Baladeva'nın eşliğinde Kaṁsa'nın arenasına girince, seyircilere farklı şekillerde görüldü. Herkes Onu kendi ilişkisi (*rasa*) doğrultusunda gördü. Dövüşçülere şimşek olarak görüldü. İnsanların çoğuna en güzel şahsiyet olarak görüldü. Kadınlara Küpidin sembolü, en cazip genç olarak görüldü ve şehvetlerini coşturdu. Sığır çobanları Krishna'yı aynı köyden, Vṛndāvana'dan gelen akrabaları olarak gördüler. Orada bulunan krallar Onu en kudretli yönetici olarak gördüler. Ebeveyni Nanda ve Yaśodā Onu en sevgili çocukları olarak gördüler. Bhoja hanedanının kralı Kaṁsa Onu ölüm sembolü olarak gördü. Maddesel zihne sahip olanlar Onu Evrensel Form olarak gördüler; akılsızlar Onu aciz olarak gördüler ve yogilere Süper Ruh olarak görüldü. Vṛṣṇī hanedanı mensuplarına en ünlü torun olarak görüldü."

Krishna arenaya girince herkes Onu kendi tarzı doğrultusunda gördü. Böylece, Onun herkesi nasıl hoşnut ettiğini anlayabiliriz. Yaśodā Onu gördüğü zaman, "Benim Oğlum!" der. Ama *gopiler* Onu çocuk değil bir yetişkin olarak görürler. Dostları Onu oyun arkadaşlarından biri olarak görür. Krishna herkesi tatmin eder. Vṛndāvana'daki hayvanlar bile Krishna'yla bağlantı kurunca vecd yaşarlar.

**barhāpīḍam naṭa-vara-vapuḥ karṇayoḥ karṇikāram
bibhrad vāsaḥ kanaka-kapīsam vaijayantīm ca mālām
randhrān veṇor adhara-sudhayāpūrayan gopa-vṛndair
vṛndāranyam sva-pada-ramaṇam prāvīśad gīta-kīrtiḥ**

Śrīmad-Bhāgavatam 10.21.5

Gopiler Krishna'nın flütünün tatlı titreşimini tarif ederlerken Onunla olan oyunları da anımsadılar; böylece zihinleri büyüye kapıldı ve güzel titreşimleri tam olarak açıklayamadılar. Aralarında o aşkın titreşimi konuşurlarken, Krishna'nın, başının üzerinde tavus tüyüyle ve kulaklarının üzerine yerleştirilmiş mavi

çiçeklerle süslenerek, aynı dansçı bir aktör gibi nasıl giyindiğini anımsadılar. Giysisi altın rengi ışık saçıyordu, boyunda *tulasī*, *kuṇḍa*, *mandāra*, *parījāta* ve lotus çiçeklerinden yapılmış *vaijyantī* kolye vardı. Böylesine cazip giysiler içindeki Krishna, flütünün deliklerini dudaklarından yayılan nektarla doldurdu. Böylece, Onun Vṛndāvana ormanına girişini anımsadılar; o ormanın toprağı, Krishna'nın lotus ayaklarının dokunuşuyla kucaklanarak, eş ilişkisinin zevkini deneyimler."

Krishna bilinci, eş ilişkisine kadar herşeyi kapsayan tanrı anlayışıdır. Doyum sağlamanın bütün kavramları orada en saf ve en arzulanan halde bulunur. Halbuki, bu maddesel dünya, sadece bir gölgeden, gerçeğin kara bir taklidinden ibarettir. En gelişmiş tanrı kavramı Krishna bilincidir. Tanrısalığın en gelişmiş kavramında Sonsuz, sonlu olanın tümünü kucaklar. O sonluyu kucaklamak ve kabul etmek üzere aşağıya gelir. Böylesine gelişmiş tanrı kavramı Vṛndāvana'da bulunur. Orada, sonlu olanın ihmal edilmiş bir parçası, mutluluğu Sonsuzun kollarında bulabilir. Vṛndāvana'da sonlu olanın bir tek köşesi bile doyumsuz kalmaz; orada, her bir kum zerresi, her sarmaşık Śrī Krishna'nın sevgi dolu oyunlarında, tam kişilikle en iyi şekilde temsil edilir.

Oysa burada, maddesel dünyada, kum zerresi bir hiçtir; önemsenmez. Ama orada, herşeyle ilgilenilir. Vṛndāvana'da cehalet yoktur. Orada herşeyin çıkarı göz önünde tutulur; herşey uyum içindedir ve bu nedenle Krishna bilincindeki Vṛndāvana kavramı, en gelişmiş tanrı anlayışıdır. *Śrīmad-Bhāgavatam* der ki, "Krishna, lotus ayağını Vṛndāvana'ya ne zaman bassa, kişileşmiş Toprak şöyle der, "Yazgım sona erdi, en üstün şansa sahip oldum." Vṛndāvana'da toprak, yerdeki toz, salt Onun lotus ayaklarının dokunuşuyla, eşler arasındaki aşkın en üstün türünün verdiği zevki hisseder. Krishna ayaklarını nereye koysa, Yeryüzünün coşkusu sınır tanımaz. Onun dokunuşuyla, Yeryüzü en yoğun türden vecd hisseder.

Vṛndāvana'da Krishna *mādhurya*'dır, hoşluğun, tatlılığın kişileşmiş halidir. O *ānanda*'dır, vecdin kişileşmiş halidir. Ve Krishna bizlerin içsel taleplerine her yönden karşılık verir. Yüce Merkez bizim bütün ihtiyaçlarımıza cevap verecek ve tüm varoluşun susuzluğunu giderecek olağan dışı kapasiteye sahiptir. Kapasitelerine, rütbelere ve saygınlıklarına göre, Krishna bütün ruhlara transandantal hazzın tatlı denizinden şerbet dağıtır, *yo yam śraddha sa eva saḥ*.

İnsan, Mutlak'ın akide şekerine benzer tatlılığını kendi kapasitesine göre tadar; akide şekerinin tadının farklı şekillerde algılanması gibi algılar. Normal bir dile göre akide şekeri tatlıdır ama dilde yara varsa akide şekeri yakıcıdır.

Bir adam çalışırken patronu onu işçi olarak görür; çocuğu onu baba olarak görür, karısı ise eş olarak görür. Hizmetçisi efendi olarak görür. Köpekler ve diğer hayvanlar da onu başka şekilde görürler. Aynı kişi, gören ve görülen arasındaki ilişkiye göre farklı şekillerde görülür. Benzer şekilde Krishna, Ona kendilerine ait *rasalar*ına göre bakanlar tarafından, farklı şekilde görünür. Böylece, Mutlak'ın farklılaşan karakteri, ruhun öznel niteliklerine göre ifşa olunur.

Tez, Antitez & Sentez

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Hangi dersleri okuyorsun?

Öğrenci: Felsefe ve din.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Hangi üniversitede?

Öğrenci: San Francisco State.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Din ve felsefe öğrencisisin. Hegel'i okudun mu? Hegel'in felsefesi bazen panenteizm (panentheism) olarak tanımlanır. Panenteizm'e göre Tanrı herşeyde mevcuttur ancak panteizmden (pantheism-tüm tanrıcılık) farklı olarak, Tanrı'nın bütün herşeyin üzerinde ve ötesinde bağımsız bir varlık olduğunu öne sürer. Hegel aynı zamanda Mükemmeliyetçi diye bilinir. O Mutlak'ın yapısının hem şartlanmışlığı hem de şartlanmamışlığı barındırdığını söyler. Gerçek; tez, antitez ve sentez yoluyla gelişir ve herşey bu yöntemle ilerleme kaydeder. Hegel'e göre, Mutlak Kendi başına ve Kendisi içindir. O bir yandan da "yaşamak için öl" ifadesinin Almancadaki karşılığını kullanmıştır. Onun başlıca ifadeleri bunlardır.

Bu tür ifadeler inanç yolunda olanlar için son derece yararlıdır. Eğer ilerici bir yaşam sürmek isterseniz, olduğunuz gibi, bu halinizle ölmeniz gerekir. Egonuz erimelidir, o zaman

gerçek iç ben, ince ben dışarıya çıkar. Bu Batılılar arasında ortaya çıkan iyi bir felsefe. Yaşamak için öl kavamı Vaişnavism çizgisinde karşımıza çıkar. Hegel, Mutlak "Kendi başına" ve "Kendisi için" demiştir. "Kendisi için" ifadesi, Mutlak Gerçeğin Yüce Zevk Alan olduğu anlamına gelir.

Bhagavad-gītā'da Krishna der ki:

**aham hi sarva-yajñānām
bhoktā ca prabhur eva ca
na tu mām abhijānanti
tattvenātaś cyavanti te**

Tanrı'nın şahıs, kişi olarak belirlenmesinde bu en can alıcı noktadır. O zevk alandır. Eğer herhangi birşeyden zevk alınıyorsa, zevk alan en yüce pozisyonu elinde tutar. Bu kaçınılmazdır. Herşey Ona zevk vermek adına gerçekleşir. O ise en yücedir. "Kendi başına" ifadesi, mutlağın yüce olduğu anlamına gelir; herşey Ona doyum vermek içindir. Bu gerekli bir gerçektir; sorgulanması olanaksızdır. Ve dahası, Onun varoluşu öznedir.

Hiçbir nesne, özne olmadan var olamaz. Hiçbir şey düşünen olmadan var olamaz. Bir düşünenin mutlaka olması gerekir. Örneğin, fosil nedir? Onu incelerken rengini ve taşın sertliğini gözleriz ancak bu nitelikler içimizdeki düşüncelerdir yalnızca — bir düşünme aşamasıdır. Renk nedir? Bilincimizdeki bir kavram. O halde, herhangi bir varoluş, bir özneye veya bilince ihtiyaç duyar. Meselenin püf noktası budur. Hiçbir nesne özne olmadan var olamaz. Ve hiçbir özne nesne olmadan var olamaz. Düşünen vardır ve düşünce vardır. Eğer bir düşünen varsa, birşey düşünüyor olmalıdır — dolayısıyla nesne vardır. Ve eğer bir nesne varsa, sahip olduğu her türlü özelliğin bir öznenin bilincinde yansması gerekir. Aksi halde var oluş olanaksız olurdu. Anlıyor musun?

Öğrenci: Evet. Çok açık.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Bunların tümü Hegel'in orjinal kavramlarıdır, felsefeye katkılarıdır. O çok önemli bir düşünürdü. Ve Batılı bir düşünür olarak felsefesi Doğulu düşünörlere çok yakındı. Hegel'in felsefesi, pek çok açıdan Rāmānuja'nın felsefesine çok yakındır.

George Wilhelm Friedrich Hegel

Elbette çok sayıda önemli Batılı filozof vardır. Kant'ın felsefesi çok etkileyicidir. Kant'a aşına mısın?

Öğrenci: Evet.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Descartes'i inceledin mi?

Öğrenci: Evet, şöyle böyle. "Düşünüyorum, o halde varım," demişti.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Modern felsefenin babası olduğu söylenir. Sonra Berkeley var: o da aşırı öznel bir düşünür. Locke, Hume, Mill, Berkeley, Johnson, Kant, Hegel — bunların hepsi de önemli Batılı düşünörlerdir.

Öğrenci: Ben doğu felsefesini araştırmayı tercih ediyorum.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Doğu felsefesinin hangi türünü inceliyorsun? Sāṅkhya? Yoga? Nyāya? Vaiśeṣika?

Öğrenci: Zen Budizm ve Taoizm — Çin felsefesi.

Plato

Śrīla Śrīdhar Mahārāj:

Konfüçyus Çinden geldi. Budizmden önce Çinde Konfüçyus vardı. Sonra zaman içerisinde Batıya ilerledikçe Socrates'i, Plato'yu ve Aristo'yu görürüz. Onları inceledin mi?

Öğrenci: Evet, bir parça incelemiştim.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj:

Plato tarafından başlatılan

Paralellik kavramını belli bir ölçüye kadar Vaişṇava felsefesi de kabul etmiştir. Plato'ya göre, deneyimlediğimiz formlar ideal bir formun yansımasıdır. Onun anlayışına göre, algıladığımız formlar özgün ruhanî dünyanın çarpık bir yansımasıdır. Plato'nun paralellik teorisi böyledir.

Öğrenci: Lütfen, Hegel'in teorisi ve Krishna bilinci arasındaki paralelliklerle ilgili daha fazla açıklama yapabilir misiniz?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Hegel'in felsefesinde gerçek, tez, antitez ve sentezden geçerek gelişir. Gerçek zikzak çizerek hareket eder. Krishna bilinci felsefesinde, *vilāsa* sözcüğü "eğlenceli devinim" demektir. Bundan, Mutlak'ın kendisini oyuna verdiği anlamını çıkarabilirsin. Ve bu oyun zikzakla ifade edilir. *Aher iva gatiḥ premnaḥ svabhāva-kuṭilā bhavet.* Yılan zikzak çizerek hareket eder; Mutlak'ın hareketleri de benzer şekilde, düz değil zikzaktır. *Vilāsa* yani *lilā* kavramı — Lord'un ilahî oyunları — bunun gibi birşeydir. Bu Hegel'in görüşünün aynısıdır yani gerçek, tez, antitez ve sentez yoluyla zikzak çizerek gelişir. Tez vardır, ardından onun karşıtı vardır ve tekrar bir araya

gelirler ve yeni bir tez yaratırlar. Sonra yine antitez ve yeniden senteze giden daha büyük bir uyum.

Gerçek işte böyle dinamik birşeydir; gelişir ve ilerler. Hegel, Batılı düşünürler arasındaki en derin düşünürdü. Kuşkusuz Max Muller gibi diğer Alman bilgi adamları da derin düşünceye sahiptiler. Aslına Almanya Hint kültürüne karşı büyük takdir duyuyor ve hoşlanıyordu. Öylesine ki, Hindistan'da artık bulunamayan belli kadim eserler Almanya'da hâlâ bulunabilir. Almanlar hiçbir zaman Hindistan'ın sömürgeci efendileri olmadılar ama Hindistan'ın kültürel kitaplarını öğrenmeye aşırı derecede meraklıydılar. Savaşa rağmen, artık Hindistan'da bulunamayan pek çok ender ve kadim Hint eseri Almanya'da hâlâ güvenli bir şekilde korunuyor.

Öğrenci: Berkeley'in felsefesi ile ilgili bir sorum vardı. Berkeley'e göre dünya zihindedir. Görünüşe göre Berkeley'in teorisi bu dünyanın varlığını inkar ediyor. Her türlü gerçeğe karşı olma eğiliminde.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Ama Hegel Berkeley'i bir parça rahatlatmaya geldi. Bir kişi Berkeley'e şöyle karşı çıkabilir: "Cebimde yüz dolar olduğunu düşünebilirim ama eğer cebimi karıştırırsam orada bulur muyum?" Hegel onun Evrensel Zihin içinde bir yerlerde olması gerektiğini söyler. Hegel'in dayanak noktası budur.

Öğrenci: O halde bir yerlerde mevcuttur.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Ve o dalga yavaş yavaş gelir. Bhaktivinoda Ṭhākur'un *Jaiva Dharma*'sı ile ilgili savunmam buydu. O kitabı okudun mu?

Öğrenci: Hayır, bildiğim bir kitap değil.

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura

var olacak. Takip edebiliyor musun?

Öğrenci: Emin değilim.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Bhaktivinoda Ṭhākur'un zihninde gördüğü şey gelecekteki veya geçmişteki bir tarihte bu dünyada bir yerlerde kesinlikle var olmalıdır. Roman gibi anlattığı şey aslında mevcuttu. Sana bir örnek vereyim. Ben konuşunca ses belli bir hızda hareket eder. O ses daha sonra başka bir yerde duyulabilir. Aynı şey ışık için de geçerlidir, öyle değil mi?

Öğrenci: Evet.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: O halde Śrī Chaitanyadeva, ilahî sesiyle, burada zikir yaptı ve *saṅkīrtana* gerçekleştirdi. Vaaz verdi ve o ilahî dalganın hızı hâlâ sürüyor. Ve şimdi, evrende herhangi bir yerde bulunabilir. Takip edebiliyor musun? Yeterince açık mı?

Öğrenci: Sanırım.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: O ışığın hızı devam ediyor. Kaybolmuyor. Aynı şekilde, şu anda telaffuz ettiğim sesler kaybolmazlar; zaman ve mekân içerisinde belli bir uzaklığa seyahat ederler. Gördüğüm herşey, o ışık dalgası seyahat eder. II. Dünya Savaşı sırasındaki radyo yayınları — savaş dönemi, savaş görüntüleri — boşlukta bir yerde, belli bir ölçüde titreşir. O titreşim bir zamanlar buradaydı ama şimdi başka bir yerdedir. Zaman ve mekân içerisinde belli bir gerçeklik boyutunda yüzüyor. Eğer Ganj'a bir çiçek atacak olsam, akıntı onu sürükleyip götürür. Ben akıntıdan daha hızlı hareket edersem o çiçeği nehrin çok uzak başka bir yerinde bulabilirim. O halde, ışığın hızı — bakış hızı — saniyede 186.000 mil (300.000 km.) yol alır. Eğer ışık hızından daha hızlı hareket edecek olsak, o ışığın taşıdığı görsel olayların dalgasını geçebiliriz. Bu mümkündür.

Aynı şekilde, şu anda hayal gücü boyutunda ne varsa, geçmişte bir zaman diliminde gerçek boyutta var olmuş olmalıdır veya gelecekte var olacaktır, ama şu anda başka bir yerdedir. Güneşin, bir zaman kuşağından diğerine hareket ettiği gibi, Krishna'nın oyunlarının bir evrenden diğerine hareket ettiği söylenir. Şu anda burada sabahtır; beş dakika sonra güneşin doğuşu ve sabah başka bir yerde gerçekleşecek. Bu şekilde, her zaman bir yerlerde güneş doğar. Doğan güneşi burada veya başka bir yerde, Dünyanın herhangi bir yerinde bulmak mümkün olacaktır. Eğer güneşin hızıyla hareket edersek bize göre her an güneş doğuyor olacaktır.

Bhaktivinoda Ṭhākur'un zihnine gelen, hayal ürünü olarak anlattığı şey, gerçeklik boyutunda, geçmiş veya gelecekte var olmalıdır. Bu gerçektir, hayal ürünü değil.

Herşey gerçektir. Hayal ürünü değildir. Rüyalarımda gördüklerim gerçek dışı değildir. Önceki yaşamlardan birinde, geçmişimde o gerçeği deneyimledim. Öyle bir görüntüye sahiptim ve şimdi rüya olarak geldi. Daha önce gerçektir, şimdi ise bir rüya.

Zihinde olan şey bizlere göre soyut olabilir ama Evrensel Zihinde herşey somuttur. Hayal gücü boyutunda var olan ne varsa, bir yerlerde bulunmalıdır ve bulunabilir.

Öğrenci: Herşey, bir anlamda zihinde olduğu halde, terlediğim zaman, diğer kişilerin de terlediklerini görünce havanın sıcak olduğuna karar veriyorum. Öyle anlaşıyor ki, Berkeley'e göre bu sadece zihnimde oluşan birşey.

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: Şu temel gerçeği anlamak gerekir ki senin için sıcak olan başka bir organizma için soğuk bir ortam olabilir. Bu derece meselesidir. Soğukluk veya sıcaklık deneyimimiz, dayanıklılık derecesine bağlıdır. Bizim için serin olan başkası için sıcak olabilir. Bu şekilde, gerçeklik düşüncesiyle uyum sağlamamız gerekir. Benim için sıcak olan başkası için serin olabilir. Gerçeklik, insanlar için birşeydir; böcekler, solucanlar ve diğer organizmalar için tamamen başka birşeydir. Bizim için aydınlık olan başkası için karanlıktır. Bir baykuşa göre aydınlık olan bize göre karanlıktır. Anlıyor musun?

Öğrenci: Evet.

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: Yaratılışın yapısında çeşitlilik vardır. Gözlerimizin ve kulaklarımızın deneyimi, duyuları bizimkinden değişik olanların deneyiminden farklıdır. Bizim duyabildiğimizi başkaları duyamaz. Ama bizim kulaklarımız da subsonik ve ultrasonik sesleri duyamaz. Kulaklarımız sadece sınırlı bir ses diliminden gelen sesleri seçebilir. Gözlerimiz de sınırlıdır. Ne kızıl ötesi ışığı ne de mor ötesi ışığı görebiliriz. Dokunma duyumuzun duyarlılığı son derece sınırlı ölçüdedir. Dolayısıyla, tüm gerçekler beraber var olurlar; gerçekle kendi deneyimimize göre uyum sağlanır. Birşey benim için soğuktur; aynı şey bir başkası için sıcaktır. Böylece kendi öznel deneyimi-

mize göre o şey "sıcak" veya "soğuk" olur. Böylece "kendi gerçeğimiz" var olur. Bu durumda zihin tarafından algılanan şey hayal ürünü değildir; gerçektir. Bana göre hayal ürünü olan bir başkası için gerçektir. Doğan güneş ve batan güneş, farklı açılardan bakıldığında aynı anda algılanabilir. Yaratılışın tamamı içerisinde bütün deneyimler bir arada var olurlar.

Şu anda soğuk olarak hissettiğiniz şeyi Yüce Lord'un iradesiyle çok sıcak olarak hissedebilirsiniz. Herşey Onun iradesiyle gerçekleşir. Herşey Ona bağlıdır. O, gerçek nedendir. Dayanılmaz sıcak diye düşündüğünüz şeyi, eğer Tanrı isterse bir anda dayanılmaz soğuk olarak hissedebilirsiniz. Herşey Onun iradesine bağlıdır dahası, Onun keyfine göre ya değişikliğe uğrayarak, ya genel ya da özel şekilde buraya gelir. Kendi iradesini nasıl tezahür ettireceğinin bu türlü bir sıralaması olabilir, ancak Onun iradesi herşeyin baş nedenidir. Ve O yasanın üzerindedir. Bunun bilincinde olmalıyız. Ancak o zaman herhangi birşeyi açıklayabiliriz.

Öğrenci: Öyleyse O bir çeşit hipnozcu.

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: Evet. O bir hipnozcludur. Herşey Mutlak'ın güzel iradesine bağlıdır. Herşey Onun tarafından tasarlanır ve belirlenir. Herşey Onun ellerindedir. Mutlak merkez Kendi başına ve Kendisi içindir. Herşeyin amacını yalnız O bilir. Başkası değil. Kendi tarzını yalnız O bilir; kimse Onun tarzını bilemez. Bizler Onun izin verdiği ölçüde bilebiliriz. Ve bu da Onun güzel iradesiyle değişebilir. Dolayısıyla O tam anlamıyla özgürdür ve bir otokrattır.

Ve o yüce otokrat bilgi ile değil sadece aşkla elde edilebilir. Onun tarzları belirsizdir. Bilgimiz Onu anlamada bizlere nasıl yardımcı olabilir? Bilgi, değişmez bir yasayı izleyen ve değişmez bir yapıya sahip olan bir şeyi anlamada yararlı olabilir. Ama Mutlak, otokrattır; her an bütün yasaları değiştirebilir.

Bu durumda Sonsuzu nasıl tanıyacağız? Mutlak Gerçeği anlamaya çalışırken geçmişte edindiğimiz bütün deneyimler geçersiz ve boş olur. Her an bize yeni bir renk gösterebilir. Hiçbir bilgi aşaması, Tanrı'yla ilgili gerçek konusunda net, açık bir ifadeye bulunamaz. Sonsuz söz konusu olduğunda bilgi boşunadır. O önce bir yöne gider, sonra başka bir yöne. Hesaplamalarımızı hangi temele dayanarak yapacağız? Onun pozisyonu, Kendi güzel iradesiyle sürekli değişir.

Onun kalbi sadece teslimiyetle fethedilebilir. Sadece teslimiyetle Onu hoşnut edebiliriz. Ve eğer isterse, Kendisini bize gösterebilir, tanıtabilir. Ama o zaman bile Onun şahsiyetinin sadece o kısmını, bize açıklama zahmetine katlandığı kadarını bilebiliriz. Gerçeğin tasarımcısı bir otokrattır; o yasanın üzerindedir. Bunun üzerinde dikkatle düşünmeliyiz. Bu evreni tasarlayan, yasanın üzerindedir. Herhangi bir yasayla sınırlanmamıştır. Sabit bir yapıya sahip değildir. Kendi güzel iradesiyle her an pozisyonunu değiştirebilir. Ve O ne isterse mutlaka gerçekleşir.

Öğrenci: Bertrand Russell, eğer bir Tanrı varsa iyi olamaz, der. Tanrı'nın Kendisi yasayla bağlı değildir ama eğer bizler Tanrı'nın yasasını çiğnersek acı çekeriz. Eğer Tanrı iyi olsaydı, bu dünyadaki bütün ruhları yasaların üzerinde yaratabilirdi.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Eğer öyle diyorsa, o zaman Tanrıların Tanrısı olmak istiyor. Mr. Russell'a biz şöyle deriz, "Mutlak Gerçek bilinmez ve bilinemez. Onun tarzları nasıl bilinemez? O bir otokrattır. Siz kendi çarpık, zayıf, sonlu deneyiminizi Evrensel Gerçeğe dayatmaya çalışıyorsunuz! Sizin deneyiminiz kısıtlıdan da kısıtlıdır. Ve siz o küçük deneyimi sınırsız bütüne dayatmak istiyorsunuz? Bu, kusurlu bilgiye dayanan son derece acıklı bir iddia. Kendi sonlu konumunuzda, Sonsuz bütünün boyutlarını bilmek istiyorsunuz, ardından da eleştiriyorsunuz. Eleştirisinin temeli nedir? Sonsuzu eleştirmek için Ona

hangi temele dayanarak yaklaşıyorsunuz? Onun hakkında ne kadar bilgiye sahipsiniz?

"Eğer oğlunu hırpalayan bir anne görsek ve davranışının sadece o yönünü gözlesek onun çok zalim olduğu sonucuna varabiliriz. Ama annenin çocuğuna nasıl şefkatle baktığını bilmiyorsunuz. Nasıl onun iyiliğini düşünüyor, farkında bile değilsiniz. Bütün bunların farkında değilsiniz. Oğlunu cezalandırdığını ve çok acımasız olduğunu söyleyebilirsiniz ama davranışının içeriğini bilmiyorsunuz. Her olayın mutlaka bir geleceği ve bir geçmişi vardır ve yargıda bulunmadan veya yorum yapmadan önce bunu dikkatle araştırmalısınız.

"Sizin durumunuzda, Sonsuzla olan bağlantıda ne kadar kısıtlısınız? Onu ne ölçüde anlayabiliyorsunuz? Sizin kapasiteniz Sonsuzu tanıma konusunda çok zayıf. Kimse kendi sınırlı kapasitesine dayanarak sonsuz irade hakkında yorumda bulunmaya kalkışmamalıdır. Bu basiretsizliktir ve idrak sahibi birine göre intihardır.

Öğrenci: Vedik ontolojiye göre ruh için marjinal (sınırsal) dendiğini duydum. *Jīva* ruhlar, marjinal yani *taṭastha* pozisyonunda iken, daha üst ve daha alt bir dünya olduğunu, maddesel dünyada acı çekme, ruhanî dünyada ise ilahî hizmet olduğunu biliyorlar mı?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Bir *jīva* ruh her iki tarafa da uyum sağlayabilir; marjinal şu anlama gelir: "İki tarafta da rol almadan veya hiçbir deneyime sahip olmadan, hem ruhanî hem de maddesel dünyaya uyum sağlama becerisine sahip." Marjinal ruh (*taṭasthā-jīva*) her ikisine de sadece tohum gibi uyum sağlar. Ruhanî ve maddesel dünyalar arasındaki sınırdaki bulunur ve sınır demek, kişinin uyum sağlama analizi yapacak durumda olması demektir. Kişi ruhanî dünyaya doğru gidebilir ve maddesel dünyaya doğru gelebilir. Potansiyel olarak her ikisi de

mümkündür ancak özgürlüğünü uygulasin diye terkedilir. Ruh bilinçli bir birim olduğu için özgür iradeye sahiptir. Özgürlük bilinçten ayrılamaz. Bilinçli bir birim ve özgürlük, bir ve aynı şeylerdir. Bilinçli atom demek özgürlüğe sahip demektir. Özgürlük yoksa maddedir.

Öğrenci: Ruh özgürlüğe sahiptir ama gerçekliğin farklı yönlerinin bilgisine sahip midir?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Ruh son derece küçük olduğu için özgürlüğü de mükemmel değildir; marjinal pozisyondaki ruh çok fazla savunmasızdır. Özgürlük, mutlak özgürlük anlamına gelmez. Ruhun varlığı küçük olduğu için, özgürlüğü de kusurludur; hata yapma olasılığı vardır. Ufacık bir ruhun özgürlüğü mükemmel özgürlük demek değildir. Tam özgürlük, mükemmel gerçekliktir oysa zerresel ruh en küçük atomik özgürlüğe sahiptir. Bilinç atomlarının durumu budur ve savunmasız olmalarının nedeni de budur. Doğru veya yanlış yargıda bulunabilirler; marjinal pozisyonda olanların durumları budur. Eğer ruh kendi durumunu belirleyecek özgürlüğe sahip olmasaydı acılarımız için Tanrı'yı suçlamak zorunda kalırdık. Oysa Tanrı'yı suçlayamayız. Ruhun acılarının başlangıç noktası kendi içindedir.

Tutsak olmuş ruhun acıları, uyuşturucu bağımlısı olmuş kişinin acılarına benzer. Uyuşturucuya başlamadan önce kişiyi bağımlılığa götüren ilk adım meraktır. Ardından, kişi belli bir süre uyuşturucu kullanınca uyuşturucu olmadan yapamaz. Bizlerin *māyāya*, yanılığa bağımlılığımız ilaç bağımlılığı gibidir. Önce merak duyarız ama yanılığın sarhoşluğuna alışınca o uyuşturucu maddeyi kullanmayı sürdürmeye zorlanırsınız. Alışkanlığa dönüşmeden önce asla başlamayabilirdiniz; ama bir kez başlayınca, bağımlılık dozunu artırdığımız ölçüde uyuşturucu sizi mahveder.

Bizim maddesel doğaya tutsak olmamızın ilk nedeni, merak oyunu oynayarak *māyā* ile karışmaktır. Oysa biz onunla ne kadar

samimi olursak, o bizi o ölçüde yutmaya gelir. Böylece *māyā*nın pençelerine düşeriz. Halbuki başlangıçta katılımımız azdı. Aynı uyuşturucu deneyen kişi gibi. *Māyā* ile oynadığımız oyun ilk başta özgür irademizin isteyerek kötüye kullanılmasını içeriyordu ve bu da bizi şimdiki evreye, *māyā*nın bizi yuttuğu aşamaya getirdi. *Māyā* demek, uyuşturucuya kapılmamız demektir: nerede sömürme, kendi çıkarı için kullanma aşkı varsa orada *māyā* vardır. Ve gerçek, sömürünün tersidir. Gerçek, herşeyi merkeze adayarak, Krishna'ya adayarak bulunur.

Öğrenci: Eğer ruh, marjinal pozisyonda (*taṭasthā*) gerçeğe ve yanılgıya maruzsa neden doğru yola gelmek için yeterli ölçüde ayırt etme yetisine sahip değil?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Ayırt edebilecek derinliğe sahip değil; sadece çok az bir ayırt etme becerisine sahip. Ama o becerisi var. Az da olsa var.

Öğrenci: Lord'un ruhanî ülkesine de gidebilir mi?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Evet ve bazı ruhlar gerçekten de o tarafa giderler. Bazıları o tarafa giderler, bazıları ise bu tarafa gelirler. Ruh özgürlüğe sahiptir. Hepsi birden ya bir tarafa veya diğer tarafa gitmezler. Öyle olsaydı zorlama söz konusu olurdu. Oysa zorlama yok. Özgür seçim var; bazıları bu tarafa gelirler, bazıları ise diğer tarafa giderler.

Öğrenci: Dışarıdan gelebilecek herhangi bir bilgi var mı? Ya da marjinal pozisyonda olan ruh için dışarıdaki bir araçtan yardım almak mümkün mü?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Var oluşumuzun her evresinde, dış yardım mevcuttur. Ama marjinal boyuttaki ruhanî var oluşun

ayırt edilmemiş evresinde sadece daha üst araçlar yardım edebilir. Sıradan bir ruhanî kişi, ayırt etmemiş ruhun kusurlarını veya aşkın niteliklerini bulup çıkaramaz. Bu tür yardım daha üstün bir şahsiyetin işidir. O durumdaki bir ruha, sadece Tanrı'nın Kendisi veya aziz mertebesinde olan yetkili kılınmış yüce biri yardım edebilir. Farzet ki yeni doğmuş bir bebeğin var. Yeni doğmuş bebeğe ancak ileri bilgiye sahip uzman bir doktor yardım edebilir. Ama bebek biraz büyüdüğü ve konuşabildiği zaman, neresi ağrıyorsa, açıklayabilir. O durumda sıradan bir doktor ona yardımcı olabilir. Sıradan ruhanî kişiler yaşamımızın her evresinde bize yardımcı olamazlar. Bize belli bir düzeye kadar rehberlik yapabilirler ve yardım edebilirler. Oysa Lordun Kendisi ve onunla çok yakın bağlantıda olan üstün yetkiye sahip azizler ruhanî gelişmemizin her evresinde bize yardım edebilirler.

Süper Özne

Soru: Sonsuzun bilgisini arayışımızda, doğru ayırt etme ve doğru muhakemeyi nasıl uygulayabiliriz?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Ayırt etme, farklı boyutlarda yer alabilir ama daha üst boyutla bir bağlantısı olmalıdır. Muhakeme ve ayırt etme becerisi doğru boyutta gerçekleşmelidir. Muhakeme ve ayırt etme bizim tarafımızdan gelir ama ilerlememiz daha üstün olan tarafın lütfuna bağlıdır. O böyle bir bağlantıya sahip olmalıdır, dolayısıyla teslimiyet gerekir. O zaman, Lord bize yaklaşır ve o daha üstün boyuta götürür. Bir şekilde, en üstün otoriteyi, bizi kayırması için ikna etmemiz gerekir. Daha üstün otoriteyi bizi kabul etmeye davet etmeliyiz. Bu daha çok bizim kendi yeteneğimize bağlı birşey değildir, boyun eğmemize ve teslimiyetimize bağlıdır, merhamet özlemimize bağlıdır — pozitif kapasitemize değil negatif karakterimize, teslimiyetimize bağlıdır. Bir özne olarak, Sonsuz olanı, ayırt etme becerimin nesnesi yapamam; O her zaman süper-öznedir. Tanrı'yı, ayırt etme becerimin nesnesi yapamam. O süper-öznelidir. Benim konumum, benim yaklaşımım, daha üst otoriteyi aşağıya benim düzeyime inmeye ve bana lütfunu vermeye davet etmelidir. Gerçek ayırt ediş ve bilgi bizi teslimiyete götürmelidir. Lord'un ilgisini çekmek için teslimiyet gerekir. Herşey Onun tatlı iradesine bağlıdır. O bir otokrattır: Güzel iradesi ise herşeydir. Eğer ruhanî yaşamda ilerlemek istiyorsak, Onun güzel iradesini cezbetmek, negatif yönümüzü, teslimiyet eğili-

mimizi artırmak, Onun lütfunu cezbetmek, bizim gerçek meselemiz olmalıdır. Ve Lord'un dikkatini çekmek için bütün niteliklerimiz negatif karaktere sahip olmalıdır: teslimiyet, boyun eğme, tevazu gerekecektir. Ve sonra dua ederek durumumuzu empoze edebiliriz, "Ah Tanrım, Sana ihtiyacım var; Senin lütfun olmadan ayakta kalamam. Çaresizim. Senin desteğin olmazsa katlanamam." Bu türlü bir özlem, açık sözlülük ve merhame-tine duyulan ihtiyaç bize yardım eder. Başka bir deyişle, negatif karakterimizi geliştirmemiz gerekir ve bu yolla pozitif, Krishna'yı kendimize çekeriz.

O zaman, doğru ayırt etme yeteneği geliştiririz. Çünkü artık bizim öznel karakterimiz, sadece Onun aracısı olarak hareket etmek olacaktır. Yaptığımız herşeyde bize içsel ilham verecektir. Ayırt etme yetimiz Onun emrini yerine getirmek şeklinde kullanılacaktır. Kişisel çıkara veya kendine özgü bir ayırma sahip olmak mümkün olmayacaktır. Onun ya da Yüce Tanrı'nın üst görevlisinin emrini yerine getireceğim. O emri yerine getirmek için daha alt düzenlemeleri nasıl yapacağım konusunda ayırt etme becerimi kullanabilirim. Ama benden daha üstün olan Lord'a karşı her zamanki yaklaşımım; boyun eğme, teslimiyet, itaat, sadakat ve koşulsuz kölelik olacaktır. Köle zihniyeti o boyuta girmeme yardım edecektir. Eğer kendimizi gerçekten aşağı ve eksik hissedersen o zaman üst boyuttan merhamet desteği gelecektir. Düşüncemizin ana fikri her zaman bu olacaktır: yüksek ve alçak. Öznel ve nesnel. Ve Krishna hiçbir yasaya tabi değildir; O bir otokrattır. Daima zihinlerimizde tutmamız gereken veri budur. Herşey Onun tatlı iradesine göre hareket eder; o halde bizim sorunumuz, Onun ilgisini nasıl çekmek gerekir olmalıdır. Bu da negatif eğilimimizi artırarak, Ona gerçekten ihtiyaç duyduğumuzu ispatlayarak mümkün olur. O zaman, içimizde doğru ayırt etme ve bilgi gelişecektir; yani ayırt edişimiz Onun emrini yerine getirmek üzere kullanılacaktır.

Soru: *Īsopaniṣad*'da bir mantra var:

**vidyāṁ cāvidyāṁ ca yas
tad vedobhayaṁ saha
avidyayā mr̥tyuṁ tīrtvā
vidyayāmṛtam aśnute**

Çevirisi Śrīpāda Bhaktivedānta Swāmī tarafından şöyle yapılmış: "Bilgisizlik ile aşkın bilginin işleyişini yan yana öğrenebilen kişi, tekrarlanan doğum ve ölümün etkisini aşar ve ölümsüzlüğün lütuflarını tam anlamıyla yaşar." Bilgisizlikle aşkın bilginin işleyişini yan yana öğrenebilen derken neyi kastediyor?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Biri negatiftir diğeri ise pozitiftir. Bilgi, sahte olanı bilmek ve onu bırakmaktır; gerçek olanı fark edip onu kabul etmektir. Anlıyor musun? Sahte ve gerçek ile ilgili bir anlayış geliştirmek demek, "Bu sahte, bunu reddetmeliyim; bu gerçek, bunu kabul etmeliyim," demektir. Bu ayet bu şekilde anlaşılabilir. Kötüyü bilmek ve kötüyü geliştirmek demek, birşeyin ne zaman kötü olduğunu bilmek ve onu reddetmektir. Gerçeği geliştirmek ise onu kabul etmektir. Bilgisizliğe sahip olalım diye onu geliştirmiyoruz. Burada, bu mantrada vurgulanan şey sahte olanın reddi ve gerçek olanın kabulüdür. *Māyā*nın olumsuzlukları incelenmelidir. Bilmek zorundayız; "Ah, bu *māyā*, bu kötü, bu umutsuz, bu arzulanan birşey değil." Bunlardan sakınmak için bilmek zorundayız. Cehaleti reddetmeliyiz, bilim, bilgi kazanmaya çalışacağız. Aydınlık olan tarafı anlamaya çalışacağız, ışığa yöneleceğiz, giderek daha fazla kabul edeceğiz ve gerçeğe doğru ilerleyeceğiz.

Soru: On beşinci yüzyılda yaşamış Alman Katolik felsefeci Cusa'lı Nicholas* *Bilgili Cahillik* doktrinini öğretti. Bu doktrin Vaiṣṇava felsefesiyle nasıl kıyaslanabilir.

* Bkz. bölüm sonu.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Aydınlik tarafı kabul edebiliriz: soylu cehalet bizim görüşümüze göre *jñāna-sunya bhakti*dir, bilgiden özgür adanmışlıktır. Soylu cehalet, bu dünyada hesap kitap yapmaya kalkışmamak, onun yerine teslim olmaktır: hesap yapma inancımızı, kişisel hesap yapma kapasitemize olan inancımızı kaybetmektir ve Yüce Tanrı'ya teslim olmaktır. *jñāna-sunya bhakti*'yi böyle yorumlayabiliriz. Bilgi kendi sınırını anlayınca, kişi "ben sonluyum, bilgim de sonlu; bilgi beni Sonsuzun gerçek bir sorgulayıcısı yapamaz," farkındalığına ulaşınca '*Bilgili Cahillik*' ortaya çıkar. Sonsuza teslim olmak ve bizim iyiliğimiz için içimizde çalışmasına izin vermek çok daha iyidir. Boyun eğmek, Sonsuza teslim olmak, bilginin ulaşılacak en üst noktasıdır. *Bilgili Cahillik* demek, Sonsuz'u bilemeyeceğimizi fark etmek demektir. Eğer O bize Kendisini tanıtırca ancak o zaman Onu bilebiliriz; aksi halde bilemeyiz.

Soru: Cusa'lı Nicholas şöyle dedi, "Tanrı düşünce yoluyla idrak edilemez." Siz ne diyorsunuz?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Evet, Tanrı sadece adanmışlıkla ve Onun lütfuyla tanınabilir. Bilgiyi geliştirmemiz bize Tanrı'yı vermez. Bu bilginin yenilgisidir, Tanrı'yı, Sonsuzu sorgulamanın yenilgisidir. Sadece Onun lütfu Onu bize verebilir. Adanmışlık tarafına geçmeli ve bilgiye son vermeliyiz. Sonsuzla ilişkiye girince, bilgiyi yüceltme girişimlerimiz duracaktır. Bilginin sınırı vardır. Ve bilgi yenik düşünce inanç başlar. Bilgi yenik düşer, inanç gelişir. İnancınızı geliştirmelisiniz ve bilgiye umut bağlamaktan vazgeçmelisiniz. Bir araştırma laboratuvarı size Tanrı'yı veremez. Rus kozmonot Yuri Gagarin uzaydan döndükten sonra yaşlı bir kadın ona şu soruyu sordu: Çok yukarılara gittin; orada Tanrı'yı gördün mü?" Ama adam bir ateistti. Şöyle dedi, "Tanrı, arabamızı çeken bir at gibidir. Neden

Tanrı'yı düşünüyorsun? Biz Tanrı'yı kendi hizmetimizde kullanıyoruz. Bilgimizle, araştırma bilimiyle Tanrı'yı bize hizmete zorladık." Bu mağrur bilimin böbürlenmesidir: "Biz Tanrı'yı hizmetimizle görevlendirdik; biz Tanrı'dan daha yukarıdayız, Tanrı'dan üstünüz. Tanrı'yı biz yarattık." Tanrı adeta toplumun yarı deli kısmının yarattığı birşeydir.

Soru: Cusa'lı Nicholas şunu da öğretmiştir; "Zıtlıklar Tanrı'da çakışır. Zıtlıklar - en küçük ve en büyük — Tanrı'da birleşirler." Sizin anlayışınız nedir?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Sadece büyük ve küçük değil, iyi ve kötü, karşıt partiler, herşey Tanrı'da uyum halindedir. İyi-kötü, dost-düşman, herşey orada uyum içindedir ve bir yere sahiptir. Zehirlerini kaybederler, iyi olurlar. O herşeyi barındıran, herşeyi bağdaştıran, herşeyi dolaylı veya dolaysız uyarlayan ilkedir. Tez ile antitez, en yüce sentezlerini ruhaniyetin Krishna kavramında bulurlar.

---

*Felsefe Sözlüğü'nde (The Dictionary of Philosophy) şöyle bir kayıt vardır: Alman kardinal 'Cusa'lı Nicholas'ın (Nicholas Cusanus) (1400-64) "teolojik negatifler"i Rönesans döneminde etkili oldu. Başta gelen felsefî eseri: De Docta Ignorantia'dır (Bilgili Cehalet Üzerine) (1440). Cusanus Ortaçağ mantığı yöntemlerini kullanarak Tanrı'nın yapısını (I.Kitap) ve Evreni (II. Kitap) inceledi. Onlarla ilgili görüşü, esas itibariyle Neoplatonik'ti; sonlu şeylerin bütünü olarak görünen Evren (maximum contractum), yapısı bilinemeyen Tanrı'dan (maximum absolutum) dışarıya akar ve Tanrı'ya döner. Bu bağlamda insanın tüm bilgisi, bilgili cahillikten ibarettir.

Bilgisizliğe Karşı Bilim

ÖĞrenci: Çalışmalarımı tamamladım. Şimdi ara veriyorum, tatil yapacağım.

Şrıla Őrđdhar Mahārāj: Lütfen alınma ama Şu anki eğitim sistemi içinde olman, cehalet okyanusuna derinlemesine dalıyorsun anlamına gelir. Cehalet okyanusunda ilerleme kaydediyorsun.

ÖĞrenci: Bununla neyi kastediyorsunuz?

Şrıla Őrđdhar Mahārāj: Bilgisizlik öğrencisi olarak gerçeğin aksi yönünde ilerliyorsun. Sana ve senin gibi olan diğer ruhlara, özne olduğunuzu, evrenin merkezinde olduğunuzu ve bunun dışındaki herşeyin sizin sömürmeniz için bir nesne-den ibaret olduğunu öğretiyorlar. Sömüren olduğumuzu, tüm çevrenin ise biz sömürelim diye var olduğunu öğretiyorlar. Şu anki eğitim sisteminin dayandığı temel budur — ve bu tamamen yanlış bir kavramdır.

Aslında, bizler özne değiliz, evrenin merkezi değiliz. Neden, daha üstün dünyadadır. Krishna, Yüce Mutlak Gerçektir. Sadece Onun iradesiyle herşey varoluş kazandı. O, "IŞık olsun," dedi, ışık oldu: "Su olsun," dedi, su oldu: "Toprak olsun," dedi, toprak oldu. Onun iradesi kudrettir. Bunu bilmek gerçek eğitimidir — öznel öğrenmedir. Deneyimlediğimiz herşey ilahđ iradeden doğdu. O, sanki bir sihirbaz gibi, sana birşeyi gösterebilir, bana

ise tamamen farklı birşeyi. Süper özne, evrensel özne böyle bir güce sahiptir. Dolayısıyla bizim düşüncemiz fosilcilerin tam tersidir. Bu deneyimler dünyasını ezelden beri fosil oluşturmuyor, bunun tam tersi gerçektir. Bu dünyayı fosilcilik temeline göre kavrayarak yoğun bir cehalet okyanusuna derinlemesine dalıyoruz.

Bhaktivedānta Swāmī Mahārāj araştırmacı öğrencilerinden birkaçından Darwin'in fosilcilik teorisini, yani herşeyin fosilden geldiği düşüncesini çürütmelerini istedi. Bu düşünce yerle bir edilmelidir. Çünkü öyle değildir.

Herşey yukarıdan gelir. Şu anda deneyimlediğimiz şeyler aynı hipnoz sonucu gibidir. Hipnozcu hipnoz uygulamasında bilincimizi herhangi birşeyden, herhangi bir an çekmemizi sağlayabilir ve gerçeği görmenin başka bir yolunu gösterir. Aynı şekilde, Tanrı özgürdür ve ne düşünürse gerçekleşir. Ne hayal ederse gerçek olur (*satya-sankalpa*). Bizi birşeyi görmeye zorlayabilir ve bunu yapınca da o şeyi bir başka şekilde görmemiz olanaksız olur.

Eğer bu ilkeyi anlayabilerseniz ruhaniyette herşeyin nasıl mümkün olduğunu anlayabilirsiniz. O zaman Tanrı kavramının ne olduğu konusunda belli bir inanca sahip olursunuz. Tanrı yaratılışın kaynağı demektir. Ve üstelik bu yaratılış Onun ilahî doğasının önemsiz bir kısmını oluşturur. O sonsuz niteliklere ve faaliyetlere sahiptir. İçinde yaşadığımız bu dünya ise kozmik tezahürün sadece önemsiz bir parçasıdır. Herşeyin esası tamamen Onun içinde mevcuttur. Yukarıdan aşağıya iner, aşağıdan yukarıya çıkmaz. Herşeyin aşağıdan yukarıya doğru geliştiğini söyleyen düşünceye şunu söylemeliyiz, "hayır." Bir fosil bütün bunları yaratacak kadar mükemmel ve yeterli değildir. Aklın fosilden geldiğini söylemek aptal kişinin anlayışıdır.

Akıl her yerde gözlenebilir. Çözümleme yaptığımız ölçüde daha üst muhakemeyle, daha üst aklıyla karşılaşırız. Bilim adamları doğadaki zekayı gördüklerinde hayrete düşerler.

Gitgide daha üst yasalar bulurlar, halbuki o yasalar zaten vardı. Ama bu akılsızlar farkında değillerdi. Oysa onların "keşfinden" çok önceleri son derece ince bir düzen vardı. Onlar keşfetmeden çok önce doğanın harikulade yasaları mevcuttu. Bu her yerde kendisini belli ediyor. Doğanın fizik yasaları onların yaratıları sonucu var olmadı. Doğa yasalarını bilim adamları mı yaratır? Pek çok buluş yapabilirler ama doğadaki akıl hep vardır. Ve dahası, Kudret, enerji her yerde mevcuttur. Nereden gelmiştir? Bilim adamlarının birşeyi keşfetmek veya bulmak için kullandıkları akıl nereden gelir? Beyinden mi gelir? Yoksa ölü bedeninin bir parçası mıdır? Akıl başka bir yerden mi gelir?

Bilinç, ruh can, her yere yayılmış durumdadır. Ağaçlarda, taşlarda, toprakta, eterde, havada, her yerde mevcuttur. Ve gerçeği bilmek için sonsuzun bilinçli ilkesiyle bağlantı kurmamız gerekir. Sonsuz nedir? Herşeye kadir, herşeyi bilen, sınırsız güce sahip, merhametli ve sevgi doludur. Bizim asıl beklentimiz, Onun yarattığı nesnelere cazibesini bir yana bırakıp onunla doğrudan bağlantı kurmak olmalıdır. Yaratıcının Kendisiyle nasıl bağlantı kurabileceğimiz konusunda bilgilenmeyi istememiz gerekir.

Onun pozisyonu yaratıcı olmaktan ibaret de değildir. Bu dünya daha alt mertebede bir yaratıdır. Oysa gerçeklik boyutunda, bu deneyim dünyasından çok daha üstün ve sınırsız olan bir yaratılış mevcuttur. O toprakta yaşama şansımız var mı diye araştırma yapmalıyız. O bilinç ülkesindeki gerçeklik düzeylerinin neler olduğunu anlamaya ve o boyutta daha da yukarılara nasıl çıkabileceğimizi anlamaya çalışmalıyız. Bunu sorgulamalıyız ve oraya nasıl gireceğimizi keşfetmeliyiz. O aşkın mekâna girişin anahtarı nedir anlamaya çalışmalıyız. Gerçeği arayışımızda temel bu olmalıdır. Hem inziva boyutundan hem de sömürü boyutundan nasıl özgür olabiliriz, bunu sorgulamalıyız.

Bir keresinde Krishna, barış görüşmeleri yapmak amacıyla Kauravaların oturumuna katılmak için, Duryodhana ve

Dhṛtarāṣṭra'nın kampına gitmişti. O sırada Karṇa, Duryodhana ve grubun diğer kişileri onu bağlamaya ve hapse atmaya kalkıştılar. Eğer Krishna hapse girerse Pāṇḍavaların kampı otomatik olarak dağılır diye düşünmüşlerdi. Onlar, düşmanları olan Pāṇḍavaların en değerli varlıklarının ve akıl hocalarının Krishna olduğunu biliyorlardı. Şöyle düşündüler, "Şimdi Krishna avucumuzun içinde; Onu hemen hapse atmalıyız." Onu bağlamaya gittiler ama Krishna Evrensel Formunu gösterdi. O anda yapısını öylesine gözler önüne serdi ki, Onu bağlayacak olanlar şaşkına döndüler. "O da nesi!" dediler. Krishna binlerce başa, ele, bacağına sahip Evrensel Formunu gösterince şöyle düşündüler, "Bu devasa birşey! Bu formun içerisinde Baladeva bir yanda, Arjuna diğer yanda ve Bṛghu da bir diğer tarafta. İpi nereye bağlayacağız? Yapamayız!" Şaşkın haldeydiler.

Krishna Hastinapura'da, Kuruların meclisinde Evrensel Formunu gösterdiği zaman mecliste bulunanlar Krishna'yı öven şarkılar söylemeye başladılar. Bhīṣma, Drona, Nārada ve Vyāsa o sırada meclisteydiler ve Lord'u övmeye başladılar. Onların seslerini duyan kör kral Dhṛtarāṣṭra büyüledi ve Krishna'ya dua etti: "Seni göremem; körüm. Ama bu ulu kişilerin, senin harikade formunu görünce sana övgüler söylediklerini duyuyorum. Sen herşey yapabilirsin. Bu nedenle bir an için lütfen körlüğümü yok et. Senin yapını ve rengini görmeme izin ver. Bu kadar çok övdükleri güzelliği görmeme izin ver. Körlüğümü aldıktan sonra beni yeniden kör yapabilirsin." Krishna şöyle cevap verdi, "Körlüğünün giderilmesi gerekmez. Ben sadece, Beni gör diye emrederim, Beni görebilirsin."

Onu görmenin yapısı budur. Bizim Tanrı'yı görmemiz Onun iradesine bağlıdır. Onu görebilen göz değildir, Onu duyabilen kulak değildir. O duyusal deneyimin üzerindedir. O, sadece Onun iradesiyle görülebilir. O "Beni göreceksin," dedi ve Dhṛtarāṣṭra Onu gördü. Kör olduğu halde yine de Krishna'nın ilahî formunu görebildi. O halde Krishna nedir? Eğer sağır biri

Onu duyabilirse, kör biri Onu görebilirse, Krishna'nın, o ilahî özün doğası nedir?

Bir keresinde de Arjuna Krishna'nın Evrensel Formunu — Viśvarūpa'yı — görmek isteyince Krishna şöyle dedi: "Pekala Arjuna, gör Beni!" Arjuna Onun Evrensel Formunu gördü. Krishna ona sordu, "Ne görüyorsun?" Arjuna şöyle cevapladı, "Çok sayıda ilahî zuhur görüyorum. Bu mucizelerin mucizesi!" O halde, Krishna'nın güzel iradesi herşeyin temelidir. Bizler o mutlak güçle bağlantılı olarak yaşıyoruz. Şu anda yaşamakta olduğumuz ortamda süreklilik yok. Bütün önem Tanrı'nın ilahî iradesinde toplanır. O bütün nedenlerin nedenidir. Bu dünya Ondandır yayılır ve Onun tarafından muhafaza edilir.

Öte yandan, adanmışlık boyutu, maddesel mekândan çok daha üstündür. Ve bize söylendiğine göre, adanmışlık sayesinde, teslimiyet sayesinde, var olan herşeyin merkeziyle doğrudan bağlantı kurabiliriz. Bu nedenle, bilim adamlarına tavsiyemiz şudur, "Doktor, kendini iyileştir!" Dünyaya bir sürü göz kamaştıran uygarlık modelleri sunmaya geldin ama önce tam olarak kendini iyileştir. Dağıtmak üzere getirdiğin şeylerin tümü boş şeyler. Bizi çevreleyen herşeyin uyduğu doğa yasaları yüce Tanrı'nın güzel iradesine bağlıdır. Doğa yasaları sabit değildir. Dayanakları, bir otokratın güzel iradesidir. O halde bildiğiniz şeyler bir hiçtir, bilgi değildir." Doğa yasaları, her an Yüce Otokrat'ın güzel iradesine bağlı olarak değişebilir ve onların yerine, tamamen bambaşka bir dizi kural geçebilir.

Gerçeği deneyimlemek için yeteneğimizde değişim oluşturacak anahtar Onun ellerindedir. O rahatlıkla şöyle diyebilir, "Ey Arjuna, sen bunu görüyorsun, oysa Ben oyum." Ve Arjuna da şöyle diyecektir, "Evet, şimdi görüyorum ki Sen osun." Onun iradesiyle herşey bir türlü görülebilir ve O, bir anda, gerçeğin görüntüsünü kaldırabilir. Dolayısıyla maddesel eğitimle kazanabileceğimiz bilginin hiçbir değeri yoktur. Śrī Krishna'yı Güzel Gerçeği coşkuyla aramaya, bu farkındalık içinde başlamalıyız.

Krishna cazibenin Kendisidir. O tam cazibeye sahip Mutlak'tır. Bizlerin doğuştan gelen ihtiyacımız, tatlılık, güzellik, *rasa, ānandam*, vecd, mutluluk bulmaktır. Herkes bunu ister. Kimse "Ben mutluluk istemem," diyemez. En aşağıdaki ateistten en yukarıdaki inançlıya kadar hiç kimse bunu inkar edemez. Herkes, "Evet, ben vecd istiyorum; güzellik, mutluluk, huzur istiyorum," diyecektir. Düşünebilen her birimin ortak talebi budur. Kavrayışın olduğu her yerde, en aşırı ateistten en yüce inana kadar herkes huzurlu varoluş peşindedir. O halde bizlerin doğrudan ihtiyacımız Odur, Śrī Krishna'dır, Güzel Gerçektir. O, *raso vai sah*'tır: vecdin, güzelliğin Kendisidir. Onu bulmak için arayışımıza başlamamız gerekir.

Bir an bile kaybetmeyin. Bu boş arayışlarla zamanınızın bir dakikasını bile harcamayın. Herşeyi bırakın. *Sarva dharmān parityajya*. Geride bırakın. Sizi böylesine oyalayan görevin bütün aşamalarını terkedin. Hepsi değersizdir. Yaratıcıyı, herşeyin efendisini, herşeye doyum sağlayanı, o ilahî ilkeyi arayışa başlayın. Doğrudan Onu arayın. Göreli konumunuzdaki sözde zorunluluklardan ve görevlerden vazgeçin. Hepsi şu andaki kusurlu konumunuzdan dolayı yanlış algılanmış, yanlış anlaşılmış şeyler. Onlara bel bağlamayın. Herşeyin, bir mucize gibi Ondan kaynaklandığı ilk nedeni doğrudan aramaya başlayın. O yaşamlarımıza doyum sağlayandır. Bütün dünyadaki her bir atomik var oluşa doyum sağlayandır.

Bizler Onun kutsamalarını baş tacı yapıp, Krishna'ya doğru yürümeye çalışmalıyız; Onun aracıları ise o doğrultuda önemli yardım sağlayacaklardır. Başkaları içsel arayışımız konusunda bizlere yardımcı olmak için hiçbir şey yapamazlar; azizlere sığınmalıyız. Onun kutsal adına sığınmalıyız; Onun adı Onun varlığından ayrılamaz. Tanrı'ya dönüş yolunda, tanrının ses yanı bize büyük ölçüde yardımcı olur. Onun kutsal adı bizlerin sloganıdır, savaş çılgınlığımızdır. "Hare Krishna!" O sloganla, Onun has aracılıyla, yürüyüşümüze devam edeceğiz. Onları izlememiz

gerekir ve diğer bütün olasılıklardan ve vaatlerden, yaşamın sözde umutlarından kendimizi çekmemiz gerekir. Onlar birer hiçtir: hiçbir değerleri yoktur.

Öğrenci: Dünyada çok fazla adaletsizlik var; çok haksızlıklar var. Bunu nasıl açıklayacağız?

Śrīla Śrīdhara Mahārāj: Haklı ve haksız, her ikisi de sahtedir. Aynı rüya gibidir. Bir kişi güzel rüya veya kötü rüya görebilir. Her iki durumda da bu sadece rüya görmedir. O halde kişi haksızlığı yok etmek, adaleti geliştirmek için enerjisini harcamamalı. Haklı, haksız — hepsi de sahtedir, tamamen sahtedir. *Chaitanya-caritāmṛta*'da (*Antya-līlā*, 4.176) şunlar yazılıdır:

**'dvaite' bhadrābhadrā-jñāna, saba - 'manodharma'
'ei bhāla, ei manda', -ei saba 'bhrama'**

"Maddesel dünyada iyi ve kötü kavramları hepsi de zihinsel uydurmalarıdır. Dolayısıyla, 'Bu iyidir, bu kötüdür,' demek bir hatadır." Bu değerlendirmenin temeli sahtedir. Bizim gerçek çıkarımız orada değildir. İzlediğimiz koku sahtedir. Doyumu o yönde bulmamız olanaksızdır.

Bu maddesel dünyada, haklılık ve haksızlık arasında çok ufak bir farklılık vardır. Bu dünyada herşey aldatmaya dayanır. Herkes kandırıyor. Farklı aldatma türleri olabilir ama herkes aldatıyor. Haklılık veya haksızlığın her türüsü yanılgıdır. Bir kişi iyi, umut veren bir rüya görür veya feci bir rüya görür. Ama her ikisi de rüyadır. Her ikisi de sahtedir. Bu dünyadaki adalet, haklılık da sahtedir; zihnin uydurmasıdır. Kötülüğün görelî kavramında kötü olarak görünen de sahtedir. Neden kendimize boş uğraşlarla zaman kaybetme fırsatı verelim? Eninde sonunda, haklı, haksız, iyi, kötü gibi görelî kavramların hepsi de sahtedir. İster iyi umut olsun ister kötü umut, yanılgı boyutundaki tüm umutlar zihnin uydurmasıdır.

Öğrenci: Ama dünyada pek çok kişi açlık çekiyor. Bu haksızlık gibi geliyor.

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Açlık çekmek bir yana, bizler hepimiz bir mağaradayız, bir kafese hapsedik. Bu durum ruh için hiç de arzulanan birşey değil. Bütün dünya – güneş, yıldızlar, aylar, okyanuslar, dağlar – hepsi kayboluyorlar; tekrar geliyorlar ve gidiyorlar. Siz gözlemediğiniz herşeyin efendisi olabilirsiniz ama aslında ceset yakma alanında bulunan bir efendisiniz – sadece “Ah, herşey ölüyor. Her an herşey ölüyor!” diye yakınmak için ceset yakma yerinin efendisi oldunuz. Gray, ağıtında şöyle yazdı,

**Saltanatın gururu, gücün azameti,
Bütün o güzellik, bahşedilen tüm zenginlik,
Hepsi de kaçınılmaz saati bekler;
Zafer yolu sadece mezara gider.**

Burada bulunan herşey insanı sadece mezara götürür ve herşey biter.

Öğrenci: Sanırım sormak istediğim şeydu, bütün bu haksızlıkları nasıl açıklayabiliriz. Sizin fark yok dediğinizi biliyorum. Ama neden bunca acı var?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Bunun nedeni *jīva* ruhun özgür iradesini yanlış kullanmasıdır. Size verilen serveti yanlış kullanmaktır.

Öğrenci: Yüce Kudret tarafından verilen serveti mi?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Yüce Kudret tarafından verilen serveti. Belli bir enerjinin parçası olduğun için, kendi içinde

ebediyen var olan özgür iradeye sahipsin. Ve özgürlüğünü kötüye kullanarak ölümlü dünyada kral olmayı seçtin; Milton'un *Kayıp Cennet (Paradise Lost)* adlı kitabındaki Şeytan tasvirinde olduğu gibi. O, cennette hizmet etmek yerine cehennemde saltanat sürmek istedi. Özgür irade – zayıf, korunmasız, çocuksu özgür irade – kötüye kullanıldı. Bizler buraya, gözlemlediğimiz herşeyin kralı olmaya; cehennemde saltanat sürmeye geldik. Uyum, ruhun doğasından gelen özelliktir. Cennette hizmet etmeyi de seçebilirdik. O zaman arzularımız gerçekleşirdi. Oysa yanlış şeyi seçtik. Yanlış hareket ettik. Kral olmak istedik. Daha üstün boyuttaki köleliği seçemedik. Cehennemde kral olmayı seçtik.

Bu maddesel dünya cehennemdir, dert ülkesidir. Burada değişik türden dertlerle yüzyüze geliriz. Bunlar genelde doğum, ölüm, yaşlılık ve hastalık olmak üzere sıralanır. Bu hoş gitmeyen şeyler orada cehennemde bulunmalıdır. İnce bir fark var. Eğer cennette yaşayacaksanız, orada teslim olmuş bir ruh olarak yaşamalısınız. Orası buradan çok daha üstün bir ülke. Ve sonunda anlarız ki cennette hizmet etmek cehennemde saltanat sürmekten daha iyidir.

Ruhanî Evrim

Soru: Kadının, sizin geleneğinizdeki yeri hakkında daha fazla şey bilmek istiyorum. Kadınların uygulama, dua etme ve adanmışlık gösterme sürecine katılmasına izin veriliyor mu?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Burada kadın olan, o daha üstün ülkede kadın olmayabilir; burada erkek olan orada erkek olmayabilir. Beden sadece bir giysidir. Ruhun kendi zihinsel giysisi vardır ve ona göre bu fiziksel giysiyi, bu etten ve kemikten giysiyi giyeriz. Cinsel kimlik, et ve zihin demektir. Orada ruhun hangi tür cinsel kimlikle temsil edileceği, burada şu anki boyutta belirsizdir. Ama oradaki, daha üstün ülkedeki kadınlar daha üstün umuda, ruhanî dünyanın parlak umuduna sahipler.

Ruhanî ülkede dışı olan ruhlar – ruhun farkındalığına göre o formu elde etmiş olanlar – erkeklerden daha iyi ve daha üstün pozisyona sahiptirler. Burada, sömürü boyutunda erkekler daha iyi durumdadırlar. Ama orada, boyun eğme ve teslimiyet boyutunda, dışının zihin yapısı erkeğin zihin yapısından daha umut vericidir. Krishna söz konusu olduğunda teslimiyetin negatif yanı daha değerlidir. Yüce pozitif, Krishna'nın Kendisidir. Onun enerjisi, kudreti ise negatif yapıya sahiptir. Bizler negatif enerji grubuna dahiliz. Lord'un Kendisi o kudretin sahibidir.

Soru: Krishna'ya O derken, erkeği kastediyorsunuz. Bu, Krishna erkek yapısına sahiptir anlamına mı geliyor?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Evet, erkek. Yani O, yöneten eştir, Mutlak'ın yöneten yarısıdır. Diğerleri ise Onun tarafından yönetilmek içindirler. Mutlak Gerçeğin iki yarısı vardır: erkek yarı, yöneten eş ve dişi yarı, yönetilen eş. Pozitif ve negatif. Aynı proton ve elektron kavramında olduğu gibi. Proton merkezdedir, elektron ve sayısız atomdan küçük parçacıklar, gezegenler gibi merkezin etrafında hareket ederler.

Soru: Genel eşitlik kavramına inanıyor musunuz?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: Birbirine eşit olan iki şey yoktur, ne bu dünyada ne de ruhanî dünyada. İki şey asla birbirine eşit veya birbirinin aynı olamaz. Herşeyin kendine özgü belli özellikleri vardır. Bir atom diğer atomdan farklıdır, bir elektron diğer elektrondan farklıdır. Bunun aksi düşünülemez. Herşeyin kendine özgü farklı karakteri vardır.

Soru: Birşeyin bir başka şeyden daha üstün olduğunu nasıl belirleyebilirsiniz?

Śrīla Śrīdhar Mahārāj: O şeyi evrensel bakış açısından değerlendirmeliyiz. Eğer birşeyi değerlendireceksek, o şeyin niteliğini Merkezle olan bağlantısına dayanarak yargılamalıyız. O ölçüm vecd, *rasam*, standardına göre yapılabilir. Değişik kağıt paraların değerini ölçmek için altın nasıl standart olarak almırsa onun gibi. Çok fazla sayıda kur olabilir – pound, ruble, dolar, rupi, yen – ama onların değerini belirlemede ortak standart altındır. Aynı şekilde, kişinin Mutlak'la olan ilişkisinin *rasa*'ya, vecde, ilahî *hazza* bağlı olarak, farklı tür muhasebesi olabilir. *Rasa* da bilimsel olarak ayrılmıştır. *Rasa* beş grupta toplanabilir: *śānta*, pasif, *dāśya*, kölelik, *sakhya*, arkadaşlık, *vātsalya*, ebeveyn ve *mādhura*, eş ilişkisi. Ve bu gruplar kendi içlerinde *rasanın* yoğunluğuna ve derecesine göre tekrar sınıflandırılırlar.

Sonuç olarak *rasam*, *ānandam*, mutluluk – hangi dinin daha üstün ya da daha aşağı olduğunu değerlendirmede kullanılan ortak standarttır.

Eğer birşeyin değerini belirlemek istersek, ortak ihtiyacın ne kadarını karşıladığına bakmalıyız. Örneğin yiyecek, ortak ihtiyaçtır. Kıtık zamanında dolarları yiyemeyiz. Ama elinde yiyecek olan kişi iyi durumdadır. Yiyeceksiz yapamayız. Dolara her zaman ihtiyaç duymayabiliriz ama yiyeceğimiz mutlaka olmalıdır. Bu herkes için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Aynı şekilde, her ruhun, her canlının doğuştan gelen ihtiyacı mutludur. Ve bu nedenle, belli bir dinsel kavramın pozisyonu, o kavramda gelişen *rasa* ile değerlendirilebilir.

Farklı halkların dinsel kavramlarında farklı öneriler mevcuttur. Hristiyanlar, Budistler, Müslümanlar ve Museviler var. Vedik doktrinleri izleyenler arasında Vaişnavalar, Śaṅkariteler ve daha pek çokları var. Ama eğer farklı din kavramlarını karşılaştırmalı bir araştırma ile değerlendireceksek, değerlerini üç şeyle belirleyebiliriz. *Sat*, *cit*, *ānandam*. Bir din ne ölçüde kalıcıdır yani ebedîdir onu belirlemeliyiz; idrak edilen şeyin niteliği nedir; bilgi boyutunda onu ne derece idrak edebiliriz; ve *rasa*, *ānandam* gelişimi ne ölçüdedir. Bu üç şeyin bulunması gerekir: varoluş, bilinç ve bilincin besini – vecd, mutluluk. Dini bu üç şeye dayanarak karşılaştırmamız gerekir.

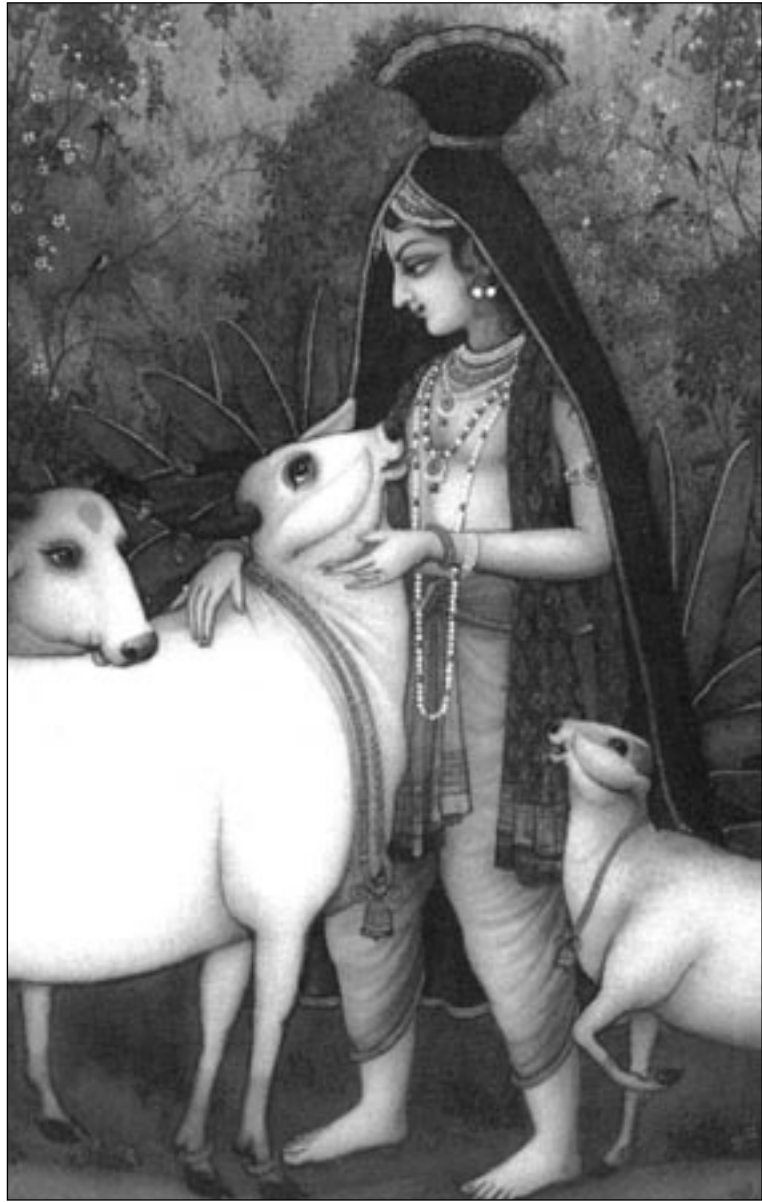
Bu doğrultuda şöyle sorabiliriz, “İslamın, Hristiyanlığın, Musevilğin ya da Budizmin; bütün dinlerin amacı olan varoluş, bilgi ve vecd hakkındaki önerileri nedir?” Hristiyanlık, İslam, Vaişnavizm - pek çok dinsel inanç var. Onları karşılaştırmamız ve en iyisini kabul etmemiz gerekir. Her inançta farklı düzenlemeler yapılmıştır. Dünyanın farklı dinleri bir kenara atılamaz. Her birinden – şu an için – yararlanacak insanlar bulunmaktadır.

Ancak bizim anlayışımıza göre, Krishna vecd ve güzelliğin sembolüdür. Ve dolayısıyla, tam anlamıyla vecde ulaşmanın en üstün dinsel süreci Śrī Krishna'yı, Güzel Gerçeği Arayış ola-

caktır. Ama nasıl aramamız gerekir? Adanmışlık yoluyla. Ve o nedir? Kendini vakfetme. Kendini vakfetme nedir? Teslimiyettir, kendini adamadır – yaşamak için ölmektir. Yaşamak nedir? Aşkla yaşamaktır, Krishna-*prema*, ilahî aşkla yaşamaktır. Bütün resim iki sözcükle anlatılabilir, Krishna-*prema*. Śrī Krishna'yı arayış *sambandha jñāna*dır, bize doyum sağlayan hedefimizle olan ilişkimizi anlamaktır. Öyleyse o arayış nedir ve o arayışın sonu nedir? Bütün bunları birkaç kelimeyle, az ve öz olarak Śrī Krishna'yı *Güzel Gerçeği Arayış* adlı kitabımızın giriş sayfasında açıkladık.

Ve bunu anlamak, Śrī Gurunun ve onun lütfunun yardımıyla mümkündür: *guruya* ihtiyaç vardır ve bu ihtiyaç evrenselidir. Yanılmak insana mahsustur ama yanılmamak da içsel bir eğilimdir. Śrī Gurudeva bizi içsel dertlerimizden kurtarmaya gelir. Guru kavramı bu şekilde geliştirilebilir. Guruya olan ihtiyaç, çevremizde var olan doğanın evrensel dayanağından da anlaşılabilir.

Guru kavramından zaman içerisinde mutlak kavramına doğru hareket edilir. Nihayet, *guru* kavramı Krishna'ya ulaşır. Bu en üst anlayışta Krishna gurudur. Bütün kuşkularımızı kim yok edebilir, sorularımızı cevaplayabilir? Yalnız Krishna. Zamanla inancımız gelişir ve bizi bütün kuşkuları ortadan kaldıran kişiye götürür. Sayısız kuşkumuz olabilir. Bir kuşku gidebilir ve binlerce kuşku gelebilir ama tüm kuşkuları yok edecek olan kişi *gurudur*, *bhidyate hṛdaya-granthiś chid yante sarva-samśayāḥ* (Śrīmad-Bhāgavatam 1.2.21), kim zihin-deki şüphelerin üstesinden gelebilir; tam olan kişi. Bu şekilde ilerlemeliyiz. İnancımızın doğuşu akılcılık yoluyla olabilir ama hedefi aşkındır. Arayışımızın doğuşu ve o arayışın hedefi birbirleriyle buluşacaklardır. İnanç, Krishna'nın kudretinden doğar ve Sonsuzu baştan sona katettikten sonra tekrar ebedî pozisyonumuzu alacağımız kudrete geri gelir.

Garuda, Vişnu'nun taşıyıcısı

Krishna bilinci, sonlu olanın içindeki sonsuzluk demektir: sonlunun Sonsuzla olan sevgi dolu bağlantısı, onun sonsuzlukta yaşamasına yardımcı olur. Sonsuzun destek verdiği sonlu, sonsuz kaynağa sahip olabilir. Guru Mahārāj'ımız şöyle bir örnek verdi; eğer fakir bir kız bir prensle evlenirse, hiçbir şeye sahip olmasa bile, prensle olan sevgi dolu ilişkisi nedeniyle bir prensese dönüşür. O

halde hiçbir şeye sahip olmayan, sadece dostane ilişkisi olan bir kişi herşeye hükmedebilir. Krishna bilincinin özelliği budur.

İnsanın kaynakları bu yolla artabilir. *Jiva* ruh, yapısal olarak önemsizdir; o zerresel bir noktanın da noktasıdır ama Mutlak'la sevgi dolu bir bağlantıya girince, Mutlak'la yaşamının bütün avantajlarının getirdiği kolaylıkları elde eder. O zaman o kişi Bütüne sahip olur. Bizler bir kişinin kudretini veya gücünü, başkalarıyla olan ilişkilerini dikkate almadan belirleyemeyiz. İsrail küçük bir ülkedir; Rusya onu beş dakikada yenebilir – ama Amerika var. O halde birşeyin gücünü anlarken ilişkiler, bağlantılar ve arkadaşlar dikkate alınmalıdır.

Bir öykü, küçük bir kuşun bir okyanusu nasıl huzursuz ettiğini hatta kontrol altına aldığını gösterir. Bir zamanlar küçük bir kuş yumurtalarını okyanus kıyısına bırakmıştı ama okyanus yumurtaları sürükleyip götürdü. Okyanus yumurtalarını çalınca kuş öfkelenmiş ve onları geri istedi. Ama okyanus geri vermeye yanaşmadı. Kuş kendi efendisine gitti, o kuş da kendi efendisine... Sonunda bütün kuşlar, kuşların efendisi olan Garuda'ya gittiler. Garuda Vişnu'nun hizmetindeki taşıyıcı kuştur. Garuda

küçük kuşun yardımına geldi. Okyanusu tehdit etti, “Eğer bu küçük kuşun yumurtalarını derhal geri vermezsen seni son damlana kadar içerim.” Okyanus boyun eğmek zorunda kaldı. Böylece sınırsız okyanus küçük bir kuşa yenik düştü. Pandit Vişnu Sharma, bu öyküden çıkarılan dersi şöyle açıklar: “Bir insanı incelerken onun dostlarını ve dostlarının dostlarını dikkate almalıyız. Bu tür değerlendirmeler olmadan herhangi birşeyin gücü hakkında tahminde bulunmaya çalışmamalıyız.” Dostluk ilişkileri sayesinde okyanus yenik düştü. Benzer şekilde, kişi Sonsuzla dost olunca Sonsuzu ele geçirebilir.

Saf Adanmışlık

Bir keresinde, Bhaktivinoda Ṭhākur rüyasında kutsal adı söyleyerek gökyüzünde dolaşıyordu. Yamarāja'nın sarayının üzerine geldiği sırada Yamarāja, Brahmā, Nārada ve diğerleriyle oturmakta ve *Bhagavad-gītā*'dan bir ayetin belli bir noktasını konuşmaktaydı (9.30):

**api cet sudurācāro
bhajate mām ananya-bhāk
sādhur eva sa mantavyaḥ
samyag vyavasito hi saḥ**

Bu ayetin genel olarak benimsenen anlamı şudur: "Bir kişi en aşağı eylemi yapsa bile, eğer *karma* ve *jñāna*'dan bağımsız olan adanmış hizmet yoluyla sadece bana ibadet eden bir *ananya-bhāk* adanmış ise, o kişi bir azizin niteliklerine sahiptir diye kabul edilmelidir çünkü eylemleri Benim adımadır ve kararlılığı kesindir."

Burada Krishna der ki, "Eğer kişi kendisini tamamen Bana vermişse, yapmış olduğu şey ne olursa olsun, Benim adanmış kulum olarak kabul edilmelidir. *Samyag vyavasito hi saḥ*. Ve yapmakta olduğu şey ne olursa olsun yüzde yüz doğrudur." Ama bir sonraki pasaj şöyle der, *kṣipram bhavati dharmātmā*: "o çok kısa zamanda dürüst biri haline gelecektir: *dharmātmā* görevine bağlı olacaktır."

Yamarāja, Brahmā ve Nārada bu noktayı tartışırken ortaya bir soru atıldı. Krishna diyor ki, *bhajate mām ananya-bhāk*, "Benim has adanmış kulum." Akla gelen soru şudur, "Has adanmışlık ya da *ananya-bhajana* nedir?" Krishna şöyle diyor, "Bütün dinsel kavramları bırak ve yalnız Bana teslim ol": *sarva dharmān parityajya, mām ekam śaranam vraja*. Has adanmışlık budur. Ama eğer bir kişi has *adanmışlık* uygulaması içindeyse, o zaman zaten *dharmātmā*dır, zaten dürüsttür. Bu durumda nasıl olur da Krishna bir sonraki ayette "kısa zamanda *dharmātmā* olur" der? Buna nasıl anlam vermeliyiz? Krishna der ki:

**kṣipram bhavati dharmātmā
śāśvac-chāntim nigacchati
kaunteya pratijānīhi
na me bhaktaḥ praṇaśyati**

"O kişi kısa zamanda dürüst (*dharmātmā*) olur ve ebedî huzura kavuşur. Ey Kuntî'nin oğlu, cesaretle ilan et ki Benim adanmış kulum asla yok olmaz."

Bu ayetin genel anlamı böyledir. Krishna Arjuna'ya şöyle söylüyor, "O kısa zamanda *dharmātmā* olur. Benim adanmış kulum asla mahvolmaz. Git ve bunu insanlara söyle." Krishna diyor ki, adanmış kul *ananya-bhāk* olduktan sonra yani her türlü görevi bıraktıktan ve Krishna'ya teslim olduktan sonra — o kişi tekrar görevine bağlı biri olur.

Brahmā, Nārada ve Yamarāja işte bu noktayı konuşurlarken Bhaktivinoda Ṭhākura'nın gökyüzünde dolaştığını ve kutsal adı zikrettiğini gördüler. Sonra içlerinden biri şu öneriyi getirdi, "Orada saf bir adanmış var. Gerçek anlamı onun verebilmesi gerekir." Bunun üzerine, Bhaktivinoda Ṭhākura aralarına davet edildi ve ona soruldu, "Bu noktaları nasıl açıklamamız gerekir? Krishna bu kişinin has bir adanmış olduğunu, bütün görevlerden el çektiğini ve Krishna'ya teslim olduğunu söyledi. Ama öte

yandan da kısa zamanda görevine bağlı biri olacağı söylendi. Bunu nasıl anlayabiliriz?"

Bhaktivinoda Ṭhākura şu açıklamayı yaptı, "kısa zamanda dürüst olur" ifadesi has adanmışa değil, has adanmış her durumda saf olarak kabul eden kişiye gönderme yapıyor. "O kişi iğrenç bir eylem yapsa bile aslında *sādhu*dur, bir azizdir." Has kulu bu şekilde düşünen biri kısa zamanda görevine bağlı biri olacaktır. Bhaktivinoda Ṭhākura'nın açıklaması buydu.

Böylece, *Bhagavad-gītā* yorumumda Bhaktivinoda Ṭhākura'nın açıklamasına bağlı kaldım. Ben de bir *ananya-bhāk* adanmış kulun *dharmātmā* olmasının gereksiz yere aynı şeyin tekrarı olduğunu görmüştüm. Krishna has kulun bir *sādhu* olduğunu, mert bir insan olduğunu düşünmek gerekir, der. "Has kulun, Krishna'ya teslim olmuş bir kulun, dış uygulamaları ne olursa olsun saf olduğunu düşünmek gerekir" diyen kişi – işte o insan, dürüst olur. Bu doğru sonuçtur. Söylediği yüzde yüz doğrudur. Ve Krishna, bu tarz ifade kullanan kişinin kısa zamanda arına-çağını söyler.

Krishna der ki, kişi has adanmış bu şekilde takdir ettiği zaman kısa zamanda ebedî görevini elde eder ve ebedî huzura kavuşur. "Bu durumda, Ey Kunti'nin oğlu Arjuna, senden gitmeni ve herkesin içinde, Benim has kulum asla kaybolmaz, sözünü vermeni istiyorum." (*kaunteya pratijānīhi nam e bhakta pranāśyati*). Böylece, sözü sayesinde yaşamı gelişen insanın elde ettiği yararı sağlayacaksın.

Aksi halde Krishna neden Arjuna'ya, "Benim adanmış kulumun asla yok olmayacağını herkese ilan et," desin. Arjuna'ya bunun ne gibi bir etkisi olur? Ama: "Krishna'nın has kulu ne yaparsa yapsın aziz mertebesindedir," diyen kişi kısa zamanda dürüst olur. Eğer bunu Arjuna söylerse, *dharmātmā* olur. Kendisi yarar sağlar. Bu nedenle Krishna ona der ki, "Bu ifadeyi kullan. Cesur bir adım at; riske gir ve bu ifadeyi kullan. O zaman sen de anlatmış olduğum o yararı sağlarsın."

Kuşkusuz Arjuna bir *parşada*dır, Krishna'nın ebedî refakatçisidir ama Krishna onu örnek olarak kullanır ve "Sen böyle yap," der. Arjuna *parşada* karakterinden bağımsız olarak, soru soran kişi konumunu almıştır.

Bhagavad-gītā üzerine yapmış olduğum yorumu yayınlarken ruhanî kardeşlerimden biri şöyle demişti, "Eğer böyle bir açıklamada bulunursan, daha az ilerleme kaydetmiş olan adanmışlar, *ananya-bhak-bhakti* — saf adanmışlık adına bundan çıkar sağlayacaklardır. Senin burada ifşa ettiğin şey çok gizli bir açıklama. Sıradan kişiler için değil. Gizli kalması gereken bir nokta: *api cet su-durācāro bhajate mām ananya-bhāk, sādhuḥ eva*: 'O dış yaşantı olarak sefih ve ahlaktan yoksun biri olabilir. Ama eğer bir *ananya-bhāk* ise teslim olmuş bir ruh ise, gerçekten de dürüst biri olarak kabul görmelidir.' Eğer konuları kendi yorumuna göre açıklarsan hepsi de, 'Ben bir *ananya-bhāk* kulum,' diyecektir ve sefih yaşama devam edecektir. Onun için lütfen bu yorumunu bu kadar açık bir şekilde ifade etme."

Ama ben bu yorumumu onların karşı çıkmalarına rağmen yayınladım çünkü bu ayetin temelindeki ilke önemliydi. Krishna'ya teslim olmuş biri Krishna'nın malı olarak kabul edilir. Ve nasıl Krishna'nın herşey üzerinde hakkı varsa ve asla kural çiğneyen değilse, Onun adamı da asla kural çiğneyen biri sayılmamalıdır. Bu *Śrīmad-Bhāgavatam*'da başka yerlerde de doğrulanır: *ātmā bhūyāya ca kalpate*, "Benim adanmış kulum Bana aittir." Dolayısıyla Krishna'dan ilham alarak çalışan kişi asla kural çiğneyen biri olarak görülmemelidir. Eğer gerçekten teslim olmuş bir ruh ise Krishna adına herşeyden zevk alabilir. O Krishna'nın malı olarak kabul edilmelidir. Krishna'ya ait olan herşeyde hakkı vardır. Ama bazıları şöyle diyerek karşı çıkabilirler, "Yorumunuzda bu kadar geniş olmayınız. Eğer öyle yaparsanız insanlar saf adanmışlık adına iğrenç şeyler yaparlar. Şöyle derler, 'Ah, ben bir Vaiṣṇava'yım. Ben *acyuta-gotra*'yım, Krishna'nın adamlarından biriyim. Ona ait olan ne varsa benimdir. Herşeyden zevk alabilirim."

Ardından da kuşkusuz şu soru gelir, "*Ananya-bhāk-bhakti*'yi, has adanmışlığı nasıl anlarız? Gerçek sıkıntı buradadır. Sadece, ben saf adanmışım diye ilan etmekle olmaz. Aksine, gerçek bir adanmış şöyle düşünecektir, "Ben gerçek bir adanmış değilim." Onun anlayışı, içsel hissedışı böyle olmalıdır. Has adanmışlık basit birşey değildir. Has adanmış şöyle düşünür, "Ben bir *ananya-bhāk-bhakta* olamam. O mertebeye ulaşmadım. Bu çok zor birşey. Aksine o mertebeden giderek uzaklaşıyorum." Tavrının genel yapısı böyle olacaktır.

Daha alt adanmışların nasıl davranmaları gerektiğini siz düşünün; Śrīmatī Rādhārāṇī, Şahsen şöyle der, "İnsanlar benimle Krishna arasında bağlantı kuruyorlar. Onlar benim Krishna'yla yasa dışı ilişkim olduğunu söylüyorlar. Oysa söyledikleri tamamen yanlış. Benim üzüntüm, kalbimi tamamen Krishna'ya vermemekten kaynaklanıyor. Tamamen Ona ait olduğumu söyleyemem. Benim içsel sıkıntım, tamamen Onun olamadığım içindir ve onlar yanlışlıkla benim Ona ait olduğumu düşünüyorlar. Tamamen Ona ait olmaya, hatta onunla yasa dışı ilişki içinde olmaya bile itirazım yok; ama böyle olamıyorum, benim büyük kusurum budur." Gerçek bir *ananya-bhāk-bhakta*'nın genel tavrı böyle olacaktır.

Tam anlamıyla zıt bir eğilim gelecektir. Yalnızca Krishna'yı kabul etmiş olan kişi, başka hiçbir şeyden tad almaz; bu yüzden *durācāra* değildir; yani nefret uyandıracak tarzda hareket etme kapasitesine sahip değildir. İçsel olarak daima Krishna'yla bağlantıdadır. Dışsal yaşantıda kayıtsızdır. Bu nedenle yaptığı şey onun tarafından gerçekleştirilmez. Gerçeğin o boyutunda hareket eden kişi binlerce evreni yok edebilir ama aslında hiçbir şey yapmaz. (*hatvāpi sa imāl lokān na hanti na nibadhyate*). O kişi aşkın boyutta, *nirguna* boyutunda hareket eder. Bu dünyanın doğruluk ve yanlışlık hesaplamalarına göre değerlendirilemez. O burada mevcut değildir.

Krishna ile bağlantıda olan herşey gerçek iyidir; o *nirgunadır*, aşkındır, maddesel niteliklerden yoksundur. Bu dünyada gerçek

görelî birşeydir. "Bu gerçek, bu gerçek değil, bu benim, bu senin," — bu tür şeylerin ne kıymeti var? Eğer bir adanmış Krishna için bir çiçek çalarsa şöyle diyebilirsiniz, "Hey, neden benim çiçeğimi çalyorsun?" Ama çiçeğin sana ait olduğunu nasıl garanti edersin? Bunlar gerçeğin uydurma kavramlarının değişik aşamalarıdır. Bir toprak parçasına sahip olan biri kendini toprak sahibi olarak görür. Sonra daha büyük bir toprak sahibi gelir ve şöyle der, "Sen sahip değilsin. Bu toprağın gerçek mülkiyeti bana ait. Sana kullanman için izin verdim, o kadar." Ama büyük toprak sahibinin de üzerinde olan kral gelip şöyle diyebilir, "Ah, hayır, burası benim toprağım. Senin sahiplenmen sadece görelidir. Bu toprağı yöneten benim. Burası bana ait." Böylece gerçeğin bir görelî anlayışıyla bir başka görelî anlayışı birbiriyle çatışır. Ve ahlakî değerler sadece şu kavrama dayanır: "bu bana ait, bu sana ait."

Bütün bu sahiplenme kavramları sahtedir. Bütün bu ahlakî alışveriş sahtedir çünkü hiçbiri Yüce Gerçekle bağlantılı değildir. Bu nedenle, adanmış kulun dış görünüşteki yanlış davranışı, gerçekte tam tersidir.

'dvaite' bhadrābhadrā-jñāna, saba -'manodharma'

'ei bhāla, ei manda', - ei saba 'bhrama'

Chaitanya-caritāmṛta, Antya-līlā 4.176

"Maddesel dünyada iyi ve kötü, doğru ve yanlış kavramlarının tümü zihnin uydurmalarıdır. Bu nedenle, 'Bu iyidir ve bu da kötüdür,' demek hatadır." O halde, Krishna bilincinin en derin dalgası, gerçeğin en derin boyutunda devinim halindedir ve o boyutta sayısız *jīva* ruh danseder. Ve o dans mutlak danstır, o dansta herşey *Vṛndāvana* ruhuyla Krishna'ya teslim olur: *sarva dharmān parityajya mām ekaṁ*. Herşey Krishna'ya aittir ve Onu hoşnut etmek için akla gelebilecek herşey yapılabilir. Has adanmışların, sahte boyutun görelî taleplerine ve kısıtlamala-

rına aldırmaksızın uyguladıkları yegane ilke budur. O *nirguna*'dır, aşkındır. Sahte sahiplik hesapları o boyutta geçmez. Bütün sahiplenme iddialarının Krishna bilincinde hiçbir değeri yoktur.

Bu ayette üzerinde durulması gereken bir nokta daha var. Bir zamanlar, Parāśara Muñi bir nehri geçiyordu. Genç bir bayan da dümendeydi. Parāśara birden genç bayanın cazibesine kapıldı. Bir araya gelmeyi önerdi. Birleştiler ve bu birleşme sonucu Vedavyāsa doğdu. Parāśara çoktan beri üstün duyuşal kontrole sahip biriydi. Ama Vyāsa'nın doğma zamanı gelmişti, bu da belli bir aşamada onun içinde bir ihtiyaç olarak belirdi. Bir anda şehvete yenik düştü ve o bayanla birleşti. Birleşmelerinden Vyāsadeva, Vedic yazıtların derleyicisi doğdu. Bu durum Evrensel İrade tarafından belirlenmişti. Parāśara'nın suçlanmaması veya mahkum edilmemesi gerekir. O bu tür yaklaşıma dahil değildir. O Evrensel İradenin aracıdır. Bunu bir şehvet olayı olarak görmemeli ve ahlaka aykırı davranışı nedeniyle Parāśara'yı eleştirmemeliyiz. Ona içten gelen bir tür istek ilham oldu ve Krishna'nın *nirguna* arzusunun ilahî gücüyle görevlendirildi. Bütün bunlar ancak ondan sonra gerçekleşti.

Bu bakımdan, Krishna *Bhagavad-gītā*'da eylemi değil, o eylemin geri planını dikkate almak gerektiğini söyler. İncelenmesi gereken odur, yalnızca eylem değil. Suç, eylemi belirleyen itici güçtedir; *karmada* değil, amaçtır. Draupadi'nin beş tane kocası vardı ama bu ondan kaynaklanmadı. Bu güç durumu görev olarak kabul etmek zorundaydı; bunu zevk için yapmadı. O halde bundan Draupadi'yi sorumlu tutmamak gerekir. Onun iffetsiz olduğu söylenemez. Çok sayıda eşinin olmasından sorumlu tutulamaz. *Śāstra*; Draupadi ve Kunti iffetsiz görünebilirler ama eğer onların adlarını zikrederseniz arınırsınız, der. Bu nedenle bir eylemin içsel anlamı, amacı dikkate alınmalıdır — dış görünüşteki eylem değil.

Sıradan yasayı izleyerek, daha üstün ilkeye hizmet edilmez, daha üstün bir yasa izlenerek hizmet edilir. Bu durumda sıradan

yasa aşılr. Sıradan yasa göz önüne alındığında kişi adanmış kulu suçlu bulabilir ama daha üst yasa dikkate alındığında, Krishna şöyle der; eğer onların yasa çiğnemelerini takdirle karşılırsanız yükselirsiniz.

**ajñāyaivaṁ guṇān doṣān
mayādiṣṭān api svakān
dharmān santyajya yaḥ sarvān
mām bhajeta sa tu sattamaḥ**

Śrīmad-Bhāgavatam 11.11.32

Krishna der ki, "kutsal yazıtların kuralları Benim talimatımdan, Benim buyruğumdan gelir. Ama eğer bir kişi o kuralları Beni hoşnut etmek için çiğnerse daha iyi bir adanmış olarak kabul edilmelidir." Bazen, krala daha ileri derecede sadakat göstermek için kralın yasalarını ihlal etmek gerekir. O halde burada Tanrı yasaların üzerindedir. Tanrısallığın doğasını dikkate aldığımızda Krishna'nın, yasanın üzerinde olduğu sonucuna varmalıyız. Yasa bizler içindir. Ama Onun durumuna yasa uygulanamaz. O mutlaktır. Kişi Mutlak ile gerçek bağlantıya girince, sıradan insanlar için yapılmış yasaları göz ardı etmemek mümkün değildir. Kuşkusuz bu daha üstün bir anlayış için söz konusudur. Bu demek değildir ki adanmışlar, adanmışlık adına, toplumu yöneten yasaları uygulamasınlar. Ama daha ileri bir anlayışla Krishna'nın herşey olduğunu anlamamız gerekir. O yasayı yaratandır, bazen de yasayı Kendisi çiğner; Kendisi için yasayı çiğnemeye hazır olanları da sever. Onun hizmeti için riske girmeye hazır olanlar, yasa çiğnemenin sonuçlarına katlanmaya hazır olanlar Krishna'nın gözdeleridir.

Krishna'nın tüm *vraja-lilā*sının yapısı budur. Vṛndāvana'da her türlü bireysel ve özel çıkar hesapları feda edilir. Vṛndāvana'da en üstün özveri mevcuttur, öyle ki her bir kişinin kendisiyle ilgili çıkarı ya da düşüncesi adak ateşine sunulur. O özveri aşamasına

geldiğiniz zaman Vṛndāvana'da doğum alabilirsiniz; daha önce değil. *Bhagavad-gītā*'nın ulaştığı sonuç budur.

**sarva-dharmān parityajya
mām ekam śaranam vraja
aham tvām sarva-pāpebhyo
mokṣaiṣyāmi mā śucaḥ**

Krishna der ki, "Bütün umutlarını tehlikeye atmalısın, herşeyi tehlikeye atmalısın, Benden başka umudun olmamalı. Kalbinde başka bir canlının varlığına tahammül edemem. Bana bazı niyetlerle gelmene tahammül edemem. Benim seninle olan ilişkim koşulsuz olmalıdır. Adanmış kulunun kalbindeki başka bir ilgiye tahammül edemem. Sadece tek bir ilgi vardır, o da Benim. Bütün sözde ilgilerini, umutlarını, herşeyi feda et. Ancak o zaman Benimle Vṛndāvana'da buluşabilirsin."

Öznel *Bhagavad-gītā*

Hem Vişvanātha Cakravarti Ṭhākura hem de Baladeva Vidyābhūṣana, *Bhagavad-gīta* üzerine yorum yapmışlardır; Jīva Goswāmī ise farklı ayetlerle ilgili kendi açıklamasını yaptı. Bhaktivinoda Ṭhākura da kendi açıklamasını getirdi ve *Bhagavad-gītā*'nın kendi yazdığı Bengalce çevirisine Baladeva'nın ve Vişvanātha Cakravarti'nin yorumlarını dahil etti. Śrīdhar Swāmī'nin yorumu, içlerinde özgün olanıydı; Śrī Chaitanya Mahāprabhu onun *Srīmad Bhāgavatam* ve *Bhagavad-gītā* yorumuna büyük takdir duymuştu.

Ben *Bhagavad-gītā*'nın bazı ayetlerine yeni bir ışık tutma girişiminde bulunmuştum. Daha önceki yorumcuların söylemiş oldukları şeylere dayanarak *Bhagavad-gītā*'da *mādhura-rasanın* gelişimini, hatta *parakīya-rasadaki* sevgili ilişkisini gösterdim. Yaptığım açıklamayı Bhaktivedānta Swāmī Mahārāj'la görüşürken ona şu soruyu sordum, "*Bhagavad-gītā*'da şu yere *madhura-rasayı* katarak şu yorumu yaptım. Ne dersiniz?" Bana şöyle dedi, "Daha fazla ne söylenebilir ki? Yorumun mükemmel doğrulukta."

Yine de orada vermiş olduğum, yepyeni bir kavramdı. *Gopilerin* Krishna'ya sevgili olarak adanmışlıklarını, *parakīyayı* şu ayet temsil ediyordu, *teṣām satata yuktānām... yena mām upayānti te*. Nasıl *Srīmad-Bhāgavatam*'da dört temel ayet varsa, *Bhagavad-gītā*'da da bütün özü içeren, *Bhagavad-gītā*'nın tüm ontolojik anlamını içeren dört temel ayet vardır.

Bhagavad-gītā'da dört özlü ayetten birincisi 10.8 aşağıdadır:

**aham sarvasya prabhavo
mattaḥ sarvaṁ pravartate
iti matvā bhajante mām
budhā bhāva-samanvitāḥ**

"Ben herşeyin kaynağıyım. Herşey (Mutlak Gerçeğin bütün kavramları ve hatta Bana ibadet bile) Benden yayılır. Bunu tam anlamıyla bilen bilge kişiler Bana *bhāva* ile, derin adanmışlığın vecdiyle ibadet ederler."

Burada, Krishna şöyle der, *aham sarvasya prabhavo, mattaḥ sarvaṁ pravartate*: "Herşey, Mutlak Gerçeğin bütün kavramları da dahil Benden yayılır." *Bhāgavatam*'da Mutlak'ın üç ana kavramı verilmiştir: Brahman, Paramātmā ve Bhagavān. Brahman Mutlak'ın herşeyi kapsayan yönüdür. Paramātmā Mutlak'ın herşeye nüfuz eden yönüdür, Bhagavān ise Mutlak'ın kişisel kavramı demektir.

Jīva Goswāmī, *Bhakti-Sandarbha*'sında Bhagavān'ın, Tanrı'nın Yüce Şahsiyeti'nin gerçek anlamını vermiştir. Bhagavān genel olarak "Her türlü enerjiye hükmeden" anlamına gelir. Her türlü enerjiyi Şahsen O kontrol eder. Vaikuṅṭha'nın Nārāyaṇa'sında bulunan Bhagavān kavramı budur. Ama Jīva Goswāmī, Bhagavān için son derece güzel bir açıklama getirmiştir. O, Bhagavān'ın *bhajanīya sarva-sad-guṇa-viśiṣṭha* anlamına geldiğini söyler; Bhagavān'ın yapısı öyledir ki Onunla temas kuran her ne ise, Onun cazip şahsiyetine karşı doğal bir hizmet eğilimi hisseder. O öylesine niteliklerle donanmıştır ki herkes Onun ibadetine, Onun aşkına kapılır. O herkesin aşkını cezbeder. Herkes Ona hizmet etmek ister — Bhagavān budur. O herkesin hizmetini cezbeden özelliklere sahiptir.

Yukarıdaki *Bhagavad-gītā* ayeti yorumuma, Jīva Goswāmī'nin bu özel açıklamasını ekledim. *Śrīmad-Bhāgavatam*'da Mutlak

Gerçeğin üç görünümü anlatılır. (Herşeyi kapsayan Brahman, her yere yayılan Paramātmā ve herşeyi kendisine çeken cazip mutlak kişi Bhagavān). Yorumumda Krishna'nın buradaki (*aham sarvasya prabhavo*) ifadesinin şu anlama geldiğini açıkladım; "Ben *svayam bhagavānım*, Tanrı'nın Özgün Şahsiyetiyim. Mutlak'ın bu üç anlayışının tümünün köküyüm. Ve Ben yalnızca herşeyi kapsayan mutlak Brahman'ın ve her yere nüfuz etmiş Paramātmā'nın değil, herkesin saygısına hükmeden, tüm enerjilerin efendisi Nārāyaṇa'nın da kaynağıyım. Ben onların hepsinin kaynağıyım: Ben *svayam bhagavānım*."

Bu şekilde *aham sarvasya prabhavo*'nun anlamını yorumlamış oldum. Ve bir sonraki satırda Krishna, *mattaḥ sarvaṁ pravartate* dediğinde buraya daha duyarlı bir şekilde konsantre olmalıyız. Krishna *sarvaṁ pravartate* der, "herşey Benden gelir." Bununla Krishna şöyle diyor, "Hatta Bana ibadet bile Benden gelir. Onu önce Ben açıklarım. Ben Kendim, Kendime ibadet ederim. Bunu *guru* şeklinde, Benim daha ince enerjim şeklinde yaparım. Bu enerji Benden başkası değildir. Ve Benim en ince enerjim ise Rādhārānī'dir. Ben Kendi enerjim vasıtasıyla Kendime ibadet ederim. Her devinim Benden başlar; hatta Benim ibadetim, Benim hizmetim bile, *guru* rolüm içinde Benim tarafımdan başlatılır. Bana doğru bir şekilde ibadet etsinler diye bunu topluma Ben açıklarım. Onun için guruya Bhagavān denir çünkü o Benden farksızdır (*ācāryaṁ mām vijānīyām*)."

Bhagavān'ın en ince enerjisi Rādhārānī'dir. O halde *guru*, en üstün anlayışa ve en üstün hizmet anlayışına göre Śrīmatī Rādhārānī'de temsil edilir. Sonra, Krishna şöyle der, "Bunu bilenler Bana ibadet edeceklerdir: *iti matvā bhajante mām*." Rādhārānī'nin Ona en üstün şekilde hizmet ettiğini kavram olarak anlayanlar, Rādhārānī'ye boyun eğerek Krishna'ya hizmet edeceklerdir. Buna *rādhā-dāsyam*, yani Śrī Rādhā'nın ilahî hizmeti denir. Ve ibadet eden kişi bu anlayışla Krishna'ya ibadet edecektir.

Yorumumda, *iti matvā bhajante mām* derken Krishna'nın niyetini bu şekilde ele aldım: "Bunu bilerek Bana ibadet ederler." Yani, "Bana ibadetin Benden geldiğini ve Benim en ince enerjimin Bana en iyi şekilde hizmet verdiğini bilenler, Benim en ince enerjimin yönetiminde Bana ibadet edecekler." Burada, *rādhā-dāsyam*'ın önemi karşımıza çıkar; Śrī Rādhā'ya hizmet, Rūpa Goswāmī'yi izleyenlerin en üstün amacı, *rūpānuga-gauḍīya-samprādaya* karşımıza çıkar. Krishna burada şöyle diyor, "Kişi, Bana en iyi şekilde ibadet edenin Benim en ince enerjim olduğunu bilerek, Benim birinci sınıf ibadetçimin (Śrī Rādhā'nın) yönetiminde Bana ibadet eder. Kişi bu düşünceyle Bana her zaman Benim en ince *śaktim* olan Śrīmatī Rādhārānī'nin yani Onu temsil eden Śrī Gurudeva'nın rehberliğinde ibadet eder. Bu şekilde, onlar Bana her zaman onların yönetiminde ibadet edeceklerdir, asla doğrudan ibadet etmeyeceklerdir." *iti matvā bhajante mām*'ın anlamı budur.

Krishna sonra *budhā bhāva-samanvitah* der. Burada *budhā* ince tinsel akla sahip olanlar (*sumedhasaḥ*) anlamına gelir. *Bhāgavatam*'da ince tinsel akla sahip olanlar bunu takdir edebileceklerdir (*yajanti hi sumedhasaḥ*) denmiştir. İnce tinsel akıl yukarıdan gelen iyi şansın (*sukṛti*) kaynaklanır; kişinin kendisi tarafından elde edilmez. O ince akla dayalı iç yönetim ve rehberlik sadece aşkın boyuttan yani *nirguṇa*'dan gelebilir. *Budhā*, "aşkın boyutla ya da *nirguṇa* ile doğrudan bağlantısı olan" demektir. O kişinin aklı bu *māyik* bölgeden gelmez; aksine ruhanî platformdan gelir. Bu ince noktaları sadece böyle biri takdir edebilir. *Bhāgavatam*'da bundan şöyle söz ediliyor:

**kṛṣṇa-varṇam tviṣākṛṣṇam
sāṅgopāṅgāstra-pārśadam
yajñaiḥ saṅkīrtana-prāyair
yajanti hi su-medhasaḥ**

"*Saṅkīrtana* sırasında, Śrī Chaitanya Mahāprabhu'ya ince tinsel zekaya sahip olanlar (*sumedhasaḥ*) ibadet ederler, başkaları değil."

Dolayısıyla *Bhagavad-gītā*'dan alınan bu ayet şu anlama gelir, "Adanmışlığı, *nirguṇa* dalgasının ürünü olan, inancı bu yanlış dünyasından derlenmemiş olan kişi Bana, *rādhā-dāsyam* yoluyla ibadet edecektir." Burada *bhāva-samanvitaḥ*, *rāga-samanvitaḥ* anlamına gelir yani onlar Krishna'ya *anuraga* ile aşkla ibadet ederler. Onların Krishna'ya olan yakınlıkları, Ona olan adanmışlıkları kurallarla yönetilmez; kutsal yazıtları katı bir şekilde uygulayarak ortaya çıkmaz, *bhāva*'dan, içsel ilhamdan kaynaklanır. Bu ibadete *rāga-marga* denir, kendiliğinden cezbolma yolu.

Kutsal yazıtlardaki kurallar kayıp ve kazanç hesaplarını içerir. Oysa *bhāva samanvitaḥ* ibadeti, kaybı veya kazancı dikkate almaz; Krishna'nın aşkı ve cazibesıyla doğal olarak akar. O *jñāna-śunya-bhakti*'dir, hesap kitaptan özgürdür, kâr ve zarardan bağımsızdır: *jñāna-karmādyanāvṛtam*.

Bhagavad-gītā'nın bütün mesajını içinde barındıran dört temel ayetten ikincisi (10.9) şöyledir:

**mac-cittā mad-gata-prāṇā
bodhayantaḥ parasparam
kathayantaś ca mām nityam
tuṣyanti ca ramanti ca**

"Benim adanmış kullarımın kalpleri ve zihinleri her an Benimle doludur ve Benim hakkımda konuşurken ebediyen zevk ve vecd deneyimlerler."

Burada, Krishna der ki, "Ben onların kalplerindeyim, onların düşüncesindeyim (*mac-cittā mad-gata-prāṇā*). Onların tüm yaşamları, tüm enerjileri Benim için harcanır, Benim için kullanılır. Onların *prāṇā-śakti*leri, yaşam enerjileri, Benim amacıma adanmıştır. İçsel olarak onlar hep Beni düşünürler ve bütün

enerjilerini Bana vakfederler ve dış olarak, aralarındaki anlayışı güçlendirmek için Benim hakkımda konuşurlar (*bodhayantaḥ parasparam*). Onlar kendi aralarında Benden söz etmeyi severler; başka şeyden söz etmezler. Özel yaşamda ve sosyal yaşantıda da Benden söz etmeyi severler, başka şeyden konuşmazlar. Ben onların konuşmalarının tek konusuyum (*kathayantaś ca mām nityam*). Ne yaparlarsa yapsınlar, nerede olurlarsa olsunlar — her yerde, onların konuşma konusu Benim."

Ve ardından Krishna şöyle der. "Onlar bundan büyük doyum alırlar (*tuṣyanti ca ramanti ca*)."
Tuṣyanti ca ramanti ca'nın iç anlamı şöyledir. Burada iki farklı mertebedeki adanmış anlatılıyor. Adanmışlığın *Vātsalya-rasa* ana baba olma hazzı dahil olmak üzere Krishna'nın adanmışları büyük doyum (*tuṣyanti*) hissederler. Ve bunun da üzerinde *mādhura-rasada* daha da üstün bir doyum (*ramanti*) deneyimlenir. Karı koca nasıl belli bir ilişki içinde zevk alırlarsa, Krishna'nın adanmışları da sadece Ondan söz ederek Onunla bağlantıda olunca vecd (*ramanti*) hissederler. Burada *āchāryalar*, *ramanti* sözcüğünün eş ilişkisine işaret ettiğini ve eş ilişkisi içinde olan adanmışların, Krishna'yla bağlantılı olarak karı koca arasındaki derin ilişkiyi deneyimleyebileceklerini kabul etmişlerdir. Onlar Krishna'yla beraberken eş ilişkisinin vecdini (*ramanti ca*) hissederler. Hatta sadece Krishna'dan söz ederken bile o vecdi hissederler. *Ramanti* sözcüğünün bu anlamı, Viśvanātha, Baladeva, Bhaktivinoda Ṭhākura tarafından farklı yerlerde açıklanmış ve hatta Śaṅkarāchārya tarafından bile kabul edilmiştir. O da *ramanti* sözcüğünün eş ilişkisine işaret ettiğini onaylar.

Daha sonra *Bhagavad-gītā*'nın bir sonraki özlü ayeti gelir (10.10):

**teṣām satata-yuktānām
 bhajatām prīti-pūrvakam
 dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ
 yena mām upayānti te**

"Kendilerini Bana adayarak hiç durmadan Bana ibadet edenlere Bana gelebilecekleri aklı veririm."

Bu ayetin bilinen anlamı böyledir, ama daha derin bir anlamı var. Burada Krishna şöyle der: "Kendilerini hiç ara vermeden sürekli Benimle meşgul eden, her an Benim içimde olan, Benimle bağlantıda bulunan (*satata-yuktānām*), Bana kalplerinde büyük bir aşkla ve saygıyla hizmet eden o kişilere, *dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ* — Bana gelecekleri aklı ilham ederim. Onlar Benimle daha yakın bir bağlantıda olacaklardır." Ama ben bunu gereksiz bir tekrar olarak gördüm. Krishna zaten *satata-yuktānām* yani "Onların adanmışlıkları sürekli; onlar her zaman Benimle bağlantı içindedirler," demişti. Eğer zaten Krishna ile bağlantıda iseler o zaman Krishna'nın "Onlar Bana gelecekler," diye neden tekrarladığını sorgulamamız gerekir.

Krishna, bu adanmışların sadece Kendisi hakkında konuştuklarını, sadece Onu düşündüklerini, sadece Onda doyum bulduklarını ve her an Onun hizmetinde olduklarını zaten söylemiş bulunuyor. O şöyle diyor, "Onlar hiç durmadan Benimle bağlantı içindeler ve kalpten gelen aşkla Bana hizmet ediyorlar." Onlar zaten kalpten gelen aşkla hizmet ediyorlar, ardından Krishna şöyle der, "Ben onlara Bana gelecekleri ilhamı vereceğim." (*mām upayānti te*). Bu gereksiz tekrardır. Onların Krishna'yla bağlantıda oldukları zaten söylendi, nasıl olur da tekrar "Ona gelirler"? Krishna'nın "Onlar Bana gelirler," ifadesini nasıl bağdaştırmak gerekir? Dolayısıyla, *mām upayānti te* sözcüklerinde daha derin bir anlam buldum. Genelde "onlar gelirler", anlamına gelen *upayānti* sözcüğünün *upapati* yani sevgiliye gönderme yaptığına işaret ettim. Dolayısıyla, *upayānti* — "onlar Bana gelirler" ifadesi, onlar Krishna'yı *upapati* yani sevgili olarak görürler anlamına gelir.

Toplum içerisinde bir yasal eş, *pati* vardır bir de sevgili, *upapati*. Krishna, Vrndāvana'da *gopiler* tarafından yasal eş olarak görülmez, efendi olarak, kalplerinin Lord'u olarak görülür.

Burada Krishna şöyle der, "Sürekli adanmış hizmete yoğunlaşmış olanlara Bana gelecekleri ilhamı veririm." Krishna burada hangi adanmışlara ilham verir? *Ramantilere*, en üstün adanmışların grubuna, Onunla eş ilişkisi bağlantısında olanlara, mükemmel *rasada* — *mukhya rasada* olanlara ilham verir, "Ben onlara, Beni sevgili, *upapati* olarak görerek Bana gelme ilhamı veririm." Burada Krishna şöyle der, *bhajatām prīti-pūrvakam*: bunun anlamı *prema*'dır, ki o da genelde *mādhura-rasada*, eş ilişkisinde bulunur. O halde bu ayetin gerçek anlamına göre, Krishna Kendisiyle eş ilişkisi içinde olanlara Kendisini sevgili, *upapati* olarak görmeleri için ilham verir. Ve Ona nasıl gelirler? O onlara, toplumsal veya kutsal yazıtlarla ilgili talepleri hiç dikkate almadan, Kendisine gelecekleri ilhamı verir. Böylece *gopiler*, Onun tarafından verilen içsel ilhamla, kutsal yazıtların ve toplumun kurallarını çiğneyerek ve kendi eşlerini bile aldatarak Krishna ile sevgili ilişkisinde (*parakīyā*) bir araya gelirler.

Krishna'nın pozisyonu mutlaktır ve Kendisi uğruna herşeyi çiğneyebilenlerin adanmışlıklarından daha fazla tad alır. Ve bu mesajla, adanmış kullarına kalpten ilham verir: "Dış olarak toplumun ve kutsal yazıtların taleplerini yerine getirmen gerekir ama Benim pozisyonum kutsal yazıtların üzerinde ve yukarisindedir. Benim pozisyonum, toplumsal yasaların ve kutsal yazıtlardaki yasaların size yapmanızı söylediği şeylerden üstündür. Ben *Vedaların* ve diğer herşeyin üzerindeyim. *Vedalar* Benim sıradan insanlar için verdiğim yönergelerdir. Onların yönergeleri Benden sapmış olanlar için düzenlenmiştir. Toplum ise günahkârlar için verilen o yönergelerin rehberliği altındadır. Ama Benim herşeyle olan ilişkim özle ilgilidir; kutsal yazıtların ve toplumun yasalarından bağımsızdır. Ben kimseden onay talep etmiyorum. Benim herşeyle olan bağlantım bütün denklemlerdeki sabit sayı gibidir. Ondaki kaçınmak asla mümkün değildir. O halde geçmiş yaşantının bağlantılarından gelen talepleri göz ardı etmeli ve Bana gelmelisin. Başka birşey yap-

ma özgürlüğün yok. Adanmışlık yapın senden Bana gelmeni talep ettiği zaman özgür değilsin. Kalbin Bana gelmek zorundadır."

Bu *upapatid*dir, sevgiliye adanmadır. Vṛndāvana'daki adanmışlık, *vṛndāvana bhajana* sevgiliye adanmadır: *yena mām upayānti te*. Dolayısıyla Krishna burada, *ramanti* olanlara yani Kendisiyle zaten karı koca ilişkisine eğilimi olanların kalplerine özel duygu ve ilham verdiğini ve onların da Kendisine *upapati*, sevgili olarak geleceklerini söyler. Burada Krishna aslında şöyle der, "Bu sevgiliye adanma öylesine yücedir ki hem toplumun hem de kutsal yazıtların kurallarını aşar. Herşeyden bağımsızdır. Benimle olan bağlantı düşünebildiğiniz herşeyden bağımsızdır. Son derece içten ve doğaldır. Kutsal yazıtların veya toplumun onayını gerektirmez. Toplum içinde kutsal yazıtların ve toplumun geleneklerine göre yaşayabilirsiniz ama içten içe Benimsiniz. *Yena mām upayānti te*, bu adanmışlara verdiğim özel yönerge veya doğa ya da içgörü budur."

Bir başka deyişle, bu adanmışlar bir ikinci *patinin* yani eşin onlarla Krishna'nın arasına girmesine izin vermezler. Toplumsal yasaların veya kutsal yazıtların kuralları dahilinde olsa bile, ikinci birşeyin araya girmesine katlanamazlar. Onların adanmışlıkları öylesine yücedir ki, bütün *Vedalar* bu düşüncenin, bu ilahî pozisyonun peşindedirler.

**āsām aho caraṇa-reṇu-juṣām ahaṁ syām
vṛndāvane kim api gulma-latauśadhīnām
yā dustyajam sva-janam ārya-patham ca hitvā
bhejur mukunda-padaṁ śrutibhir vimṛgyām**

Śrīmad-Bhāgavatam 10.47.61

"*Gopilerin* en yüce adanmışlıklarına *Vedalar*da değinilse de, onların ne kadar yüce olduklarını şimdi anlayabiliyorum. Ah, *gopilerin* lotus ayaklarının tozunu başımın üzerine koymak için

ne zaman Vṛndāvana'da bir sarmaşık olarak doğum alacağım? O ulu ruhlar Krishna'nın kutsal lotus ayaklarına sığınmak için toplumdun, dostluktan, aşktan, akrabalarından ve hatta Vedik ilkelere bile vazgeçtiler. "

Burada birşeye değinmek gerekiyor: *parakīyā-bhāva* daha kapsamlı bir uygulama alanına sahiptir. *Parakīyā-bhāva* sadece sevgili adanmışlığı anlamına gelmez. Kutsal yazıtların ve toplumun kurallarını, "onaylanmayan" bir ilişki uğruna çiğneme duygusu sadece *mādhura-rasada* yani eş ilişkisinde mevcut değildir. *Parakīyā* sözcük anlamı olarak "başkasına ait" demektir. *Vātsalya-rasa*, ebeveyn sevgisi ve *sakhya-rasa*, arkadaşlık da *parakīyā* duygularıyla aşılabilir. *Rāga-marga'yı* izleyenlere göre aşkın yöntemi budur.

Yaśodā'nın durumunda, *parakīyā* aşağıdaki forma bürünür: Yaśoda şöyle der, "Bazıları Krishna'nın benim oğlum olmadığını söylüyorlar. Devaki'nin oğlu olduğunu söylüyorlar." Bu duygu onun Krishna'ya olan sevgisini artırır, çünkü o zaman şöyle düşünür, "Onu her an kaybedebilirim." Bu düşünce Krishna'ya karşı daha yoğun sevgi yaratır. Hizmetindeki sevgiyi artırır.

Sakhya-rasada da, *parakīyā* duyguları mevcuttur. "Bazı kişiler Krishna'nın Mathurā'dan geldiğini ve tekrar Mathurā'ya gideceğini söylüyorlar. O bize ait değil; o sadece bizim arkadaşımız değil." Sığır çobanı çocukların zihinlerini bu korku doldurur ve endişe duyarlar; şöyle düşünürler, "Onu her an kaybedebiliriz." Dolayısıyla bu duygusallık Ona sunulan dost hizmetini daha da yoğun yapar. Bu açıdan, Vṛndāvana'daki duygu bütünüyle *parakīyā*dır.

Hizmetkârlık ruhunda yani *dasya-rasada* da buna benzer duygusallık bulunur. Adanmışlar şöyle hissederler, "Bazıları Krishna'nın Madhurā'dan geldiğini, Vasudeva'nın oğlu olduğunu söylüyorlar. Burada sadece bir süre kalacakmış; bizler gibi sıradan biri de değilmiş." Vṛndāvana'da aşağı yukarı bu

düşünce geçerlidir. Bu nedenle, *parakīyā* sadece *mādhura-rasada* mevcut değildir; Krishna hepsini aynı duygusallığın tutsağı edebilir.

*Mādhura-rasada*ki *parakīyā* çok özel birşeydir. Özelliği şuradan kaynaklanır; *mādhura-rasada*ki *parakīyā*da kutsal yazıtlara ve topluma karşı çıkış daha fazladır. *Gopīler* için ise karşı çıkış değildir. *Mādhura-rasada* onlar hem *Vedaların* hem de toplumun yönergelerini çiğnemek zorundadırlar – o büyük riski göze almalıdırlar. Diğer *rasalarda* sadece şu korku vardır, "Krishna'yı sürekli elimizde tutamayabiliriz, buradan gidebilir, O bizlere ait değil..." Bu kuşku onların hizmetlerinin yoğunluğunu artırır ama *mādhura-rasada* onlar *Vedanın* ve toplumun pozitif yönergelerini çiğnemek zorundadırlar. Bu otoritelere karşı çıkmalıdırlar, adeta günah işleme riskini göze almalıdırlar. *Mādhura-rasada*ki *parakīyā*nın özel yapısı budur, bu bakımdan adanmışlığın yoğunluğu en üst durumdadır. Dolayısıyla, Krishna'nın, *ramanti* olanlara yani Kendisiyle eş ilişkisi bağlantısında olanlara özel gönderme yaparak sözünü ettiği *parakīyāya* (*yena mām upayānti te*) yönelen ilham *Vṛndāvana*'daki bütün hizmetkârlarda mevcuttur.

Nihayet, *Bhagavad-gītā*'daki dört özlü ayetten sonuncusuna geldik. 10.11:

**teṣām evānukampārtham
aham ajñāna-jam tamah
naśayāmy ātma-bhāvastho
jñāna-dīpena bhāsvatā**

Krishna der ki, "Onlara özel merhamet göstermek için, onların kalplerine girerim ve bilginin lambasıyla cehaletlerini yok ederim. "

Bu ayetin içsel anlamını çıkarmak çok daha zor. *Teṣām evānukampārtham* sözcükleri iki şekilde yorumlanabilir. Dış

yorumu göre Krishna adanmış kullarına ilgi gösterir. İç yorumu göre ise Krishna şöyle der, "Ben onların ilgisini istiyorum: Ben daha üstün mertebenin ilgisinin özlemini duyuyorum." *Bhāgavatam*'da (10.82.44) Krishna şöyle der:

**mayi bhaktir hi bhūtānām
amṛtatvāya kalpate
diṣṭyā yad āsīn mat-sneho
bhavatīnām mad-āpanaḥ**

"Benim sevgili *gopilerim*, Bana bağlanmış olan herkes kendisini şanslı sayar ve o sayede ebedî nektar yaşamına ulaşır. Ama kabul etmeliyim ki Ben Kendimi en şanslı addediyorum çünkü kalplerinizde bulunan harikulade sevgiyle bağlantı kurdum."

Yine de paradoks şudur ki bunca kederden ve kendilerini sürekli Krishna'yla meşgul ettikten sonra Krishna o üst adanmışlara saf bilgi verdiğini söylüyor gibi görünüyor ve onlar o bilgiyle Brahman'a ulaşarak kurtuluş elde ediyorlar. Śaṅkarāchārya'yı izleyenlerin ileri sürdükleri nokta budur. Ama ben bunu başka yönden ele aldım.

Jñāna-dīpena zorlu bir ifade; "Ben onları bilgiyle aydınlatırım" – bu yüzden, ben başka bir yorumda bulundum: Krishna'nın adanmış kulları tarafından hissedilen ayrılık acıları en aşırı düzeye ulaşınca, Krishna birdenbire gelir ve kendisini gösterir. Örneğin, Śacīdevī, Nīmai için yemek pişirirken ayrılık duyguları had safhaya ulaşır ve sonra Onun lütfuyla, Nīmai'nin geldiğini ve *prasādam* aldığını net olarak görebilir. Aynı şekilde Vṛndāvana'da ayrılık acıları en üst dereceye ulaşınca, adanmışlar birdenbire şunu görebilirler; "Krishna burada bizimle beraber." O halde Krishna merhametiyle görüldüğünü ve onların cehaletlerini, onların *ajñānalarını* yok ettiğini söylerken demek istiyor ki, adanmışlar Benden ayrı oluşun deneyimini

yaşarken önlerinde belirip ayrılık nedeniyle duyumsadıkları karanlığı yok ederim. O merhametinden ötürü onlara besin sağlar. Ve bu tür ilaç uygulanınca, onlar yollarına devam edebilirler. Onun adanmış kulları Vṛndāvana'da ayrılık acısı hissettikleri zaman O bazen gelip Kendisini onlara göstermek zorunda kalır, "Ben aranızdayım. Sizleri terketmedim." İlahî bilginin ışığıyla karanlığı kovmak bu anlama gelir: *jñāna-dīpena bhāsvatā*. Burada cehalet sözcüğü veya *ajñāna*, *jñāna-śunya-bhakti* yani bilgiden bağımsız adanmışlık demektir. Adanmışlar kendilerinin, *līlān*ın yani Yüce Tanrı'nın oyunlarının birer parçası olduklarını düşünmezler. Hayır; onların adanmışlıkları bu türlü hesap kitaptan yoksundur. Bu *jñāna-śunya-bhakti*'dir; en masumdur.

Burada Krishna şöyle der, "Adanmışlarımla hissettikleri ayrılık acısına katlanamam. Onlara koşmalı ve göstermeliyim, "Buradayım, anne. Görüyor musun? Buradayım, yemek yiyorum." Bazen Śacīdevī, Deity için yemek hazırlar ve sunduktan sonra hepsinin yok olduğunu görür. O zaman şöyle düşünür, "Bu bir rüya mıydı? Nimai'yi gördüm. *Prasāda* yiyordu ve kuşkusuz kaptı hiçbir şey kalmadı. Oysa Nimai gideli çok zaman oldu. Öyleyse bu *prasāda*'yı kim yedi? Gördüğüm şey neydi? Bir rüya mıydı? Yoksa bir köpek mi gelip yedi? Ya da bugün yemek yapmadım da unuttum mu? Belki de *bhoga*'yı Bala Gopāla deity'ye vermedim. Ne yaptım peki?"

Böylece, Śacī'nin akli karışır. Bu onun *ajñāna*'sı, onun "cehaleti"dir. O zaman Śrī Chaitanya annesine bir adanmış kul gönderir, ona şöyle dedirtir, "Anneme şunları söyle: böyle şeylerin olduğu günlerde Ben gerçekten de oraya giderim; onun elinden yemek alırım. Bu bir rüya değildir. Anneme bunu hatırlat ve onu teselli et. Ona benim geldiğimi ve onun pişirdiği *prasādam*'ı yediğimi söyle. Ona böyle olduğunu söyle."

İşte, *Bhagavad-gītā*'daki dördüncü özlü ayetin anlamı da budur: Krishna merhametiyle adanmış kullarının ayrılık karan-

lığını yok eder. Bizlere Krishna'yı hatırlatanlar ve böylece Ondan ayrı olmaktan doğan karanlığı kaldıranlar ise gerçek hümanistlerdir. Onlar en üstün çareyi dağıtırlar. *Gopiler* Krishna'ya şöyle derler: "Senin tarafından yaratılan bu acıyla kıvrıyoruz. Oysa Senin oyunlarınla ilgili mesajlar bize yaşam ve besin sağlıyor. Bunları duymaya can atıyoruz; o zaman yaşam bulduğumuzu hissedebiliriz. Senin verdiği güvence ve teselli dışında ilaç yoktur: yanan kalbin acılarından bizi sadece o kurtarabilir." Onların *Śrīmad-Bhāgavatam*'daki ifadeleri budur (10.31.9):

**tava kathāmṛtaṁ tapta-jīvanam
kavibhir īditaṁ kalmaṣāpaham
śravaṇa-maṅgalam śrīmad-ātataṁ
bhuvī gṛṇanti ye bhuridā janāḥ**

"Ah Krishna, bu dünyada hiç durmadan acı çekiyoruz, oysa sadece Senin sözlerinin ve oyunlarının nektarını duymak bize can verir ve dahası günahkâr tepkilerimizin hepsini yok eder. Bu tür duyma kutsaldır ve bizi manevî zenginlikle doldurur. Tanrı Katının bu mesajını aktaran kişiler insan toplumu için en büyük sosyal yardımı yapıyorlar ve aslında onlar en yüce hümanistlerdir."

Gāyatrī Mantra

*Brahma gāyatrī*nin anlamı bizleri *Śrīmad-Bhāgavatam*'ın ana fikrine götürmelidir. *Gāyatrī mantra* ve *Śrīmad-Bhāgavatam* bir ve aynıdır. *Vedānta-sūtranın* özüdür. *Śrīmad-Bhāgavatam gāyatrī*'nin detaylı yorumudur:

**artho 'yam brahma-sūtrāṇām
bhāratārtha-vinirṇayaḥ
gāyatrī-bhāṣya-rupo 'sau
vedārtha-paribr̥hitaḥ**

Garuḍa Purāṇa

Gāyatrī mantranın anlamının *Śrīmad-Bhāgavatam* doğrultusunda olması gerekir. Bunun nasıl mümkün olduğunu incelersek *gāyatrī mantrayı* *Śrīmad-Bhāgavatam*'a götüren basamakları bulacağız.

Gāyatrī ne anlama gelir? *Gāyatrī* sözcüğü iki Sanskrit sözcükten: *gānat* (şarkı olarak söylenen) ve *trāyate* (kurtuluş sağlayan) sözcüklerinden oluşur. Bu, "Kurtuluşumuzu, özgülüğümüzü, azad oluşumuzu elde edebileceğimiz bir çeşit şarkı," demektir. *Gāyatrī veda-mātā*, *Vedalar*'ın annesi diye bilinir. *Gāyatrī* tüm Vedayı doğurmuştur. Eğer Vedik çıkarımı, en yoğun özlü sözden en kapsamlı ifadeye kadar inceleyecek olursak onun *om̐kara* ile: Vedik *om̐* hecesiyle başladığını

görürüz. O gerçek, *gāyatrī mantra* olarak ifade edilir, sonra *Vedalar* formunda görünür, daha sonra ise *Vedānta-sūtra* formunda ortaya çıkar. Ve nihayet, Vedik çıkarım en mükemmel ifadesine *Śrīmad-Bhāgavatam*'da ulaşır. Vedik bilginin anlamı ve amacı bu doğrultuda geliştiği için *gāyatrī mantra* kendi içerisinde *Śrīmad-Bhāgavatam*'ın anlamını yani Tanrı Katının Krishna kavramının en üstün kavram olduğunu barındırmak durumundadır.

Gāyatrī mantranın anlamı bu olmalıdır ancak buradaki sorun *Śrīmad-Bhāgavatam*'ın (Krishna kavramının) *gāyatrī*'nin rahminden nasıl çekilip çıkarılacağı sorunudur. Jīva Goswāmī'nin bu türlü bir yorumda bulunduğunu duymuştum ama nerede yazılı olduğunu bulamamıştım. *Gāyatrī*'ye Krishna bilinci doğrultusunda anlam verdiğini duymuştum. Herneyse, içimde Krishna kavramıyla ilgili anlamı çıkarma eğilimi uyandı.

Gāyatrī'nin genel anlamı "özgürlük bahşeden şarkı'dır." Özgürlüğün pozitif bir anlamı olmalıdır. Özgürlük negatif taraftan kurtuluş değil, pozitif kazanım olmalıdır. *Śrīmad-Bhāgavatam*'da şu açıklama yapılmıştır: *muktir hitvānyathā rūpaṁ svarūpena vyavaśthitih* — mümkün olan en üstün pozitif pozisyonu elde etmediğimiz takdirde ve elde etmediğimiz sürece, gerçek *mukti*, gerçek kurtuluş gerçekleşmez. Salt negatif boyuttan geri çekiliş özgürlük olarak adlandırılmaz. Hegel, yaşamımızın hedefinin self-determinasyon (kendi geleceğini belirleme) olduğunu söylemiştir. Bizler organik bütün içindeki normal işlevimizi belirlemek zorundayız — bu salt negatif taraftan azad oluş değil, hizmet ülkesinde pozitif bir işleve katılmaktır. Yaşamın en üstün kazanımının bu olduğu kabul edilir. *Gāyatrī*'nin gerçek anlamı budur.

Gāyatrī sözü Sanskrit dilindeki iki kökten gelir: *gānat* ve *trāyate*. *Trāyate* son mertebeye pozitif ulaşma demektir (*sva-rūpena vyavaśthitih*). Ve *gānat* salt ses değil, müzikal ses anlamına gelir. Bize en üstün pozitif özgürlüğü bahşeden o

müzikal ses, Śrī Chaitanya Mahāprabhu'nun *sañkīrtana*'sına ve Śrī Krishna'nın flüt-ezgisine dikkat çeker.

Brahma-gāyatrī mantranın anlamı şöyledir: İlk sözcük *om*-dur. *Om* herşeyi içinde barındıran tohum mantradır. Bir sonraki sözcük *bhūr*dur. *Bhūr* nerede olduğumuzu gösterir, Bhū-loka, deneyimlerimizin dünyası. Daha sonraki sözcük *bhuvaḥ*. Bhuvar-loka zihinsel kazanım dünyasıdır. Deneyimimizin dayanağı, arka planıdır. Şu an içinde bulunduğumuz deneyim pozisyonumuz, zihinsel kazanımımızın sonucudur. Buradaki deneyim dünyasında bulunuyor olmamız tesadüf eseri değildir; geçmiş *karmamızla* bu pozisyonu elde ettik. Fiziksel alan, şu an içinde olduğumuz deneyim dünyası, geçmiş zihinsel dürtülerin sonucudur. Ve geçmiş *karmanın* ince dünyası, zihinsel alan Bhuvarloka diye bilinir.

Mantrada bir sonraki sözcük *svaḥ*'tır. Bhuvarloka'nın üzerinde Sva-loka vardır. Zihin dünyası (Bhuvarloka), kabul ve red anlamına gelir: ne yapmalı, ne yapmamalı — "Bunu seversim, onu sevmem." Halbuki Sva-loka karar boyutudur, akıl dünyasıdır (Buddhiloka). Aklımız bize şöyle der, "Bundan hoşlanabilirsin ama yapma, aksi halde kaybeden olursun." O boyut, muhakeme boyutu Sva-loka diye bilinir. Böylece, bu maddesel dünya üç genel katmandan oluşur; *bhūr*, fiziksel dünya, *bhuvaḥ*, zihinsel dünya ve *svaḥ*, akıl dünyası.

Kuşkusuz daha detaylı bir analiz, yedi tabakanın varlığını açığa çıkaracaktır: *Bhūr*, *Bhuvaḥ*, *Svaḥ*, *Mahā*, *Jana*, *Tapa* ve *Satyaloka*. Bu konu Sanātana Goswāmī tarafından *Bṛhad-Bhāgavatāmṛtam*'da detaylarıyla ele alınmıştır. Burada bu yedi katman üç deneyim boyutunda özetlendi: fiziksel, zihinsel ve akılsal. Bu üç deneyim boyutu *tat* sözcüğü ile özetlenir.

Brahma-gāyatrī'deki bir sonraki sözcük *savitur*'dur. *Savitur* genelde *sūrya*, güneş demektir. Ve güneş ise simgesel olarak gösteren veya aydınlatan demektir: görmemizi sağlayan şey. Bu dünyadaki üç kaba ve ince katman bize özel birşey vasıtasıyla,

savitur vasıtasıyla gösterilir. Peki o nedir? Ruhtur. Aslında dünya bize güneş vasıtasıyla değil ruh vasıtasıyla gösterilir. Bize gerçekten de idrak veren ve kaba şeyleri görmemize izin veren nedir? Görmemize yardımcı olan, aslında güneş değildir: bizler ruhun yardımıyla görürüz. Bu *Bhagavad-gītā*'da mevcuttur (*yathā prakāśayaty ekaḥ kṛtsnam lokam imam raviḥ*). Ruh aynı güneş gibi bize bu dünyayı gösterir. Gözlerimize rengi güneş gösterebilir, ses dünyasını kulak gösterebilir, dokunma dünyasını ise el gösterebilir. Ama aslında merkezde ruh vardır. Bu dünyaya ışık tutan, bizim çevreyi, algılama dünyasını kavramamızı sağlayan ruhtur. Her türlü algılama yalnız ruh sayesinde mümkündür. Burada, genellikle güneş demek olan *savitur* sözcüğü, yalnızca ruh anlamına gelebilir, çünkü ruh bize aynı güneş gibi herşeyi gösterir.

Bhūr, fiziksel boyut, *bhuvah*, zihinsel boyut ve *svah*, akıl boyutu ile temsil edilen varoluşumuzun yedi katmanı, burada bir tek mevcudiyete indirgenmiştir: *tat* — "o." "O", güneş yani buradaki anlamıyla ruh tarafından gösterilir. Buradaki ruh bireysel ruh demektir. Bu dünyanın nedeni bireysel ruhtur. Zihin dünyanın içerisinde değildir ama dünya zihin içerisinde. Berkeley dünyanın zihinde olduğunu söyledi. Burada herşeyin güneş yardımıyla görüldüğü belirtiliyor. Eğer güneş yoksa herşey karanlıktır — hiçbir şey görülemez. O halde ışık olmadan hiçbir şey görülemez. Ve daha ileri bir anlamda, ışık ruh anlamına gelir. Ruh öznedir ve ruhun nesnesi ise bu dünyadaki yedi deneyim boyutudur.

Gāyatrī mantra'daki bir sonraki sözcük *varenyam*'dır. *Varenyam*, *pūjya* demektir: ibadet edilen, saygın. Bu da gösteriyor ki, ruh bu boyutta yani nesnel dünyada özne olduğu halde, ruhun saygı göstermesini ve ibadet etmesini gerektiren bir başka ülke vardır ki o da Süper ruh alanıdır.

Aşkın varoluşun o tapılması boyutu *bhargo* diye bilinir. *Bhargo* süperöznel alan, Süper ruhun alanı demektir. *Śrīmad-*

Bhāgavatam'ın ilk ayeti bundan söz eder: *dhāmnā svena sadā nirasta-kuhakaṁ satyaṁ paraṁ dhīmahi*. Śrīla Vyāsadeva burada bambaşka bir dünyayı ele alacağını söyler; Onun saf ihtişamı öylesine yücedir ki, kendi ışınıyla bütün yanlış algılamalar bir kenara itilir. Özne ruhtur ve ruhun nesnesi ise bu deneyim dünyalarıdır. Ve süperözne ise öznedenden, ruhtan üstün olan saygın bölgedir — süper öznel bölgedir.

Bhargo sözcüğü "ruhtan daha ince" ve "ruhtan daha önemli bir pozisyona sahip" anlamına gelir. O halde bu Süper ruhtur, Paramātmā'dır. Kuşkusuz, genel anlamda, *bhargo* ışık demektir. Bir X-ışını sıradan gözün göremediği şeyi bize nasıl gösterirse, *bhargo* da *svarūpa-śakti*'dir: daha üstün, ruhu açığa çıkarabilecek daha güçlü ışıktır. Ve o enerji — *bhargo* — kime aittir? *Deva*'ya aittir. *Deva* sözcüğünün anlamı nedir? *Deva*, "güzel ve oyunbaz olan" anlamına gelir, yani Śrī Krishna: Güzel Gerçek. O ayırt edilmez bir unsur değildir, *līlā* ile, oyunlarla doludur. *Deva* oyunların ve güzelliğin birleşmiş halidir ve bu da Krishna demektir.

Onun ülkesi *bhargo*'dur, ışıl ışıldır ve *varenyam*'dır, *jīva*-ruh tarafından saygı gösterilmelidir. *Svarūpa-śakti*'nin yapısı nedir? *Vaibhava*'dır, Śrīmatī Rādhārānī'nin uzantısıdır. O Krishna'ya hizmet etmek için hizmetin bütün sorumluluğunu ve enerjini elinde tutar. *Bhargo*, *vaibhava* kadar yani Śrīmatī Rādhārānī'nin bedeninin uzantısı kadar önemlidir. O Krishna'nın hizmeti için herşeyi içerir. *Bhargo* Mahābhāva'yı, yönetilen eşi temsil eder; *deva*, Krishna ise *Rasarāja*'dır, yöneten eşidir.

Gāyatrī mantrada bizden şu istenir, *bhargo devasya dhīmahi*: "gel meditasyon yap." O adanmışlık boyutunda ne tür meditasyon mümkündür? Soyut meditasyon değil, hizmetin geliştirilmesi — *kṛṣṇānuśīlanam*. *Dhīmahi*, "kendiliğinden varolan akışa, Vṛndāvana'daki adanmışlık akıntısına katılmak" anlamına gelir. Ve sonuç ne olacaktır (*dhiyo yo naḥ pracodayāt*)? Gelişme kapasitemiz artacaktır. Biz hizmet ettikçe, karşılık olarak hizmet

etmek için daha büyük kapasiteye ve arzuya sahip olacağız — bankadaki kapitale faiz eklenmesi gibi (*dāsa kari'vetan more deha prema-dhana*). Bu şekilde, bizim adanmışlık ilkemiz tekrar tekrar artış gösterecektir. *Dhīmahī, ārādhana* yani ibadet demektir. Onu *ārādhāna, pūja, sevā* — ibadet, tapınma, aşkla yapılan hizmet olarak açıklamak gerekir. *Dhī* sözcüğü, genelde aklımız yardımıyla geliştirdiğimiz şey anlamına gelen *buddhi* sözcüğünden alınmıştır. Oysa buradaki, *dhī*, hizmeti geliştirmemiz için bu mekâna inen o saygın akla bir göndermedir. O halde *dhīmahī* soyut meditasyon değil adanmış hizmet anlamına gelir. *Gāyatrī mantranın* temel anlamı budur.

Gāyatrī, kurtuluşa götüren şarkı, aynı zamanda *saṅkīrtana* demektir. *Kīrtana* da şarkı olarak söylenir ve bizi en üstün hedefe doğru geliştirir. Śrī Chaitanya Mahāprabhu'nun *saṅkīrtana*'sı bizleri en üstün hizmet pozisyonundaki yerimize yerleştirir. O halde, *brahma-gāyatrī* Mahāprabhu ile bağlantılı olarak Krishna-*kīrtana* anlamını kazanır. Ardından da Vṛndāvana'ya ve flüt-*kīrtana*'ya ulaşır. Ve bizler Vṛndāvana'ya girince, orada Krishna'nın tatlı flüt sesi, Tanrı'nın bütün hizmetkârlarını kendilerine ait işleriyle görevlendirir. Flüt çaldığı zaman, *gopīler* ve diğerleri, kendi görevlerine yönelirler. Gece vakti, *gopīler* flüt sesini duyunca, şu düşünceyle Yamunā'ya koşarlar, "Ah, Krishna orada." Ve Yaśoda, Krishna'nın flüt sesini duyunca şöyle düşünür, "Oğlum orada. Yakında eve gelir." Böylelikle flütün sesi, Lord'un bütün hizmetkârlarını kendi yerlerine yerleştirir ve görevlerine özen göstermeleri için ilham verir.

Sanskrit dilindeki *gāyatrī mantra* yorumumda, şöyle yazmışım, *dhīrārāadhanam eva nānyadīti tad rādhā-padaṁ dhīmahī*: Diğer bütün hizmetler tam olarak Rādhīka'yla temsil edilir. Hepsi, aynı dallar gibi Onun parçasıdır. *Mādhura rasa* en baş *rasadır, mukhya-rasadır*, bütün rasaların karışımıdır. Śrīmatī Rādhārānī, Mahābhāva'dır — O bütün hizmet yaklaşımını temsil eder.

Gāyatrī mantra olarak ifade edilen Śrī Krishna'nın flüt şarkısı, bizlere hizmetimizi hatırlatıyor ve bizleri hizmetimizle görevlendiriyor. Hizmetimiz nedir? Hizmetimiz kendimizi Śrīmatī Rādhārānī'nin hizmetine teslim etmektir — Rādhārānī'nin önerisini kabul etmektir. *Gāyatrī mantra* bizleri Śrīmatī Rādhārānī'nin lotus ayaklarına özen göstermemiz konusunda, Ona itaat etmemiz konusunda uyaracaktır — Śrī Rādhā'nın hizmeti budur. Dolayısıyla, *gāyatrī mantranın* anlamından *rādhā dasyam*, kendi geleceğini belirleme (*svarūpena vyavasthitih*) çıkarılmıştır.

Bu arada, *vātsalya* ve *sakhya rasadaki* kısmî roller özgün *mādhura rasanın*, eşler arası sevginin parçalarıdır. *Vātsalya rasadaki* adanmış kul, Nanda ve Yaśoda'ya hizmet edecektir, *sakhya rasadaki* adanmış ise Śrīdāma ve Sudāma'ya hizmet edecektir ama nihai olarak bütün sistem tek bir kavram olarak Rādhārānī'nin içindedir.

Rādhā-dāsyam, Śrīmatī Rādhārānī'ye hizmet, *gāyatrī mantra*'dan çıkarılacak nihai anlamdır. Yaşamımızın en yüce hedefi budur. Aksi düşünülemez. *Śrīmad-Bhāgavatam* *Vedalardan*, *Upaniṣadlardan* ve pek çok kutsal yazıttan çıkarılacak nihai veya en gelişmiş tanrı kavramıdır. Vahyolunan gerçek, doruk noktasına, en yüksek pozisyonuna *Śrīmad-Bhāgavatam* tarafından verilen kavramda ulaşır. *Śrīmad-Bhāgavatam* bize en üstün farkındalığın, kendi geleceğini belirlemenin, Śrīmatī Rādhārānī'nin hizmetinde bulunacağımı — onun rehberliğinde Śrī Krishna'ya hizmet edebileceğimizi öğretir. Bizler Onun hizmetiyle doğrudan bir ilişkinin özlemi içindeyiz.

O halde, *bhargo* sözcüğünün içsel anlamı ve açıklaması nedir? *Bhargo vai vṛṣabhānuja-ātmā-vibhava-eka-ārādhana-śrī-pūram*. *Bhānu* güneş veya "ışığıyla bize gösteren" demektir. Rādhārānī, Vṛṣabhānu'nun kızıdır. Onun için *bhānu* sözcüğünü seçtim. Onun kişisel öz-yayılmı için *vaibhava* sözcüğünü kullandım. *Vaibhava* "dışarıya çıkan" veya "öz-yayılmı" demektir.

Prābhava merkezde olan, *vaibhava* ise dışsal uzantı demektir. *Svarūpa-śakti*'nin özü *Śrīmatī Rādhārānī*'dir ve *svārūpa-śakti*'nin tamamı *Śrīmatī Rādhārānī*'nin öz-yayılımıdır. Onun güzel hizmetinin kenti, yani Onun güzel hizmetinin ülkesi, mekânı *svārūpa-śakti*'nin tamamıdır.

Işınlar güneşten nasıl yayılırsa, tüm içsel enerji de Mahābhāva'nın, *Śrī Rādhikā*'nın yayılımıdır. O kendisini son derece güzel bir ışıltı alanı, içsel enerji alanı olarak geliştirmiştir ve bununla Lord'una hizmet eder. Bütün bu gerekli şeyler Ondan ortaya çıkar. O Lord'una hizmet etsin diye dışarı çıkarlar. Bütün içsel enerji, öz halinde yoğunlaştığı zaman bu Mahābhāvā'dır, *Rādhārānī*'dir. Ve *Rādhārānī* hizmet etmek isteyince, Kendisini sınırsız çeşitlilikte yayar. Ve Baladeva ve Yogamāyā'nın katkılarıyla, bütün ruhanî dünya, *Vṛndāvana*, *Mathurā* ve *Vaikunṭha* da dahil, *Śrīmatī Rādhārānī*'ye, *Śrī Krishna*'nın hizmetinde yardımcı olmak üzere gelişime uğrar.

Böylece, *gāyātrī mantradan*, *rādhā-dāsyam*; *Śrīmatī Rādhārānī*'ye hizmet anlamını çıkardım ve Sanskrit dilinde yazdığım ayetle ifade etmeye çalıştım.

Gaura Haribol!

Yazar Hakkında

Kutsal Lütufları Śrīla Bhakti Rakṣak Śrīdhar Deva-Goswāmī Mahārāj 1895 yılında Hindistan'ın Batı Bengal eyaletindeki Hāpānīya'da doğdu. 1927 yılında Gauḍīya Māth'ın kurucu-*ācāryası* ve yirminci yüzyılın başta gelen Vaiṣṇava alimi olan Śrīla Prabhupāda Bhaktisiddhānta Saraswatī Thākura'nın öğrenciliğine inisiye oldu. Śrīla Śrīdhar Mahārāj'ın kutsal yazıtlarla ilgili dehası, derin farkındalıkları ve Gauḍīya Vaiṣṇavizm'in adanmışlık ilkelerini harfî harfîne uygulaması, ona 1930 yılında vazgeçmişlik mertebesi olan *sannyāsa* ünvanını veren Śrīla Bhaktisiddhānta Saraswatī tarafından kısa zamanda fark edildi. Adı, *Bhāgavatam*'ın yorumcusu Śrīdhar Swāmīpāda'ya ithafen, *Bhakti Rakṣak Śrīdhar* yani "adanmışlık bekçisi" oldu.

Bhaktisiddhānta Saraswatī, onun Gauḍīya Vaiṣṇava çizgisini yanlış tanımlamalardan, sapmalardan korumaya özellikle uygun olduğunu görmüştü. Bhaktisiddhānta Saraswatī, onun Bhaktivinoda Thākura'yı öven, Sanskrit dilinde kaleme aldığı kompozisyonlardan birini okuyunca şöyle dedi, "Şimdi tatmin oldum, ben gittikten sonra hiç olmazsa bir kişi benim vardığım sonuçları (*bhakti siddhānta*) temsil edebilecek."

Śrīla Bhaktisiddhānta Saraswatī ayrıldıktan sonra, Śrīla Śrīdhar Mahārāj, kutsal Ganj kıyısında, Śrī Chaitanya Mahāprabhu'nun kutsal toprağı Nabadwīpa Dhāma'da Śrī Chaitanya Sāraswat Māth'ı, kendi tapınağını kurdu. Śrī Chaitanya'nın öğretilerini derinlemesine özümseydikten sonra özgün metinler yazmaya başladı. İlk eseri *Śrī Śrī Prapanna-jīvanāmṛtam*,

teslimiyetin kutsal yazıtlara dayalı etraflı bir incelemesidir. Kutsal Lütüfları sayısız şarkı, dua ve yorum yazmıştır. Bu önemli eserler arasında Bhaktivinoda Ṭhākura'nın *Śaraṇagati* yorumu, *Bhagavad-gīta* ve *Bhakti-rasāmṛta-sindhu*'nun Bengali çevirisi ve *Chaitanya-līlā*'yı özetleyen kendi özgün Sanskrit şiiri, *Prema-dhāma-deva-stotram* bulunmaktadır. Rupānuga Gauḍiya Sampradāya'ya yaptığı seçkin katkısı, *Śrīmad-Bhāgavatam* doğrultusunda yorumladığı *gāyatrī-mantra*dır.

İngilizceye çevirisi yapılmış özgün eserleri şunlardır: *Güzel Tanrı'nın Gizli Hazinesi (Bhagavad-gīta)* ve *Teslim Olmuş Ruhların Yaşam Nektarı: Pozitif ve İlerici Ölümsüzlük (Śrī Śrī Prapanna-jīvanāmṛtam)*.

Śrīla Śrīdhara Mahārāj ileri yaşta, farkındalığının en olgun döneminde Śrīla Sarasvatī Ṭhākura'nın ve ondan önceki yüce *āchāryaların* öğretileri ile ilgili kapsamlı konuşmalar yaptı. İngilizce olarak yayınlanmış eserlerinden bazıları şunlardır: *Śrī Krishna*'yı, *Güzel Gerçeği Arayış*, *Śrī Guru ve Lütüfleri*, *İlahî Aşkın Altın Volkanı*, *Kayıp Hizmetkârı Sevgiyle Arayış*, *Bilincin Öznel Evrimi*, *Śrī Śrī Prapanna-jīvanāmṛtam: Teslim Olmuş Ruhların Yaşam Nektarı*, *Kalp ve Hale*, *Kutsal Uğraş*, *Altın Merdiven*, *Yuvarın Rahatlığı*, *İçsel Doyum ve Adanmışlık Bekçisinin Vaazları I-IV*.

1988 yılındaki ayrılışından sonra, yerine en sevgili öğrencisi ve halefi Śrīla Bhakti Sundar Govinda Dev-Goswāmī Mahārāj geçti.

Sözlük

A

āchārya: Manevî öğretmen, kutsal metinlere vakıf olan ve kendi örneğiyle öğreten kişi.

Arjuna: Beş Pandava kardeşden biri; Lord Krishna Kurukşetra savaşında onun arabacısı oldu.

Āryanlar: *Vedalar*ın tanrı inancına dayalı, soylu idealini izleyen insanlar. Bu terim genelde yanlışlıkla Vedik kültürü izlemiş olan eski bir soy için kullanılır.

B

Baladeva: Lord Krishna'nın erkek kardeşi.

Bhagavad-gītā: Vedik geleneğin en üstün yazıtı, Krishna'nın adanmış kulu Arjuna'ya aktardığı 18 bölümden (700 ayetten) oluşan öğreti.

Bhaktivedānta Swāmī Mahārāja: Om Viṣṇupāda Śrīla A.C. Bhaktivedānta Swāmī Prabhupāda, Krishna Bilinci hareketinin Batı Dünyasındaki öncüsü, bu kitabın yazarı olan Om Vishnupād Śrīla Bhakti Rakshak Śrīdhar Dev Goswāmī Mahārāja'nın ruhanî kardeşi.

Brahmā: Evrendeki ilk canlı varlık, Yüce Lord'un deneti-

minde çeşitli yaşam formlarını, gezegenleri, yaşam koşullarını yaratan yarı tanrı.

Brahman: Yüce Lord'un gayri şahsi, herşeyi kaplayan yönü.

Brahma-Saṁhitā: Lord Brahmā'nın Lord Krishna'ya sunduğu dualardan oluşan ve Caitanya Mahāprabhu tarafından Güney Hindistan'da keşfedilen metin.

C

Chaitanya-caritāmṛta: Kṛṣṇadāsa Kavirāja Goswāmī'nin Lord Caitanya'nın yaşamı ve felsefesi üzerine yazdığı eser.

D

Devaki: Vasudeva'nın eşi, Lord Krishna'nın öz annesi.

G

Goloka: Vaikuntha'nın en yüce boyutu.

gopiler: Krishna'nın sığır çobanı olan kız arkadaşları.

Goswāmī: Duyularını kontrol altına almış kutsal kişi.

Govinda: İneklere, toprağa ve duyulara zevk veren Lord Krishna **guṇa** — (maddesel doğaya ait) nitelik hali, ip, bağ. (üç *guṇa*: *satva guṇa*, *raja guṇa*, *tama guṇa*).

J

jīva(jīvātmā): Ebedi bireysel ruh.

L

līlā: Dinamik ebedi oyunlar.

M

Mānu Saṁhitā: İnsan toplumu için Vedik yasa kitabı

Mathurā: Lord Krishna'nın doğum yeri.

mantra: Düşünceleri karanlıktan kurtaran, ruhanî farkındalık uyandıran titreşime sahip hece, söz veya bir dizi sözcük.

N

Nanda Mahārāja: Vraja kralı, Lord Krishna'nın üvey babası.

Nimai Pandit: (bkz.) Śrī Krishna Caitanya Mahāprabhu.

Nityānanda Prabhu: Lord Krishna'nın kardeşi olan Balaram'ın Kali yuga'daki enkarnasyonu, merhametiyle düşmüş ruhlara ilahî aşk dağıtan ilk *guru*.

P

Patañjali: Sekiz basamaklı yoga sisteminin kurucusu.

premā: Bencil duygudan arınmış saf Tanrı Aşkı.

Purāṇalar: Vedaların on sekiz adet tarihsel eki.

Puri (Jagannatha Puri): Hindistan'ın Orissa bölgesinde Lord Kṛṣṇa'ya, evrenin Lord'u Lord Jagannātha olarak ibadet edilen, Jagannatha tapınağının bulunduğu kutsal kent.

R

Rādhā, Rādhārāṇī, Rādhikā: Tanrı'nın içsel vecd enerjisi, Onun en yakın eşi, sevgilisi (*hlā-dini-śakti*), hizmetkârı.

Rāhu: Güneş ve ay tutulmasının nedeni. Srimad Bhagavatam'da açıklandığı üzere Rāhu, güneşi ve ayı yakalayıp yutan ve yadıkları ışığı yok ederek tutulmaya neden olan bir şeytandır. Tanrılar, okyanusu çalkalayarak nektar (Amrita) çıkardıkları zaman kılık değiştirip aralarına girmiş ve bir kısmını içmişti. Güneş ve ay onu fark ettiler ve Vişṇu'ya haber verdiler, Vişṇu da başını kesti ama Rāhu ölümsüzlük nektarından içtiği için başı gezegen olarak gökyüzüne kondu. Rāhu güneşten ve aydan intikam almak için zaman zaman onları yutar (açıklama: Sripad Bhakti Lalita Akincan Maharaj).

Rupa Goswami: Śrī Caitanya Mahāprabhu'nun Vṛndāvan'lı altı refakatçisinin önderi. (Altı

refakatçi: Śrī Rūpa Goswāmī, Śrī Sanātana Goswāmī, Śrī Raghunātha Bhaṭṭa Goswāmī, Śrī Jīva Goswāmī, Śrī Gopāla Bhaṭṭa Goswāmī, Śrī Raghunātha dāsa Goswāmī).

S

Śacīdevī: Lord Caitanya'nın annesi.

śālagrāma śilā: Lord Nārāyan'ın yuvarlak taştan Deity'si. "Śrīla Śrīdhara Mahārāj, Śrī Krishna'yı Arayış adlı kitabının Onuncu Bölümünde şu açıklamayı yapar: 'Deity maddesel duyularımıza tahta, taş veya toprakmış gibi görünür ancak bu bizlerin kirli bakışımızdan kaynaklanır... bizlerin onun maddesel malzemeden yapılmış olduğunu düşünmemeliyiz. Gidip o Deity'nin karşısında durduğumuz zaman onu görebilirim diye düşünmemek gerekir; O beni görüyor diye düşünmeliyiz. O öznel boyuttadır; ben ise Onun nesnesiyim. O bizleri arındırmak için merhametiyle bizi görüyor. Bakışımızı bu şekilde uyarlamalıyız.' (açıklama: Sripad Bhakti Lalita Akinchan Maharaj) **Śaṅkarāchārya:** *advaita* (birlik)

doktrinini yerleştiren büyük filozof.

Sāṅkhya felsefesi: Madde ve ruh-canı çözümlenerek birbirinden ayırt eden felsefe.

sāṅkīrtana: Tanrı'nın adlarının toplulukla zikredilmesi.

Śrī Chaitanya Mahāprabhu: Śrī Krishna Caitanya Mahāprabhu (Nimai Pandit) ; Lord Krishna'nın Kali Çağındaki altın renkli enkarnasyonu; 15. yüzyılın sonlarında Batı Bengal — Nabadwip'te zühür eden ve Kali-yuga için en üstün ruhanî uygulamayı (*yuga-dharma*) yani Tanrı'nın kutsal adlarının toplu olarak söylenmesi (*sankīrtan*) hareketini başlatan enkarnasyon.

Śrīmad-Bhāgavatam: Vyāsadeva'nın Yüce Tanrı'ya sunulan saf adanmışlık hizmetini anlattığı kutsal metin.

svarūpa-śakti: Kṛṣṇa'nın dışıl içsel enerjisi, *yogamāyā*, dinamik ebedî oyunların ruhanî boyutundan sorumlu sistem.

V

Vaikunṭha: Maddesel dünyanın ötesindeki ebedî varoluş mekânı, doğum ve ölümün bulunmadığı ruhanî gezegenler.

Vaiṣṇava: Yüce Tanrı'nın has kulu.

Vasudeva: Lord Krishna'nın öz babası.

Vāsudeva: Vasudeva'nin oğlu Kṛṣṇa.

Vedalar: Dört özgün kutsal metin (Rg, Sāma, Atharva, Yajur).

Viṣṇu: Her yere yayılmış olan Yüce Lord — (i) ruhanî gökte, gayrişahsî Brahman'ın yukarı-sında bulunan sayısız Vaikuṅṭha gezegeninin her birinde mevcut olan, Lord Kṛṣṇa'nın dört kollu mutlak yayılımları; (ii) Kāraṇārṇavaśāyī Viṣṇu veya Mahā-Viṣṇu; (iii) Maha-Viṣṇu'dan yayılan ve her evrene giren Garbhodakaśāyī Viṣṇu; (iv) Garbhodakaśāyī Viṣṇu'dan yayılan ve Yüce Ruh olarak tüm canlı varlıkların kalplerine giren ve evreni iyilik niteliğiyle ayakta tutan Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu.

Virajā: maddî ve manevî dünyaları birbirinden ayıran nehir.

Vṛndāvana: Lord Krishna'nın adanmış kullarıyla sevgi dolu ilişkiler içinde olduğu en samimi ve özel mekânı.

Vyāsadeva (Vedavyāsa): *Vedalar*'ı, *Purāṇalar*'ı, *Mahābhārata*'yı, *Vedānta-sūtra*'yı, *Śrīmad*

Bhāgavatam'ı v.s., derlemesi için Yüce Lord tarafından kudretle donatılan büyük ebedî pir.

Y

Yamarāja: Lord Krishna'nın adanmış hizmetinde otorite olan ve ölümünden sonra günahkâr kulları cezalandırmakla görevli varlık.

Yaśodā: Vṛndāvana-*līlā*'da Lord Kṛṣṇa'nın üvey annesi, Nanda Mahārāja'ın eşi.

yogamāya: Kṛṣṇa'nın ebedi refakatçisi, içsel ruhanî enerjisi.